

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

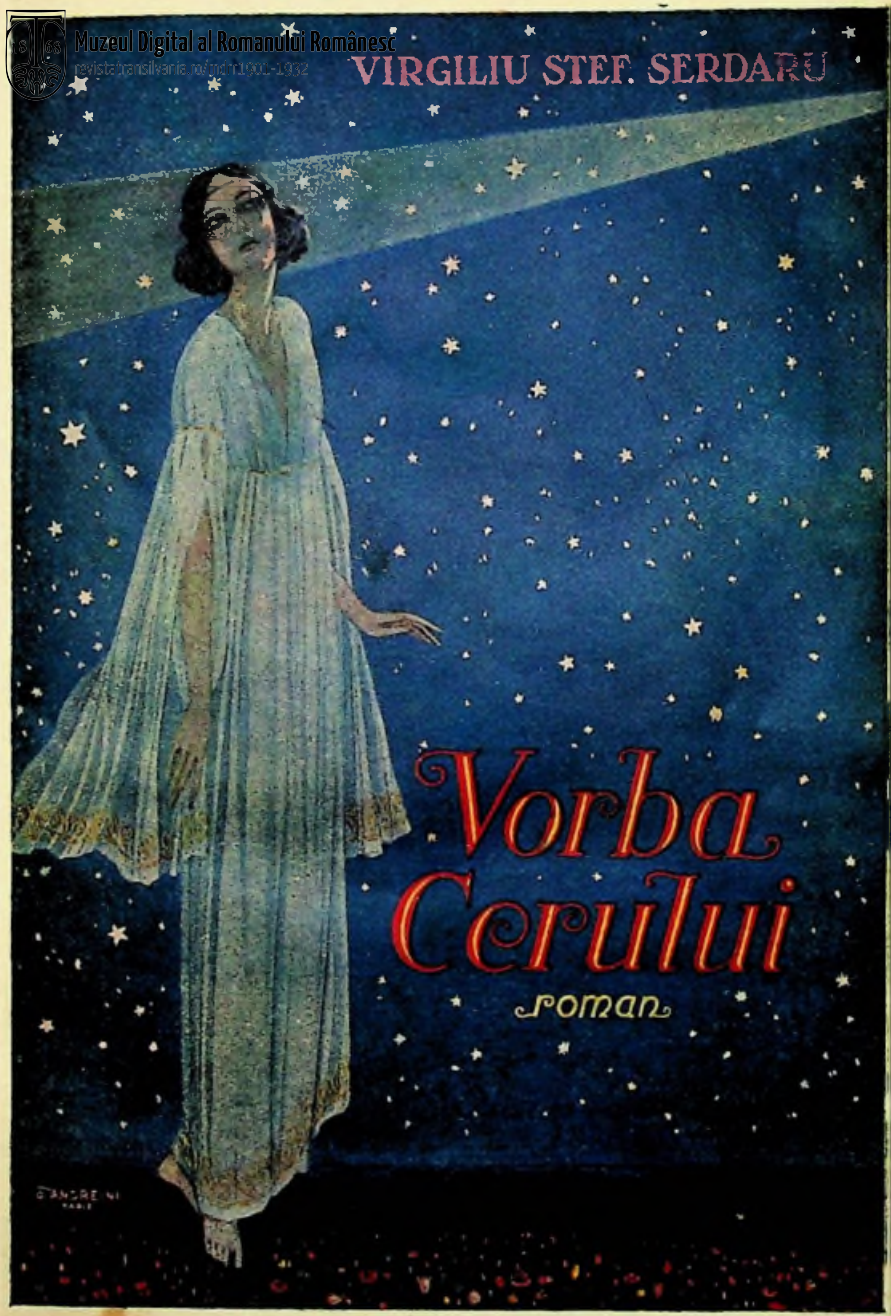
This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1901-1932

VIRGILIU STEF. SERDARU

Vorba Cerului

roman

Editura Librăriei SOCEC & Co., S. A., Bucureşti.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIRGILIU ȘTEF. SERDARU

□ ■ □

VORBA CERULUI

ROMAN

Cu o Prefață de Domnul *C. Rădulescu-Motru*
Profesor la Universitatea din București

Coperta de pictorul Andreini din Paris

BCU Cluj-Napoca
RBCFG202000604

BUCUREȘTI
Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate anonimă
1921

31831

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

183015

De acelaşi autor:

Războiul nostru — Minerva 1918 (epuizat).
Lupta dela Mărăşeşti-Oituz — Minerva 1919 (epuizat).
Le triangle de la mort, recit et esquisses de la guerre roumaine. Cu un autograf al M. S. Regina Maria — Lahure — Paris — 1919.

Sub presă:

Apocalipsul, roman. Editura „Viaţa românească" Bucureşti.
Le pétrole roumain, aperçu historique, legislatif, economique et politique 1825-1920. Paris, Lahure.
Le ciel parle, roman Lahure, Paris.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PREFAȚĂ

Domnului C. RĂDULESCU-MOȚRU

profesor de filozofie la Universitatea din București,
fost director general al teatrelor.

Iubite Domnule Serdaru,

Am citit cu multă plăcere romanul D-tale fiindcă în el există ceva care îl scoate din rândul celor obicinuite.

Cele obicinuite se mulțumesc să redea simțirile autorului și să ne intereseze la actualitatea plăsmuită în jurul câtor-va personagii; Dumneata pătrunzi dincolo de lumea simțirilor: ne faci să presimțim legături și înțelesuri ascunse sub vălul actualității.

De când există omenirea au existat cercetători ai misterului, dibuitori ai lucrurilor cari nu se văd, ci numai se presimt. Și cu toate că rezultatele cercetărilor lor n'au putut să reziste criticei rațiunei, ei s'au menținut și au continuat mai departe. De unde își trag ei puterea acestei persistențe? Este o meteahnă atavică a sufletului omenesc? sau este atracțiunea pe care o exercită lumina unei porți abia întredeschise?

Dacă ar fi o meteahnă atavică atunci ar trebui ca numai oamenii bolnavi și obosiți să se preocupe de mis-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

terul care ne înconjoară. De fapt însă lucrurile sunt din potrivă.

Presimțirea ne stăpânește tocmai în momentele când simțirile noastre sunt mai încordate. — și când mintea ne este mai lucidă. In momentele cele mai serioase ale vieței, — nu simțim numai, ci și presimțim.

Departe de a fi o simțire rudimentară, sub nivelul aceleia a organelor trupești, presimțirea este o ridicare peste simțirea obicinuită; este o încercare a naturei de a închega o funcțiune superioară prin care omul să pătrundă și dincolo de actualitatea imediată.

Romanul D-tale este o fericită operă pentru tânărul autor care îl semnează, și în același timp un simbol îmbucurător pentru viața literară din noua Românie.

Aș dori ca literații noștrii în viitor să aibă pe lângă simțire și presimțire

Cu totul devotat,

C. RĂDULESCU-MOTRU

București, 1919.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

INTRODUCERE.

I.

Vorba foloseşte omului să-şi ascundă gândurile; acestea sunt percepute cu un simţ aparte care adeseori e nebăgat în seamă.

De multe ori simţim sentimente ciudate, adeseori avem presimţiri curioase cari se împlinesc!

De multe ori simţim sentimente ciudate, adeseori persoane să gândească acelaşi lucru, să-şi fi pus aceleaşi întrebări, să fi dat aceleaşi răspunsuri.

Ce este această atingere de suflete? Ce este acest contact curios?

Este o viaţă pe care o duce sufletul nostru? Şi are el legături cu alte suflete?

Iată întrebări ce fiecare şi-a pus, întrebări fără răspuns!..

* * *

Intre suflete trebue să existe un mijloc eteric de co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

municaţie dumnezeiască, care să lucreze fără ca elementul conştient al omului să ia parte acesta fiind totuşi influenţat într'o slabă măsură.

Imi închipuesc că există între suflete o invizibilă şi fluidă comunicaţie, constând poate din unde eterice, cari vin dela suflet la suflet, ori cât de depărtate ar fi ele. Aceasta n'ar fi mirare căci atunci ar trebui să ne mirăm şi de faptul convorbirei prin telegrafia fără fir de la New-York la Petrograd, de la un capăt la cellalt al pământului!

Deci undele acestea venite dela un suflet la altul, sunt receptionate într'un mod necunoscut încă şi apoi transformate *în parte* trec în nervii omului, în centrele conştiente, care îl redau în mod vag, redau aceia ce în limbajul comun numim *presimţire*. Presimţirii asupra unui lucru ce s'a întâmplat, sau se întâmplă departe de noi.

Acestea nu se pot explica de cât prin supranaturala relaţie între suflete.

Ele fac parte din şirul faptelor extraordinare Dumnezeeşti, pricepute de puţini oameni, simţite însă bine de un mediu cunoscut mie, *foarte susceptibil* şi demi-conştient în ceeace pentru alţii este *inconştient*.

Câţi înaintea lui nu au simţit o influenţă străină, un *ce* neexplicat, despre care cei mai mulţi dându-şi socoteala, au căutat să-l studieze în diferite chipuri, lansând diferite teorii metafizice, — iar cei inculţi au folosit acest *ce* — care le dădea o calitate mai mult ca celor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lalți oameni — în relațiile lor cu concetățenii, în comerțul lor, ajungând adeseori la bogății extraordinare... Cum de pildă în timpurile moderne, aș cita pe celebrii milionari Carnegie, Rockefeler... cari au făcut averi colosale, pleccând de la simplii servitori.

Aș cita în timpurile antice pe Mecena care n'avea nici o cultură și nici o inteligență deosebită, care să-l ajute să facă imensa lui stare. Despre el se spune, că simțise că are o influență străină, de care și-a dat bine seama mai târziu, când venind în contact cu scriitorii, savanții, juriștii și artiștii timpului, a căpătat o oarecare cultură.

Ce era acea *influență?* Era tocmai această stare de demi-conștiență în cea ce este inconștient pentru alții... o percepere mai intensă a gândurilor altora, a sufletelor altora, sub forma de presimțiri...

Și poate tocmai din această vorbărie a sufletelor, pe care cei vechi au înțeles-o mai bine, — cred chiar că au răstălmăcit-o — (și pe care numai celebra bibliotecă distrusă, din Alexandria, ne-ar fi putut-o spune). Zic, poate tocmai din aceste fenomene supra omenești, înțelese mai bine, s'au născut cunoscutele credințe religioase ale timpului...

Aici este unul dintre isvoarele credinței creștine, a cărei principală temelie este propovăduirea ideii că există o *viață viitoare a sufletelor*, că — deci — în spațiu trăesc suflete...

Că viețuitorii trebue să aibă grije de sufletele celor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

morți trupește și să facă slujbe religioase pentru buna lor stare...

Deci credința că sufletele celor morți trăesc unde-va în înfinit!

Nu e acesta vechiul *cult al morților*, care din vremurile cele mai vechi a existat la toate popoarele lumei?

Nu e aceasta o simplificare a clădirei de piramide și *sfinxi*, a mumificărei de la Egipteni?

Nu este imortalizată această credință prin templul lui Ammon de la Karnak, sau al lui Khonsu din aceiași localitate?

Ce rost au piramidele și sfinxul dela Gisch ori Tanis sau colosul lui Memnon dela Thèbe?

Dar celebra mumie a lui Ramses al II-lea și celelalte mumii?

E o asemănare cu cultul morților din prea bărtâna credință a lui Budha, înțeleptul, sau Sakya Muni, celebrul Siharta Gotama din Extermul-orient. Ce este aceea *Nirvana* pe care ol o propovăduește și cum se explică că aproape cinci sute milioane de oameni cred în această viață a sufletelor?

Este realizată la Romani prin *altarele strămoșilor*, cu instituțiile preoților și fecioarelor vestale, cari făceau parte din complexul ceremonial al celor morți.

Dar veselia și cântecele de slavă, cu ocazia morței la Daci?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

S'a ajuns mai departe: s'a ajuns la perceptul „să nu păcătuiești nici chiar în gând către aproapele tău".

„Nici chiar în gând" De ce? Căci *„gândurile au aripi"*, cum strălucit s'a exprimat într'un frumos poem Regina Maria a Românici.

Da. Gândurile au aripi... Gândurile sboară din om în om... Gândurile aleargă pe toată suprafața pământului, sugestionând lumea, dând indivizilor, simpatii sau antipatii curioase, dând multora *presimțiri ciudate*...

E discutia între suflete, în partea cea mai abstractă și mai neexplorată a ființei noastre, e discuția cu slabe repercusiuni și resonanțe în ființa noastră conștientă!

Aici tocmai de această viață intimă a unui suflet voesc să vorbesc. Personagiul principal din acest roman de când l'am cunoscut mi-a părut un tip curios, și cunoașterea întâmplărilor sale și analiza sa psihologică continuă, mi-a dat din ce în ce mai mult convingerea că el era unul din mediile susceptibile acestui fel de experiențe, că în el fenomenele de cari au vorbit mai sus se petrec în mod mai lămurit ca la alții...

Și apoi viața sa? Chinurile sale?

Dar gândurile rele ce se abat mereu asupra sa, ținându-i ca într'o ghiară?

Ce influențe au ele? Ce rezultat au aceste răniri continue a sufletului, ce rezultat au asupra acestei mașinării dumnezeești?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://patrimoniu.transilvania.ro/mdrr1901-1932

Am căutat să studiez ce schimbări s'a produs cu timpul în acest om.

M'am întrebat ce influenţă au diferitele întâmplări asupra dumnezeescului mecanism sufletesc de comunicaţie cu alte suflete.

Afară de aceasta am observat că cei mai mulţi din cei descurajaţi îşi aşteaptă moartea ca pe o supremă scăpare.

De ce? Unde să se ducă?

Par'că ar fi o ultimă amintire a influenţei altor suflete, par'că ar fi un răvaş al sufletelor din văzduh, care-l chiamă la o altă viaţă...

Presimţirile — rezonanţele convorbirei sufletului nostru cu alte suflete, — le-am neglijat tot-deauna. In contra lor ne-am ridicat cu logica ştiinţifică, bazată numai pe fapte materiale pozitive. Această logică întrupată în judecata omului, în elementul său conşitent, o face să triumfe în totdeauna. — Convingerea unanimă fiind, de alt-fel, că omul care se conduce ast-fel e omul superior.

N'am lăsat nici un loc de argumente presimţirei, intimei preocupări curioase...

In totdeauna ne-am lăsat mânaţi de un positivism excesiv, şi am negat sufletului ori ce existenţă separată. E de mirare cum generaţii întregi de oameni s'au supus acelor teorii, când e lucru cunoscut că noi înşine ne cunoaştem foarte puţin şi tot în aceiaşi mică măsură

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

avem relațiuni despre ceea-ce ne înconjoară și ceea-ce vom deveni.

Dacă lucrurile stau ast-fel, de ce atâta indiferență față de acele sentimente și simțiri curiose pe cari le încercăm?

Prin ele *cerul vorbește*, influențând ast-fel ființa noastră omenească. E *vorba* pe care lumea *cerului* ne-o trimite ca să ne lumineze.

Ar trebui să profităm de cea mai mică relevație, cea mai mică lumină pe care, Natura ne lasă să o percepem pentru ca să o pricepem...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA I

VÂNĂTOARE DE OAMENI

CAP. I.

La O'tuz. — Schimb de santinele.

— Scoală, schimbul trei! Scoală! Că ai noroc de vreme afurisită!

Şi caporalul de gardă trântea picioarele! scuturându-se de zăpadă în bordeiul plutonului I din compania IV-a.

Intuneric beznă şi un frig de-i clănţăneau dinţii în gură.

Pe jos, pe pae, în paturi făcute în pripă, dormeau sgribuliţi de frig, „camarazii din a IV-a", şi nu se auzea de cât sforăitul gros al trompetului şi răsuflarea puternică a flăcăilor.

— „Hai! Scoală schimbul trei! N'auzi? mai strigă el odată.

Apoi adresându-se plantonului ce moţăia pe picioare:

— E ajunul Crăciunului şi visează „mârlanul" la muşchiu de porc... In Ţara noi!., Dar ce naiba! ?.. E

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ora trei și cinci „ăi" din post o fi înghețat... și eu „trăncănesc".

„La iuțeală lumânarea!"

La lumina mucului de ceară se văzură mai bine înșirați vre-o 40 de oameni, în pozițiile cele mai ciudate. Cu genunchii la gură, întinși drepți ca scândurile sau câte doi spate în spate, cum crezuse fie-care că va putea alunga frigul mai ușor.

— Văduva Ilie! Scoală! Schimbul III! și trase un bărbat mustăcios de poala mantalei.

— Să trăiți! Don Caporal! Gata! Uite sunt gata, — și se frecă pe frunte cu puțină zăpadă din gamelă.

Mișcare. Cei ce dormeau ridicau pe rând capul și cel ce-i venea rândul se scula și începea domol să se încingă cu centuronul, să se lege cu ceva la gât și să-și controleze arma...

Ceilalți făceau haz pe seama unui țigan:

— „Lasă barosane, mantaua, că nu ține de cald!.. Iți dau eu o plasă să te înveleșți bine!"

— „Când te-o vedea așa negru se sperie Nemții de tine și o iau la goană", îi striga altul.

— „He! Las să fiu eu negru, da omu negru e vârtos și curagios...", se laudă țiganul.

— „Da, pân'ce poate da dosul..."

— „O să vedeți de nu m-o face... „don căprar" și când m'ați vedea numai drepți ca varga o să stați! — „Drept, mârlane, că intru cu tine în pământ.."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cei ce dormeau se sculară și râdeau cu poftă de glumele țiganului.

— „Dar ce ai zice să-ți vie rândul la *Bârlogul ursului?* E cam albastru hai? Știi că e loc cu ghinion: patru santinele, pe rând, au fost găsiți morți, ca trăsniți...“

La aceste vorbe râsul încetă și fiecare căzu pe gânduri.

— Și nici acum nu se știe de unde Dumnezeu, o veni acolo moartea! Că nu e nimic înainte, de cât un biet copac la vre-o 100 metri, și încolo loc deschis... Se vede și puricele ce se plimbă pe jos...

— Afurisit loc *Bârlogul*... Par'că am fi urși să ne vâneze...

— Acolo să-ți spun drept: nu prea m'așĭ duce, făcu vechiul lăutar, în râsul camarazilor.

— Ești gata toți opt? strigă caporalul de gardă. Destul cu gluma... Unu.., doi.., trei.., șeapte... Unde ești al optulea? Unde ești „mânzule“?

Și se duse în fundul bordeiului să scoale pe Radu Ion.

Era un băiat băĭlai, ca de 20 de ani, recrut și abia venit la companie.

Dormea. Un zâmbet copilăresc îi flutura pe față, iar la apropierea caporalului, buzele i se mișcară, zicând încet:

— Mamă!

— Visează!

Caporalul se opri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Visează „mânzuletul" nostru... Că de! E ajunul Crăciunului...

— Crăciunul! repetară mai multe guri.

— Par'că mi-e milă să-l scol...

Un fluer de alături începu să cânte încet, încet, o doină jalnică

— Care face schimbul lui Radu Ion în astă-seară?

— Îl fac eu, se ridică alt recrut, „fârtate de cruce" cu „mânzu".

Și doina continua sfâșietoare...

Radu Ion se mișcă puțin. Toți îl priveau cu drag. Apoi se frecă la ochi și sări drept în sus...

— Ce e?

— Era pentru schimb...

— Și ce frumos visam... Doina lui Nenea Niță mă sculă din rai...

Se făcea că eram acasă, cu tetea, cu maica, cu sorulnea, în zi de Crăciun. Era cald, bine, și beam țuică fiartă cu piper. Și mirosea bine cârnații de porc și colăccii calzi pe sobă... Și veniseră toate rudele la noi... Lăutele lui Barbu răsunau pe prispă și Profira, logodnica mea, ședea lipită de mine. De unde făcuse ea rost de un trandafir? Nu știu. Stam cu trandafirul în mână și-i sorbeam mirosul... Eram fericit și par'că n'aș mai fi vrut nimic pe lume...

Da deodată a venit din o ferestruică mică din părete un fum alb care m'a învăluit și cu cât venea mai mult

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1968

cu atât mă făceam mai nevăzut și... Profira, biata, plângea, de ți se rupea inima...

Și m'am deșteptat... Oh! Voi n'ați văzut pe-ai voștrii! Eu i-am văzut de Crăciun!.."

— Uite îți face camaradul rândul, îl întrerupse caporalul, care cu toate că îndoios, vrea să facă schimbul de santinele mai iute.

— „Oh! Nu, fârtate, nu! Mie mi-e rândul și eu mi-l fac! Cu ce „coraj" mă duc astă-zi, nici nu-ți închĭ pueștĭ".

O mână de zăpadă aruncată pe ochi, centuronul strâns dintr'o mișcare, arma la umăr și:

— Gata! Don Caporal!

Plecară. Un iureș de zăpadă năvăli, când se deschise ușa, fie-care se înfioră de frig și apoi se așeză din nou să se culce.

Cei opt oameni, cu caporalul nouă, înaintau tăcuți prĭn viscol, zăpada îi bătea din față și rând pe rând se întorceau cu spatele, ca să se desgheță.

Lângă o tufă se opriră.

— Băeți, să fiți cu luare aminte! Ochi în patru! Și vedeți poate vârăm vre-un prizonier... De cinci zile avem ordin de la divizie...

—Da...

— Radu Ion...

— Zent! zise încet.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mânzule! Tu eşti de rând azi la *Bârlogul Ursului*... Vezi, păzeşte-te, ochii în patru... că te-aşteaptă Profira...

— Las pe mine, răspunse el hotărît.

Ceilalţi se depărtară. Fie care îşi lua postul în primire şi cu ochii cerceta întunericul împodobit cu fulgi albi de zăpadă.

* * *

Acestea se petreceau într'o noapte din iarna lui 1916 pe frontul dela Oituz, pe valea Cheoşurilor.

Luptele erau în toi când începu să ningă pe nehodinite zi şi noapte...

Bravul general Eremia Grigorescu spusese faimoasele vorbe:

Pe aici nu se trece!

Şi într'adevăr inamicul fusese oprit. Frontul fusese aproape stabilit. Doar în răgazul ce dedea marele arbitru „*vremea*", mai avea loc mici hărţueli de poziţii.

Iarna grea surprinsese pe luptători fără bordee, fără cojoace şi căciuli, fără îmbrăcăminte groasă! Şi gerul ce se lăsa le amintea de lipsuri!

Duşmanul obicinuit şi el cu ierni trăite confortabil se căznea să-şi facă în pripă bordee.

Ai noştri veniţi pe poziţie găsiseră zăpada mare de un metru şi nici o urmă de tranşee.

In primele zile au trebuit să facă şanţuri în zăpadă ca să nu fie văzuţi, şi să doarmă, dumnezeu ştie cum!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe la Crăciun rețelele de sârmă erau începute, pe alocuri chiar împlinite, iar bordeele puse în picioare, într'o râpă, la 200 metri înapoia liniei de santinele.

De jur împrejur păduri neumblate; numai plutonul II din compania IV-a nemerise într'un luminiș în spatele unei cocoașe de pământ, pe care era vorba să se așeze rețelele de sârmă ghimpată.

In față loc golaș vre-o 60—80 metri. Numai spre stânga un copac bătrân sta singuratic. Mai în fund copaci rari și apoi pădure în toată puterea.

Nemții își aveau linia la marginea pădurei iar terenul golaș de arbori era „loc neutru".

Pădurea răsunând grozav, din primele zile s'a auzit vorbă nemțească, identificând astfel naționalitatea adversarului din față.

In noaptea Crăciunului pe *Bâlca Carelor* artileriștii din 4 obuziere se căzneau să urce două tunuri sus. Legate cu odgoane, cu boi la jug, abia se urneau câte un metru în sus, ca să alunece doi metri îndărăt. Căci era un loc foarte anevoios, prăpăstios și lipsit de drumuri. Dar trebuiau urcate, căci generalul își exprimase dorința să le aibă acolo. Și cine se mai gândea la oboseală sau la „imposibil", atunci când generalul cu zâmbetul pe buze ordona prietenește:

— Ce zici, camarade? Mâine am bateria gata în „cutare, loc?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. II

Postul din Bârlogul Ursului

Pe linia santinelelor era liniște. Ninsoarea încetase și se lumina de ziuă.

„Posturile" stau la locurile știute; care rezemat de un arbore, nemișcat ca o statue, care într'un pom, care înzorzonat cu crengi, perfăcut în tufă...

La „Bârlogul Ursului" Radu Ion privea ager în fața lui și șuera încet:

Cela ce se bate pentru a lui țară
Are zece brațe, zece inimi are
Inime de foc.

Teribilul post dela *„Bârlogul Ursului"* — după cum arată și numele — era așezat în o groapă ce servise înainte de culcuș unui urs „Moș Martin" fugise, părăsind numeroasele sale trofee.

In fața bârlogului, poalele movilei silea santinela să se ridice în picioare ca să vadă bine.

In spate nici un pom, nici o tufă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bârlogul Ursului era aripa stângă a sectorului plutonului I.

Era într'adevăr un loc cu ghinion... Patru santinele, pe rând fuseseră găsiți morți, ca trăsniți. Și fără gălăgie, fără lupte. Soldații începuseră să atribue puteri drăcești bârlogului, și se codeau să se mai ducă... Nu știau și nu-și puteau închipui de unde li se trimite moartea. In față loc gol, iar frontul inamic, tocmai departe la lizirea pădurei . Intrase teama în ei. Când treceau ziua pe acolo se închinau ca pentru duhuri necurate.

Așa că se vorbea ca postul să fie mutat.

Se luminase bine de ziuă și santinelele începuseră să înghețe de frig. Mai era o jumătate de oră și li se termina rândul.

Țiganul ghemuit într'o tufă i se tot părea că vede ceva mișcând. Intindea gâtul, ochii îi eșeau din orbite, pupilele dilatate și răsuflarea tăiată...

— „Păcat de tine, care ești, că te-ai ars aci!" gândea harapul.

Dar nu era nimic. Lui însă mereu i se părea că vede ceva.

— Ce „Bârlog"? Mai rău aici la *„tufa galbenă"* de cât la *Bârlog!* își zicea el încet.

In bordei caporalul de gardă scula schimbul patru. La Bârlog, Radu Ion ședea cu urechia ațintită. I se păruse că aude sgomot.

De odată:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ţiuu!

O bubuitură.

Şi linişte.

Sentinelele rămaseră nemişcate cu răsuflarea înghețată cu ochii ţintă.

— Ce o fi?

Caporalul de gardă venea în goană. Intrebă pe la posturi încet, ca şi când ar fi vorbit singur, fără să privească, ca nu cum-va vre-un observator inamic să descopere posturile noastre.

— Care a tras, camarade?

— Nu eu!

— Nu eu!

Mai rămăsese postul din Bârlogul ursului.

Caporalul şezu de-odată locului înţepenit par'că de-o presimţire ciudată...

— „Bietul băiat! Să ştii c'a păţit-o. Parca era vesel!

Şi alerga în goană la Bârlog.

Radu Ion sta întins pe zăpadă cu o mână strânsă pe armă, iar cu alta înfiptă în pământul negru şi gras. Capul culcat pe o parte, pe zăpadă, iar sub nas desemnat pe zăpadă un trandafir mare, roşu, roşu ca sângele...

Un glonţ îl lovise drept în gură...

— Trandafirul roşu ce-a visat azi noapte!.. Trandafirul ce-l ţinea la nas sorbindu-i mirosul... îşi şopti caporalul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și plecă cu ochii umezi să anunțe pe Locot. Medeianu, comandantul companeii

* * *

Vestea se răspândi ca fulgerul... Tot bordeiul era în picioare.

— Să știi că e ursit, bârlogul, zise unul.

— E blestemat!

— Sigur! Uite al cincilea omorît într'o săptămână. E loc cu bucluc!

— Și ați văzut, fraților, par'că-l mâna cineva pe bietul băiat... Așa s'a dus... Ii luase altul locul... El putea să stea să doarmă.., dar nu... să se ducă să-și facă rândul... Il împingea diavolul dela spate...

— Și ce bun băiat! Vrednic și cu curaj! Nici de trei Nemți nu-i păsa! Că el veni doară cu o „metralieră" acum o săptămână!

— Păcat de el!

— Și bietul tat-su și mă-sa și Profira, suspină un frate de cruce.

Alături, caporalul bătuse în ușa bordeiului locotenentului Medeianu. Acesta ședea întins pe un pat de scânduri și fuma, ca să se încălzească.

De la prima bătaie sări in sus, îmbrăcat și încins, gata pentru ori-ce întâmplare.

— Ce e? Intră!

— Să trăiți, don Locotinent...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Hei! Ce e? Atacă Nemții?

— Nu! Dar o mai pălit pe unu la Bârlogul Ursului...

— Ce e? Șeapte Zepelline! Ne-a zărit...

— E loc rău, domnule locotenent!...

Amândoi eșiră... Câți-va soldați își șopteau afară în colț:

— „Loc rău? Lasă! Mâine stau eu în post! Și ai să vezi! Șeapte Zepelline!"

* * *

La postul din Bârlog era tăcere. Nu mai ningea, vântul nu mai bătea, și se luminase bine de ziuă.

Cei patru soldați veniți cu comandantul companiei făcură în pripă un brancard de crengi pe care puseră pe Radu Ion și domol, plecară cu el îndărăt, cu căștile în mână, descoperiți, ca la înmormântare... Trebuia să-l îngroape, lângă ceilalți patru martiri în satul Gurița...

Locotenentul Medeianu rămăsese în picioare pe movilă și privea cu atenție de jur împrejur cu ochii încruntați și cercetători.

— Nimic deosebit! Nimic! Șeapte Zepelline! E ciudat! Dar lasă... Mâine seară *eu* sunt de santinelă!

— Noi cum rămânem?

— Am zis!..

Și se întoarse la bordei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. III

Comandantul Companiei IV-a

Locotenentul Medeianu Scarlat era un bărbat împlinit. Drept ca bradul și voinic ca un marinar. O mustață mică neagră și ochi vioi ogrădiți cu sprincene stufoase.

Cu toate că era cam brusc la vorbă, avea un suflet plin de bunătate. Își iubea soldații și-i prețuia pe fiecare după merit. Făceau campania împreună de cinci luni și nimeni nu-l văzuse lovind vre-un soldat sau înjurând. Nimeni. In schimb adeseori îi strângea vorbindu-le cu vorbă bună și încurajându-i: adeseori strângea mâna câte unui soldat mai isteț și viteaz.

Nu mai vorbesc de inspecțiile lui la bucătărie, unde gusta zilnic ciorba și nici de echipamentul ce reușea să-l rupă de la magazie ca să aibă trupa bine echipată. Nu mai vorbesc de acestea, căci sunt lucruri mărunte pe cari le știe orice soldat, din a patra și le-ar putea povesti, împreună cu iubirea ce avea pentru șef. Vreau aici să schițez numai câte-va trăsături ale acestui caracter cam violent, însă tot-deauna drept și cu urechia ascultătoare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a păsurilor celor mai mici. După cum văzurăm, când era supărat și lucrurile nu-i mergeau pe plac exclama:

— Șeapte Zeppelline!

Și din asta prindea inspirația cea bună.

Dar exclamația însăși avea povestea ei, pe care o arăt mai la vale de oarece contribuie a lumina caracterul comandantului companiei a IV-a.

Se decretasă mobilizarea! Lumea era veselă ca la o nuntă mare, iar trupele plecau pe front împodobiți cu flori, în chiote entuziaste.

Judecătorul Scarlat Medeianu își lăsase roba de magistrat și-și îmbrăcase, la moșia de lângă Târgoviște, hainele albastre.

Cum îl privcau și-l mângâiau ai casei, (era întâiul ce pleca la luptă), și câte lacrimi vărsase Zaira, soția lui!

Dar trebuise să plece lăsând în urmă și turnul lui Țepeș și celelalte vechi palate domnești...

In noaptea de 20 August era cu regimentul într'o văicea de lângă Dunăre, nu departe de București, așteptând ordine...

După masa de seară, luată sub cerul liber, ofițerii rămaseseră pe loc discutând asupra războiului și năzuințelor noastre...

Se făcuse întuneric bine, și nimeni n'avea gust să se ridice. Pluteau imagini dragi în aer, pluteau gânduri amice și tablourile estompate ușor al viitoarei Românii mari și fericite...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Toţi tăceau şi par'că urmăreau descriindu-se în întuneric imaginile viitoare.

Atunci s'a întâmplat una din acele coincidenţe extraordinare, una din acele fapte ce te fac să crezi că există o telepatie universală, că există o corelaţiune în gândirea a grupurilor de oameni ce stau la zeci şi sute de kilometri unii de alţii, că se stabileşte discuţiuni la depărtări aşa de mari şi „coincidenţele", faptele, ce survin sunt ca argumente pentru sau contra a gândurilor ce se formulaseră într'un anume cerc de discuţie...

Câte învăţăminte şi foloase nu s'ar putea trage în ziua când s'ar putea într'adevăr afla mecanismul telepatiei universale şi corelaţiunei de gândire!

La popota ofiţerilor, se făcuse tăcere şi fiecare dădea frâu liber fanteziei...

De odată ca un vis urît, li se păru că zăresc în întuneric, conturându-se, o formă imensă de ţigare de foi, un Zeppellin...

Inmărmurire generală.

Această apariţie misterioasă, fără zgomot a Zeppellinului, avea ceva mistic în ea, misticism din acela ce învăluesţe toate lucrurile supranaturale... Par'că poporul german arăta grupului de oameni, prin acest Zeppellin că trebue distrusă întâi puterea Germaniei, pentru ca să se împlinească aevea o Românie Mare...

Zeppellinul se coborîse încet cu motorul stins, de sigur

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901

cu intenţia de a lăsa să coboare din el vre-un spion, care să colinde împrejurimile...

Era tăcere adâncă şi matahala se mişca încet, cu încolăcituri de enorm animal din era secundară...

Toţi cu ochii ţintă, nemişcaţi, încremeniţi par'că de această apariţie neaşteptată.

Scarlat Medeianu revenit în fire repede din prima surprindere, scrâşni din dinţi şi scoţând revolverul trase un glonţ în dihanie, scoţând exclamaţia:

— Şeapte Zeppelline! Şeapte să fie şi nu mă sperii!

Ca o minge de cauciuc lovită cu pumnul, Zeppellinul se urcă cu 200 de metri, însă în acelaş timp, mai în vale, la ambulanţa sanitară cu felinarul aprins, se auzi o detunătură. Sburătorii lăsaseră o bombă.

— Şeapte Zeppelline! repetă Medeianu, descărcându-şi par'că necazul prin cele două vorbe împerechiate la întâmplare, iată că a dat drumul la motor şi o *„şterge"*...

După încordarea nervoasă, urmă destinderea nervilor printr'un râs general de cele *„şeapte Zeppelline"* şi de glonţul tras cu atât sânge rece de Scarlat...

Şi de atunci când era mai necăjit, nu ştia nici el cum, lăsa să-i treacă printre dinţi... *„şeapte zeppelline"*.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. IV

La pândă!

Ziua ajunului de Crăciun trecu agitată. Se svonise și în celelalte plutoane de noul mort dela *Bârlogul ursului* și fie care se întreba înfiorat:

— „Să fie blestemt? Să fie vrăjit?"

Iar câte unul despreţuitor de descântece:

— „Fugiţi măi, fraţilor, cu vrăjitul, că n-aţi observat voi de unde pândeşte Neamţu...

— O să vedem la noapte, căci stă în post Don Locotenent.

— Hei? Don Locotinent!?...

— Da... Ori îl află, ori e blestemat...

Şi soldaţii continuau vorba în prejma mortului păzit de doi fraţi de cruce cu baioneta la armă.

* * *

— Scoate iute ţigări din ladă, că intru în post, Marine, zise Locotenentul dela a IV-a, ordonanţei sale, la orele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://istoriatransilvania.ro/mdrr1901-1932

4 din noapte, în timp ce sorbea ultimele picături de ceai fierbinte, şi se închee strâns la manta.

Când fu gata îşi aprinse o ţigară şi eşi repede ducându-se drept la postul din bârlog.

— Cine e? Parola!

— Tudor-Tudoreşti!

Şi Medeianu se apropie.

— Să trăiţi, Domnule Locotenent. Totul e în bună regulă! Nimic nou!..

— Tu eşti Răvăşilă?

— Eu...

— Par'că tu vreai să-i ţii rândul eri seară lui Radu Ion....

— Eu...

— Astă-seară o deslegăm şi p-asta... Tu să faci tocmai cum îţi voi spune... Ia un trunchiu de copac şi stai jos în bârlog, că stau eu sus în post...

Şi se aşează la pândă....

Se luminase bine de ziuă şi nici urmă de inamic în apropiere....

Medeianu tocmai privea ţintă spre bătrânul copac stingher, când i se păru că vede sclipirea unei armături.

Instinctiv se aruncă la pământ! In acelaş moment o pară de foc, o bubuitură, un râs cavernos cu hohote răsunând în pădure şi un glas:

— *Heute offisier!* (Azi ofiţer!).

Şi iarăşi râsul:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1907_1933

— Ha! Ha ! Ha!

Medeianu înțelese totă grozăvia momentului. Starea sufletească în care se găsea s'ar fi putut ghici după sângele ce-i năvălise în față și acea tremurătură nervoasă care-i cutremura tot corpul. Sta trântit, pândind cu ochii coparul, ca să vadă ce se petrece...

— „Era să mă *achite!*... Mi-a șuerat glonțul pe de-asupra capului, zise el soldatului Răvășilă care se uita să vadă ce s'a întâmplat...

Dar l-am aflat... Șeapte Zepelline!.. Tu stai mereu jos".

— „Măicuță! Măicuță! Bine că nu l-o pălit! Ce ne faceam noi? își zise soldatul punându-și o mână pe obraz iar cu cealalta închinându-se.

Măre, Doamne! că bun ofițer mai e domnul Locotenent! Intri și-n iad cu el și tot ai curaj..."

Un Neamț eși dupe pom și repede de-a-bușelea merse îndărăt până la o costișe mică de pământ, în urma căreia, prin terenul înșelător, dispăru ducându-se în liniți..

Sergentul Trișcariu tocmai venea în goana mare, cu capul sus și privirea mereu ațintită la bârlog, doar va vedea mai repede postul!

— „Să trăiți!... Să trăiți!.. Zise el oftând ușurat.... Aproape toți credeam că v-a omorît! Nimeni nu mai dormea în bordei, toți așteptau ceva... Ședeam cu urechia ațintită!... Când am auzit bubuitura par'că ne-a ars cu fierul roșu pe inimă!... Și n-era par'că frică să ne spunem gândurile... Eu am venit în goană... Bine că vă găsesc..."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr-901-1933

—. Era... dar las că şi ou îl am în palmă... l-am aflat...'

— „Să trăiţi! Bravo!... Iertaţi.... Să trăiţi, Domnule cotenent, urmă sergentul emoţionat

In acest timp soldatul Răvăşilă Ion plecase din post să povestească şi soldaţilor cele întâmplate în descoperirea vânătorului de oameni...

O bucurie generală cuprinsese pe soldaţii companiei IV, cari aveau ocazia să vadă cât de mult iubeau pe acest om, care cu toate că de altă stare decât ei, avea însă pentru toţi o atenţie deosebită şi o purtare frăţească.

— „Nici unul nu e ca al nostru!"..

— E cel mai cu coraj din noi toţi şi din tot regimentul, că doară... ştiţi voi că aproape îl comanda dincolo, în Ardeal, când rămăsesem singuri pe front...

— Măi fraţilor trebue să i ne închinăm... nici meritäm să-i trecem pe d'inainte pentru ce a făcut don Locotenent astă-zi... Auzi să stea tot timpul în post, ca stânka, până ce descopere *zgaiba* nemţească de ne tot vâna... Şi gata să-l omoare... De ce toate astea? Pentru noi!.. Ca să nu ne mai trântească pe vre-unul... Da, fraţilor să-i facem o închinare... de-o pildă.. ăst ceasornic ce-l găsii în luptele Carpaţilor".

Astfel vorbise căprarul Nica Ion, cel cu semnul de tăetură în obraz! Fusese par'că în sufletele tuturor judecând după aprobările primite şi loviturile cu palma pe umăr, pe cari camarazii veseli ca copiii i le adresaseră... Numai Ionescu Ion zis Nemţitul,— din cauza hai-

Muzeul Digital al Românilor
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nelor civile cu care venise la mobilizare de la fabrica de gaz, unde era lucrător,— încercase să schimbe veselia zicând: — „Ce a făcut lucru mare? Cei de au pierit au mers pe rând și nimeni nu le-a zis măcar bravo!“ — Au urmat protestări și argumente cari au aţâţat și mai mult pe acești ţărani simpli, dar cu sufletul plin de simţire și de porniri curate...

Ionescu Ion, venise de la fabrică ameţit de cuvântări socialiste, pe cari le înţelegea pe jumătate și de veșnicele discuţii, în cari intra cuvinte neînţelese ca: burghezie, proletariat, capital, proprietate și voise ca prin îndemnuri la zâzanie să se facă comandantul de *fapt* al plutonului.

Dar se isbise de la început de plutonul de ţărani.

Erau toţi ţărani vioi de la munte, unde omul își știe datoria de a-și munci pământul răzășesc și respectul pentru biserică și autoritate...

Și neîncrederea aceia cunoscută a ţăranului faţă de orășan, se arăta și de astă-dată slăbănogului îmbrăcat în haine „nemţești“ cu faţa palidă, suptă și părul negru.

Fie-care făcu o tăcută comparaţie între ei, voinicii satelor, îmbrăcaţi în haine ţesute și *cusute* frumos la ţară și acel uscăţiv îmbrăcat ca „sperietorile de ciori“, după vorba răposatului în luptă Barbu Vornicu.

Și din prima zi îl porecliseră *Nemţitul;* când treceau pe lângă el se dedeau la o parte ca din faţa unei boale, și-și dedeau cu cotul zicându-și unul altuia: *„Nemţitul!*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nemţilul!". Nimeni n'avea gust să-i vorbească, căci ce aveau ei să-şi povestească?

Unul trăise până atunci pe urma brazdei, în bătaia vântului şi a soarelui, cu privirea dusă peste câte şeapte dealuri... Altul trăit în fabrică, între patru pereţi, în întuneric şi în zgomot drăcesc de maşini.

Unul trăind în respectul credinţei strămoşeşti şi iubirea pământului moştenit din părinţi... Altul cu gânduri aburite de Internaţională, de ţară a nimănui şi cu completa uitare a bătrânelor biserici.

O prăpastie între cele două lumi!

Şi bietul lucrător luase disprețul camarazilor ţărani drept timiditate şi respect pentru el orăşanul în haine negre. I se păruse că toţi aveau pentru el o deosebită consideraţie. Nu-i vorbeau? Dar se temeau să nu spună vre-o prostie unui om răsărit ca el.

Aşa se explică de ce mai târziu căzu ca din cer, când voind să le vorbească pe struna... Internaţionalei, fu întâmpinat pe faţă cu râsete şi batjocuri. Ba chiar Nica, pe atunci fruntaş, îl luase la vale:

— „Foarte bine vorbeşte, fraţilor! Ca din Sfânta Scriptură! Să nu mai ascultăm de şefii de acum, să nu mai luptăm şi să ne împărţim averile la toţi nevoiaşii... Ei lucrătorii, *nemţiţii*, de la oraşe să se facă şefi. Dar vorba ăluia: ca ce chilipir? Numai ca să ne schimbăm şefii? Ei, toţi ţiganii şi puturoşii ce n'au pământ, să vie să ne ia nouă pământul, că nu-i de-ajuns, că le dăm de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

atâta amar de vreme pâinea zilnică, iar ei ne dau în schimb șurupuri și țopuri... Să vie tot streinul să ne ia pământul și ca judecători, tot dumnealor cu școală multă: doi ani de primare și apoi zece de tranca-tranca cu ciocanu... Măre fraților, am eu un văr de a învățat 15 ani în școale și abia a intrat să se facă judecător, cu mintea limpede și dreaptă... Iar dumnealor vreau să fie moț judecători, ca țiganu împărat...

Să fie țara de pomină! Mai mare râsul!.. Numai că fraților, țara asta o și a noastră, că uite din pluton 98 suntem de la țară..."

Și bietul Ionescu Ion-Nemțitul se retrăsese batjocorit și amărît de nesucces. Păstra însă mereu un colț de mărâit contra lui Nica, pe care-l acuzase că-i răstălmăcise fals vorbele, făcându-l de râs. Numai din această pornire de pizmă contra lui Nica, protestase contra inițiativei lui, căci el însuși avea o considerație deosebită pentru locotenentul Medeianu.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. V

Primirea triumfală şi închinarea

„Moş Ghiţă" de la aprovizionare împărţise vinul de Crăciun când afară se auzi: „Ura" şi ţipete de bucurie.

Soldaţii plutoanelor fâlfâiau batiste albe şi cu capelele ridicate chiuiau veseli, sărind de bucurie, în întîmpinarea bravului comandant ce se întorcea de la bârlog cu sergentul Trişcariu:

— Ura! Să trăiţi!

— Să trăiţi, domnule Locotenent !

— Dumnezeul nostru !

— Adevărat Dumnezeul nostru !

Şi manifestaţia continua neîntrerupt sinceră şi călduroasă, cu atât mai impresionantă cu cât era opera spontană a unor sentimente ce-i copleşeau şi cari acum izbucnind dedeau spectacolului dupe sălbateca vale a Chiosurilor o măreţie de teatru... Par'că era împăratul August ce se întorcea învingător în Roma, în mijlocul triumfului..

Caporalul Nica se desfăcu dintre oameni şi înaintă cu ceasornicul împletit bine în crenguţe verzi de brad:

— „Să trăiţi, domnule Locotenent! Noi ţăranii ne ară-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tăm iubirea noastră cu mici daruri!.. Ce avem mai scump și mai plăcut în casă facem închinare cui ne-a cucerit inima... Dumnea-Voastră ne-ați cucerit inima și respectul companiei a IV-a, de aceea vă rog să primiți de la noi această închinare...“

Locotenentul Scarlat fusese d'inainte foarte mișcat de sincera iubire ce-i arătau soldații, dar închinarea îl uimi și mai mult. Nu crezuse în atâta iubire, către el, care nu fusese poate prea vorbitor cu ei... Primul gest fu să refuze:

— „Vă mulțumesc! Dar darul nu-l primesc... aș vrea mai bine să-l dai îndărăt, să nu păgubesc nimănui...“

Dar Nica nu se lăsa:

— „N-am cui să-l dau, domnule Locotenent, căci e al dumnea-voastră și apoi nu e dar, e închinare și e... păcat să nu-l prîmiți...“

Scarlat primi ceasornicul în chiotele vesele ale soldaților și în cântul imnului „La arme!“ executat la vioară de țiganul plutonului. Scripca țiganului alesese bine cântecul căci soldații se strânseră lângă el și cântară mai cu inimă ca ori-când:

Veniți viteji apărători ai țării
Veniți că sfânta zi a răsărit
E ziua mare a reînălțării
Drapelului de gloanțe zdrențuit

Veniți din toate unghiurile țării
Să cucerim ce-avem de cucerit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La arme! Cei d-un sânge și de-o lege!
La arme! Pentru neam și pentru Rege!
Când Patria ne chiamă sub drapel
Datori sunt toți copiii s'alerge
Să-l apere, să moară pentru el!

Masa comună cu vin în pahare, cu tradiționala închinare „la rând" fu veselă și fie-care uită pentru un moment Crăciunul de acasă...

Către sfârșitul mesei, Locotenentul spuse în glumă:

— Băeți, mâine în zorii zilei, va avea loc execuția capitală a *vânătorului de oameni*...

— ?

— Trebue să-l suprimăm, cum omori o bestie! E unul căruia îi place sângele de om și care ne-a omorît deja cinci camarazi buni... Dacă-l lăsăm ne rărește pe toți...

— Da, domnule Locotenent.

— Insă îl executăm cu o secție de execuție ca să-i fie moarte mai ușoară... O să iau cu mine pe Trișcariu, Nică și Răvășilă... și poate trimitem și Diviziei prizonieri ceruți..."

Soldații rămaseseră singuri la sfat, iar Scarlat Medeianu se retrase în bordeiul său împodobit frumos cu crengi de brad, de ordonanța. Se așeză în fața focului și rămase cu privirea ațintită pe capacul de aur al ceasornicului, pe care o mână, fără meșteșug l'a scris, sgâriasă cu vârful baionetei:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1968

Noi din compania a IV-a
către
Cel mai iubit
Comandant

Oameni simpli neîntinați de relele orașelor, veniți din fundul satelor liniștite și gospodare, soldații aceștia erau oameni întregi la minte și la suflet.

Să-i vorbești vre-unuia să se sustragă de la muncă, de la datorie! Nici nu te-ar asculta! Cum au făcut armata înaintașii lui? Cum a făcut-o tatăl, bunicul și străbunicul? Cum și-au făcut toți datoria cinstit și în legе, tot așa să și-o facă și el! In sânge intrase convingerea necesității împlinirei datoriei, cum există iubirea de părinți la cele mai înapoiate popoare.

Și această datorie împlinită veșnic pe deplin și fără murmur, era contagioasă... Când zile întregi îi vedea luptând și suportând oboseli, fără hrană, fără odihnă, mereu la ordine, mereu la noi lucrări, sufletul lui Scarlat era răscolit de sentimente ciudate.

Ei luptau cu atâta inimă, cu atâta desinteresare pentru apărarea petecului de pământ ce aveau, și pentru desrobirea unor frați oropsiți!

Dacă luptau cu atâta suflet, ei cari aveau cultură intelectuală și sufletească prea puțină, cum trebuia să se poarte el? Cum trebuia să lupte el, omul cult și cu sufletul subțire? Ce fapte măreațe trebuia să facă el, care în ori-ce moment își aducea aminte de suferințele frați-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1938

lor robiţi? şi care îşi dedea socoteala că atât timp cât va dura această luptă pentru *irredentă*, procesul de ascendent al civilizaţiei ţărei, va fi aproape complect anihilat...

Ei abia cunoşteau pe fraţii ardeleni, din puţina lor carte şi le vedeau suferinţele mai mult prin prizma romantică a lui Horia, Cloşca şi Crişan, iar cuvântul „*frate*" îl înţelegeau mai mult prin înţelesul lui moral de frate adevărat de sânge, pe care creştinismul cere să-l ajuţi! Când deci cunoştinţe aşa puţine dedeau soldaţilor puterea de a suporta ori-ce suferinţă şi lipsă, cât de mult se credea el obligat să sufere? Cât, pentru a fi la înălţimea lor?

Ii părea lui Scarlat că — comparativ — ei sufereau mai mult, erau mai viteji! Şi din această veşnică comparaţie, din această neîncetată dorinţă de a-şi împlini datoria în aceiaşi proporţie cu care şi-o împlineau ceilalţi cu conştiinţa mai puţină a dreptăţei cauzei şi cu sentimente mai puţin modelate în iubirea de neam şi ţară, — se născuse caracterul său războinic, munca fără preget şi sfidarea morţei.

Şi această mică manifestaţie! Acele ţipete de bucurie când îl vedeau în viaţă, cum să nu-l mişte? Cum să nu facă să vibreze fibrele cele mai intime ale sufletului său?

Era doară încoronarea muncei şi faptelor sale, era din partea soldaţilor un fel de egalizare cu suferinţa şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vitejiile lor... Era ca un fel de primire cu aclamații unanime în sânul unei societăți de eroi și martiri. Și care? Cea mai strălucită și mai înaltă la care putea el să râvnească: era primit ca șef în societatea soldaților săi. Era cea mai mare mulțumire pe care putea să o aibă și cea mai frumoasă încoronare a purtării sale.

Iată de ce Scarlat Medeianu ședea gânditor în seara Crăciunului lângă plita cu foc, iată de ce privea cu atât drag ceasornicul închinat, cea mai frumoasă decorație ce putea să primească...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. VI

O execuţie capitală

Era ceasul unu din noapte, când trei oameni băturâ la uşea bordeiului ofiţeresc.

— „E gata! Vine acum don sergent!“ anunţă ordonanţa tainic.

Peste cât-va timp eşi şi Locot. Medeianu cu ţigara în gură, o căciulă fumurie în cap şi un dolman albicios, ca pentru expediţie de iarnă.

— „Să trăiţi!“

— Bună noaptea! Băeţi! Şi Dumnezeu cu noi, că avem de furcă în noaptea asta, le zise el. Toţi, hotărîţi ca în lupta dela Lemnic... şi îi avem în mână...“

Oferi fie-căruia câte un pachet de tutun şi apoi rosti apăsat:

— „Să mergem!“

Bătea un vânt uşurel şi ninsoarea nu mai contenea. Din stânga de pe valea Caşinului şi mai departe din spre Şuşiţa-Câmpuri se auzea trăncănit de mitraliere şi bombardament de artilerie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „S'a înteţit lupta la vale, şopti Trişcariu. Nu întârzie nici aici..“

Tocmai ajunseseră la poalele movilei. Scarlat făcu semn celorlalţi să stea, iar el făcându-şi loc printre reţelele de sârmă, (cari acum erau împlinite) se duse pe brânci spre copacul izolat.

Nu se mai auzea nici un zgomot, nici o mişcare omenească nu se simţea venind, iar mantaua ninsă era una cu acoperământul de zăpadă.

Se apropia dintr'o parte de copac fără zgomot; cu mişcări de reptilă. Inima îi bătea puternic. Nu putea şti ce-l aşteaptă. Poate neamţul era deja la pândă şi-l adăsta cu arma ochită; dar în acea linişte înfiorătoare, auzi de-odată tăcănitul ceasornicului închinat. Ca un pahar băut din izvorul puterei din poveste, tic-tacul îi întări muşchi şi-i lumină mintea. Înaintă cu curaj.

Era ca la 10 paşi de pom; cum venea din piezişe putea vedea că nu era nimeni. Nu era timp de pierdut. Se ridică repede în picioare şi se duse drept la copac.

Trişcariu şi Răvăşilă înlemniseră. Nici ei nu ştiau ce să mai creadă.

— „E oribil, oribil! scrâşni Locot. Medcianu. Gaura ce şi-a făcut în copac ca să ochiască ca la vânătoarea de urşi, are cea mai teribilă poveste... Ce suflet! Ce om!? Acest vânător de oameni“.

Copacul era meşteşugit găurit la mijloc atât cât să poată pătrunde ţeava unei carabine şi ochitura puşca-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şului. — Gaura era astupată bine cu un fel de dop din coajă asemănătoare, aşa că cu greutate putea fi descoperită.

Cel ce trăgea şedea ascuns în scorbura pomului fără să-i pese că va fi văzut; iar când trăgea vâra arma prin crenel şi trimitea plumbul ucigător.

De câte ori nu trecuseră patrulele de recunoaştere pe lângă el, fără să observe ceva deosebit, şi de câte ori bătrânul copac nu fusese privit ţintă de postul din bârlog...

Copacul nu era departe de fronturile înaintate ale tranşeelor inamice şi vânătorul de oameni putea intra repede în linii. Venea întotdeauna la orele 3 când se schimba posturile, şi pleca pe la 6 după ce-şi ucidea victima, pe când posturile şi garda noastră erau ocupaţi cu transportarea mortului.

Îşi chibzuise bine socoteala şi de aceea îşi îndeplinea sângerosul gust, în toată voia.

Era ora 2 când comandantul companiei a IV-a reveni la vizuină. Niciodată nu-l văzuseră „băeţii" cu privirea mai încruntată şi mai posomorît.

— „Auzi laşitate! Să pândească din scorbura prin crenel! E neauzit!" repeta el într'una.

Şi cei trei voinici neîntrecuţi în *trântă dreaptă* românească, pricepeau urîţenia pândei nemţeşti mai mult din faptul ascunzătoarei creiate, feritoare de pericol...

— „De vrei luptă vino omule drept în faţă, voiniceşte!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu haiduceşte pe la spate, spunea înfierbântat Nica, după ce-şi potrivise căciula c'un ghiont pe ceafă.

Se făcuse trei, posturile se schimbau şi Neamţul trebuia să vie. Nici nu întârzie mult, căci tocmai când postul din Bârlog se schimba, îl văzu apărând ca din pământ şi luându-şi locul în scorbură. Era un soldat subţire, roşu la faţă şi cu nişte braţe enorm de lungi. Atât putu să deosibească, Locotenentul, care de astădată îl aştepta mai din apropiere, de pe movilă, observând orice mişcare: dela scoaterea dopului crenelului ca să privească puţin şi apoi să repună dopul şi până la uşoara tremurătură — ca o mişcare de desgust — a copacului.

Cei trei oameni aşezaţi în trei părţi, aşteptau un gest al comandantului.

Il făcu.

O triplă bubuitură în acelaş moment şi zgomotul unui corp căzut.

Vânătorul de oameni fusese executat.

Scarlat Medeianu dintr'o săritură fu la pom. Desbrăcă de manta, glugă şi cască pe mort şi le îmbrăcă el luând locul în scorbură.

Ceilalţi îşi luară locurile cari li se hotărîseră d'inainte. Sergentul Trişcariu şi Răvăşilă pe partea dreaptă a movilei, cât puteau mai înainte spre tranşeele inamice, iar caporalul Nica pe stânga tot înspre linii prefăcut în tufă.

Era un plan pentru prinderea unui prizonier.

— „Dar toţi ochii în patru, când veţi vedea vre-un Neamţ venind“ fusese ultima recomandaţie a Locot. Medeianu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. VII.

Cursa! Vânătorul de oameni!

Aşteptară zadarnic până se lumină bine de ziuă.

Să se fi înşelat Medeianu în micul calcul psihologic? Nu-i venea să creadă. Făcuse socoteala că tovarăşii Neamţului văzând că întârziază prea mult la scorbură se vor nelinişti şi vor trimite pe vreunul să vadă ce s'a întâmplat lui *Franz Waaske*. Acesta îi era numele, socotind după mai multe cărţi postale cari erau trimise pe numele de: *Grenadier, Franz Waaske, Reg. Inf. No. 20... III Batal. III Komp., Felde.* şi după o carte de vizită îngălbenită, găsită în portofel:

Franz Vaöske
Kaufmann

MÜNIH
Strasse.....

Locot. Medeianu nu credea să se înşele, căci curiozi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tatea de care vorbii mai sus era prea naturală şi obicinuită... La toate regimentele în luptă se întâmplă astfel de stări de neliniște când vreun soldat e trimes în vreo recunoaștere periculoasă sau altă misiune grea de îndeplinit...

Tocmai când îşi făcea reflecţiile acestea apar doi „vlăjgani" de nemţi cam aplecaţi, cu mâinile în buzunar şi cu gulerile ridicate. Veneau încet, nepăsător...

Priveau... Feţele lor avea o strâmbătură ciudată!..

Omul cu cască şi manta nemţească din scorbură îşi întoarse capul pe jumătate către ei.

Cel mai tânăr care părea a fi gradat făcu tremurătura de mână care însemna:

— Ce e ? Ce s'a întâmplat ?

Intâi niciun răspuns, apoi Locotenentul se prefăcu că priveşte prin crenel, în timp ce cu mâna le făcu semn pe la spate să vie într'acolo, ca şi când era de văzut ceva foarte interesant.

Cei doi Nemţi îşi vorbiră puţin se uitară cu atenţie de jur împrejur şi porniră încet spre pom pe brânci.

Trişcariu, Nica şi Răvăşilă cari observaseră toată manevra îşi frecau mâinile de bucurie. Răvăşilă chiar şopti:

— Acu e acu! Incă zece paşi şi cad în cursă!

Nemţii înaintaseră bine. Poalele movilei le rămăsese în urmă pe stânga; acolo apărură Trişcariu şi Răvăşilă cu armele în mână, şi se îndreptară fiecare în câte o parte:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ochiră lung, fiecare câte un Neamț și „Panc!".

Unul căzu lovit în picior. Celălalt se uită înspăimântat de jurîmprejur, și apoi voi să o ia la goană înapoi. De geaba! Trișcariu și Răvășilă se ridicaseră amenințători, iar pe stânga Nica își aruncase crengile după el și slobozise un glonț de armă.

Medeianu tocmai avusese timpul să iasă din scorbură și să se lungească la pândă la rădăcina fagului, căci rănitul — înțelegând cursa — descărcase un foc spre copac.

„Panc!" dintr'o parte, „panc!" dintr'alta, se zăpăcise „lunganul" de neamț, și se îngălbenise ca ceara. Nu mai avea încotro. Se ascunsese de câteva ori, se trântise, dar în cele din urmă ridică mâinile în sus, strigând:

— *Predai, Romansky! Predai!*

In tăcere Răvășilă și Trișcariu îl înșfăcară și-l duseră repede spre postul din Bârlog, iar Locoetenentul cu puterea lui de atlet, ajutat de Nica luă pe sus pe rănit și-l duse în bordeiul său.

Era cald și miros pătrunzător de brad.

Rănitul era slăbit și repeta într'una:

— *„Ich bin offizier! Ich bin cadet! Nicht caput!* (Sunt elev ofițer! Nu mă omorâți!).

Scarlat zâmbi și-i făcu semn cu mâna să fie liniștit. Apoi desfăcând un pachet de pansament individual sterilizat și o fiolă de iod îl pansă strâns la picior.

Neamțul celălalt ședea lângă ușe, tremura ca o vargă și privea cu ochii înspăimântați prin bordei. Par'că se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai liniștise puțin, când văzuse pansamentul; dar o smucitură a lui Trișcariu, căruia îi păruse că prizonierul făcuse un gest suspect — îl îngrozi și mai rău și făcu să-i clănțănească dinți din gură.

Cel d'intâi lucru de care întrebă Locotenentul Medeianu fu:

— Cunoașteți pe Franz Waaske?

Prizonierii se uitară unul la altul înfiorați.

— *Franz Waaske grenadier din Reg. 20.. III Companie, III Batalion III...* ? întrebă el din nou, adăugând toată adresa de pe cărțile poștale.

Cel mai tânăr pretextă că nu-i e bine și se întinse pe pat. Cel mai în vârstă făcu o strâmbătură din nas de nemulțumire și răspunse:

— Îl cunosc eu! Era cu mine în companie!

— A murit azi dimineață la copac!

— „Vedeți? Știam eu că o să i se întâmple asta... Și i-am și spus! Prea îi plăcea să omoare. Își strica somnul, mâncarea și venea zilnic la copac ca să împuște câte un soldat din postul d-voastră din față. Ba ce spun eu soldat, căci ieri era tare bucuros că împușcase un ofițer...

— Pe mâine! se gândi Scarlat.

— Dar și lui i-a venit rândul după cei cinci ce-i avea pe sullet aici, afară de cei 15 Ruși din Wolhinia...

— Tot el i-a împușcat?

— Tot.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar aici el singur venea zilnic la copac? Era obligat poate de cineva?

— Singur venea de bună voie, căci îi plăcea să omoare. Nici nouă celor bătrâni nu ne plăcea, dar ce era să-i facem? El era grenadir și acuma nu mai avea nici un rol. Și nu putea răbda... Se învățase cu sângele..."

„Se învățase cu sângele!"

In acest război câte firi de criminali înăscuți nu găsiseră plăceri nebănuite în omor! Și de câte ori pasiunea aceasta bolnavă nu se înfipsese și în suflete plăpânde de soldați tineri. Era teribil să-i asculți cu ce volubilitate vorbeau de creerii aruncați pe perete ai unui biet asaltator, sau cu câtă satisfacție auzeau țipătul sfâșietor al inamicului lovit mortal...

Să omoare! Să stea cu arma pândind vre-o biată santinelă ce-și făcea datoria în zilele liniștite, fără luptă, și să-i trântească glonțul în trup sau în cap ca să țâșnească mai mult sânge, sânge roșu, sângele lui Isus... Oh! Dar e păcat să pronunți acest nume în aerul înăbușit de păcate în care trăesc acești nenorociți, nebuni sau denaturați.

Să omoare! Să înfigă adânc baioneta cu ascuțișul ferăstruit ca să curgă mai mult sânge, să vadă sângele roșind râurile și mii de corpuri dușmane sfâșiate de loviturile de obuze.

Iată pe *vânătorii de oameni*, iată nebunii cari făceau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BIBLIOTECA UNIVERSITATII CLUJ

războiul cu pasiune, cu iubire, cu toate fibrele sufletului stricat şi neştiutor de cele morale şi de cele sfinte.

Cât a fost uitat Christos! Cât de departe credinţa lui credinţa noastră, temelia omenirei şi a celei d'întâi familii de pe pământ...

Duhul vânătorilor de oameni începuse să planeze... O nouă religie, credinţa negaţiei şi a urei celui de aproape, începuse să ia forma de dogmă ameninţând edificiile statelor şi lumei..

Vânătorii de oameni ameninţau să devină cei mai buni fii ai pământului, cei mai iubiţi şi mai răsplătiţi, ca în lăuntrul celui mai teribil Apocalips închipuit vre-o dată.

O lume drăcească avea să ia locul celei actuale, ea însă-şi destul de păcătoasă.

Dar în mijlocul acelui uragan fantastic de distrugere a vechei credinţe se ridicau, mici dar hotărîţi, *vechii oameni*. Bătrânii crescuţi în cultul Domnului şi sfinţenia dragostei semenului, bătrânii păstrători ai datinelor vechi şi a obiceiurilor de ocrotire a celui fugar şi urmărit, al celui sărac şi nemâncat, al celui orfan şi părăsit... Şi această credinţă altoită multor tineri ce vedeau prăpastia şi nenorocirile grozave viitoare, avea să fie ca lumina orbitoare ce învăluie pe Isus la pogorîre şi care culcase la pământ de teamă şi pocăire pe apostoli.

Oh! Vânătorii de oameni, iubitorii de sânge, ce bine ar fi să nu rămână decât ca amintirea celui mai urâcios vis plăsmuit vre-o dată de un bolnav cu febră...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. VIII

Dor de copii!

Oala cu apă fierbea pe foc, iar vistavoiul Marin prepara prizonierilor două ceaiuri.

Incepuseră să se mai desgheţe, iar băutura fierbinte le deslega limba.

Cel mai tânăr — rănitul — se numea von Wald şi era cadet. Abia făcuse şcoala militară la Borlin şi fusese trimis pe front.

Al doilea un biet brutar Hans Behl, din ţinutul Rinului. Era ca de 40 de ani, chel în cap, nasul păstrând nuanţa vinului roşu de Rin şi sufletul simplu şi gospodar al omului cu familie grea. Avea cinci copii: doi băeţi şi trei fete bălae, ce rămăseseră singuri acasă. Brutăria mergea greu, iar bieţii copii trebuiau să alerge din zori de zi să-şi facă rost de ale gurei.

Era mişcător, cum se tânguia bătrânul cu faţa supţă de nemâncare:

— Ce vor deveni copii mei fără mine? Copii mei! Inainte le mai trimiteam pachete cu alimente, bani

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi pe de-asupra speranţa prin scrisori. Dar acum? Acum nu vor mai şti nimic de mine, mă vor crede mort şi cu asta spulberat şi ultimul ajutor, ultima speranţă... Copii mei! Copilaşii mei!...Lăsaţi-mă să mă duc îndărăt... Daţi mi drumul la copii!..“ Şi plângea cu hohote, în genunchi.

Sufletul Locotenentului Medeianu era turburat peste măsură. Vederea unui bătrân plângând e tot-deauna înduioşătoare; dar aici pe front? Şi încă pentru o cauză aşa de paşnică, aşa de gospodărească? Şi mai ales un German plângând!

Un German pe care-l vedea prin prisma sălbăticiei, prin amintirea deslănţuirei războiului şi violărei neutralităţi Belgiei, prin prisma eroilor, prin imediata amintire a vânătorului de oameni, un German să plângă omeneşte, să plângă pentru familia sa, pentru copii săi! Era un fenomen! Era un suflet ce părea deosebit mult de celelalte. Un biet martir al războiului!

— „Lăsaţi-mă! Lăsaţi-mă să mă duc! Ce folos aveţi dela un prizonier?“ Şi se ruga în genuchi:

Medeianu simţea o arsură în piept, o înăbuşală ce-l supăra şi par'că ar fi zis „du-te“ O luptă intimă se încinsese dar aici nu-şi mai aparţinea, aici înainte de toate era comandantul companiei IV-a şi datoria precisă era să trimită imediat prizonierii prin regiment la divizie.

Ar fi vrut să-i dea drumul, să să ducă cu Dumnezeu înapoi; dar nu putea. Îi părea rău că-şi călca pe suflet, dar de câte ori nu-şi sacrificase el ideile şi persoana,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentru cine ştie ce teorii militare, ale căror scop nu-l putuse pricepe.

Un mic incident sfârşi prin a-i pecetlui hotărârea. Sergentul Trişcariu care şezuse tot timpul acolo, mirat de plânsul lui Hans Behl, întrebă într'o doară:

— „Dar de ce se stoarce Neamţul,Domnule Locotenent? Căci eu nu înţeleg nemţeşte..."

— E dor de acasă, şi copii? Ar voi să-i dăm drumul răspunse visător ofiţerul.

— „Să-i dăm drumul?... Oare ne jucăm de-a războiul?.. E nebun săracul!.. Dacă e bărbat... să... fugă.. De poate!.. E şiret Neamţul!... Cine ştie ce urmăreşte!".

Şi cu privirea îl săgeta să-l bage în pământ.

— „Zi, să nu-i dăm drumul? mai adoagă jumătate râzând, jumătate serios Medeianu, voind par-că să se spele pe mâini ca Pilat din Pont, de nenorocirea ce-ar rezulta copiilor lui Behl, din faptul deţinerei. Şi era par'că vesel că nu era el cauza directă, că Sergentul Trişcaru îl acoperea şi-i economisea pentru mai târziu ori-ce mustrare de conştiinţă.

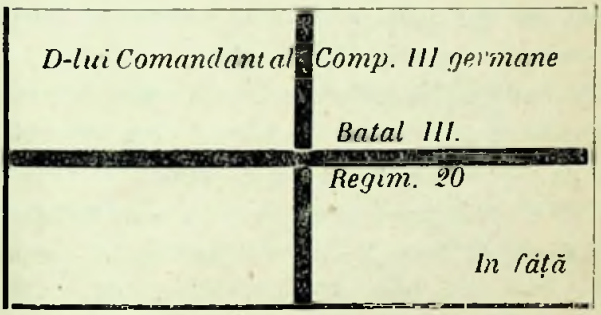
— „Glumiţi, Domnule Locotenent, răspunse sergentul ruşinat, cu privirea în pământ. Să fie după mine l'aşi fi trimis de mult la plimbare"... şi nările nasului i se umflară, odată cu un scrâşnit al dinţilor.

— „Aşa e!.. Du-te.." îl goni Medeianu, care simţea nevoia să rămână singur. Apoi se apucă şi scrise în limba germană următoarea scrisoare;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Comandantul Companiei a III e înconoștințat că Hans Behl e luat prizonier de Români. Prizonierul roagă a i se înștiința familia la Rindörfer.

Luând un plic mare alb îi făcu o cruce groasă roșie și scrise adresa:

— Iată singurul lucru ce pot face pentru D-ta, se adresă el prizonierului.

Hans Behl rămăsese într'o stare de prostealâ, cu ochi blegi, buzele lăsate în jos, ca după o mare emoție. Vedea că ori-ce speranță e pierdută, că era de-a binelea rămas prizonier și trebuia să învețe să spună soartei.

Telefonul suna. Regimentul întreba de ce întârziază cu trimiterea prizonierilor.

— „Imediat îi trimet, domnule colonel. Imediat... Noroc, nu bravură... Cum? Să vin de prânz la masă la postul de comandă?.. Da... Vin domnule Colonel..."

* * *

Prizonierii plecară, Locotenentul Medeianu se duse în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

inspecție, iar bordeiul se liniști de-odată ca o biserică după slujbă

Intr'o parte o masă de lemn cu picioarele înfipte în pământ și un scaun făcut din o ladă de cartușe. In altă parte două paturi înghesuite, cu „picioarele" spre foc. Un pat era gol acum, căci sub-locotenentul Burilă fusese rănit și apoi evacuat în spital.

Nici o altă mobilă afară de o ladă roasă de campanie, un telefon cu „muzicuță" și veșnicul vraf de hârtii după masă, la care se mai adăoga acum plicul cu cruce roșie...

Pe jos pământ presărat cu crenguțe verzi de brad și un ochiu de geam, luat și adus aici de departe, tocmai din Onești...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. IX

La popotă

La „postul de comandă“ al regimentului, ofiţerii se strânseră la masă şi aşteptau cu ţuica pe comandantul companiei a IV-a, care întârzia.

Era tăcere. Din când în când ofiţerii îşi vorbeau în şoaptă. In capul mesei Colonelul cu privirea posomorîtă răsfoia corespondenţa nerezolvată. Din când în când ciulea mustaţa întoarsă în sus, zâmbea silit interesându-se la o frântură de conversaţie prinsă la întâmplare şi apoi fuţa i se smolea deodată în obicinuita strâmbătură de amăreală şi greaţă. Nu-i plăcea vorba, iar când întâmplător era nevoit să dea ascultare cui-va îşi deschidea gura arătând mereu dinţii ca pentru o mârâitură, iar pielea i se sbârcea împrejurul ochilor în tremurături convulsive.

A rare ori chema vre-un subaltern pentru o vorbă bună; cele mai adeseori pentru observaţii şi admonestări. Căci cine era mai meşter ca dânsul să afle toate nimicurile şi micile nereguli prin sergenţii lui, „cutrele“ regimentului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Toate îi ajungeau la ureche. Ori-cine-i făcea vre-o critică era imediat aflat și scris în cartea neagră pentru mai târziu.

Și câtă bucurie când afla câte un fleac din care putea scoate o observație! Era singura lui bucurie. Atunci fața i se destindea și un zâmbet ciudat îl lumina, în timp ce zicea locotenentului Candel, adjutantul chemat în grabă:

— „Să-mi chemi la mine pe cutare sau pe cutare!..“

Și Candel începuse să-i semene. Zâmbea mulțumit și chema pe cel desemnat. La venire Candel îl primea ca pe-un necunoscut și îi vorbea de „sus“, făcându-i primele observații:

— „Vă țineți de fleacuri! Nu vă mai astâmpărați odată! Par'că sunteți copii!“

Și privea mereu în jos spre diferitele ordine venite la adjutantură spre clasare.

— „Dar ce e Candel? De ce m'a chemat?“ îndrăznea vechiul prieten de școală sau de petrecere să ceară lămuriri.

— „Nu știu! Nu știu! O să-ți spună Colonelul; răspundea el repede. Și apoi chiar dacă aș ști tot n-aș putea să-ți spun ast-fel de lucruri confidențiale... Nu se poate...“

Vechiul camarad, devenit un indiferent mai mult din prietenii lui Candel, clătina desiluzionat din cap și-l ruga:

— „Anunță-mă domnului Colonel...“

Atunci aghiotantul sărea în picioare ca *fript*, își trecea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mâna pe la chiotori să vadă dacă e încheiat, se mai potrivea, îşi trecea mâna prin păr, avea un gest de ezitare, ca şi când i-ar fi părut rău că nu-l mai ţine ca să-i „facă mizerii“ — *militari sensu* — şi apoi îl anunţa.

— „Să mai aştepte puţin“ era răspunsul invariabil al Colonelului, care ţinea la un moment de libertate în care să plăsmuiască un mic discurs şi să-şi aleagă o poză.

Se ridica în picioare, întindea de vestonul scurt până la şolduri — model vechiu — îşi dregea puţin pantalonii făcuţi „pe pulpă“ fără „*bufant*“, îşi ridica centura de campanie în sus până aproape de subţiori şi apoi sunând făcea semnul convenit că e dispus să primească.

Şi maşina pornea, amestecând toate nenorocirile şi păcatele lumei în faptul unei corespondenţe întârziate sau al unei sticle de vin băute într'o seară de ger...

La sfârşit zicea: „Asta am avut să-ţi spun“ şi pe când subalternul se întorcea să plece, Colonelul zâmbea satisfăcut.

Dar ce departe era sufletul său de al ofiţerilor şi câtă vrajbă năruitoare se iscase! Rămase de-o parte cu locotenentul Candel şi un sublocotenent abia eşit, Radu Ţintă; prea copil şi disciplinat de şcoala militară, ca să aibă pentru comandant altfel de sentimente. Colonelul simţise ura ce-şi creiase şi de aceia se gândea la o apropiere.

Aceasta era situaţia când în ziua de Crăciun se anunţase prinderea celor doi prizonieri şi împuşcarea „vână-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

torului de oameni". Era incontestabil un succes frumos și Divizia îl felicitase imediat ce aflase vestea, care era cu atât mai bună cu cât tocmai aveau nevoie de știri căpătate prin prizonieri. Colonelul se gândi că e momentul să încerce împăcarea: va pofti la masă pe Medeianu pentru ca să-l felicite și cu această ocazie va învita și pe ceilalți comandanți de companii.

— „S'a potrivit bine, își zicea el. E zi de Crăciun și o să pară că-i chem pentru asta..."

In fond nu se bucură prea mult de succesul avut de Medeianu ; i-ar fi părut mai bine să afle că *lui* i s'a luat prizonieri, că n'a făcut bordeele „conform ordinelor" sau cine știe ce, pentru ca să-l cheme la „ *postul de execuție*", cum era poreclit în glumă „postul de comandă".

Iată de ce colonelul trăgea cu urechia la popotă la șoaptele lui Candel, care ca vechiu camarad al lui Medianu, cum îi plăcea să-și spuie, îl cunoștea „până în fundul sufletului".

— E adevărat, duce la *tăvăleală*, e voinic, dar se cam codește și de aceia își expune soldații prea mult. Nu zic, e bun băiat, dar fără șir în fapte...

Un căpitan făcu mirat:

— De ce ?

Atunci adjuntatul lansă insinuarea sub formă unei glume, râzând cu hohote:

— „Nu prea să poartă conform codurilor pe cari le cunoaște din scoarță până în scoarță. Are multe „amintiri"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de d'incolo... Ce mai ala bala, chiar eu l-am văzut încărcând două căruțe cu șunci, conserve și licheoruri...“

Un soldat negricios ce aștepta ordine lângă ușe, vru să spună ceva :

— Domnule Locotenent...

— Ce e, Tuciurel ?

Soldatul se codi puțin, voi să vorbească, apoi se resgândi și bâlbâi:

— „Vreau să spun de masă... dacă trebue să servim țuica..“.

Priviri întrebătoare se îndreptară spre Colonel:

— „Să servească, zise el, că poate Medeianu o fi bând din lichiorurile rămase...“

Candel râse, făcând cu ochiu lui Țintă. Ceilalți ofițeri zâmbiră sau priviră mirați.

Apoi se aduse țuica; pe prispă Medeianu tocmai își scosese mantaua ajutat de Tuciurel, fost soldat în compania sa.

— „Să trăiți Domle Locotenent, voiam să vă spun un necaz.“

— „Dar ce-ai pățit“ ?

— „Nu eu... dar... Să vedeți... Adineauri la masă par'că m-a ars pe inimă când a spus Don Locotenent Candel că-ați încărcat Dumnea-Voastră, două căruțe cu șunci și băutură... Știți celea dela Bogza... Și le-ați trimis acasă... Par'că uitase că le-am mâncat noi dela plutonul II, că știți, pe vremea aceia comandați plutonul... Pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mine m-a durut colea (și arătă la inimă) și de aceia v'am ațînut calea să vă spui..."

— „Bine Tuciurel, mulțumesc: dar o fi uitat și el că om e..."

Dar în gând își punea întrebarea naturală: ce scop va fi urmărind locotenentul Candel cu iscoada de mai sus?

Venirea locotenentului Medeianu mai înviora puțin masa. Colonelul își călcă pentru întâia dată pe inimă de nu-i făcu observație că a întârziat și îl pofti să șadă...

— „Intârziai, domnule Colonel, căci am dat raita pe la rețele.. Se aud mereu împușcături din stângă din vale și apoi chiar la noi în față; azi era mai multă „mărăitură". Am îndemnat la lucru pe cei dela rețele — că mai rămăsese pe de lături neîmplinite — și cu asta s'a făcut ceasul douăsprezece... Dar una nouă: Nemții ne-au strigat să-i lăsăm să ia mortul din scorbură... Să spun drept par'că i-și fi lăsat, dar...

— Fraternizare? Hai? zise în râcă Candel.

— „Strengarule! Cu tine am o vorbă, zise vesel Medianu amenințându-l cu degetul, făcând aluzie la spusele lui Tuciurel. Dar nu i-am lăsat, fără să cer mai întâi voe dela regiment..."

Candel îl privea într'una, urmărindu-i toată vorba și orice gest.

* * *

Fuseseră amândoi sub-locotenenți într'o companie și într'un timp se avuseseră ca frații; cu o umbră de su-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prioritate de partea lui Scarlat, mai înaintat în vârstă. Dar pe zi ce trecea și pe zi ce luptele se înteteau, prietenia se răcise. Candel cam șovăia și de aceia în toate însărcinările mai îndrăznețe era trimis Medeianu. Și avusese noroc de scăpase teafăr! E drept, la început situația convenea lui Candel dar mai târziu când felicitările începură să curgă, când toți șefii vorbeau numai cu Medeianu și numai lui îi dedeau ordine, pizma începu să-l roadă. Și pe de-asupra îl numi pe Medeianu, comandant al companiei după o luptă grozavă pe Olt.

De atunci Candel nu mai avea ochi să-l sufere și vorbe să-l bârfească.

— „Auzi, eu ofițer activ să fiu dat la o parte și să-i dea comanda lui, rezervist. Și dece ?. Pentru-că știe să se lingușească și să facă pe „bătrânul cu scaun la cap“ astfel se plângea Candel la toți camarazii.

Pentru a spune, însă,tot adevărul e necesar să arătăm că repede de tot uitase Candel de câte ori se întorsese Medeianu aproape singur din recunoașteri îndrăznețe, de câte ori îi trecuse gloanțe prin haine,și uitase și seara aceia de Septembrie, când el se retrăsese fără ordin după poziție și Medeianu rămăsese singur cu două plutoane, luptând toată noaptea ca un erou și salvând o întreagă brigadă de artilerie ce se retrăgea... Uitase și gestul de ertare pe care-l făcuse Medeianu, trecând cu buretele peste aceasta și nereclamând cazul nimănui. Mai bine zis nu-l uitase ci din contră îi rămăsese în amintire ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o răsătură, scena din pădure, când dimineața întâlnindu-se cu Medeianu pe care-l credea pierdut, îl rugase umilit să-l ierte, să nu-l spună la nimeni... Și reușise... De aceia căuta acum ocazia să-l umilească, la rândul său și să spele rușinea dela Lemnic, pe care o suferise mai târziu.

Rușinea dela Lemnic! Nici nu-i venea să se gândească la asta! Să fie lovit cu bastonul de Medeianu, ca ultimul iobag, aceasta nu putea să uite nici odată! Și de ce? Pentru un „fleac". Fleac însă care putea să-i aducă mari necazuri. Sub-locotenentul Medeianu închisese și asta în lada secretelor.

De atunci Candel îl ura de moarte; dar nu putea să-și dea drumul pornirei lui pătimașe, căci ori cât de netrebnic era, smițea marea îndatorare ce avea către Medeianu, care putuse să-l piardă. Cea-ce îl atâța încă și mai mult era diferența de atitudini ce observase între el și camarad. El îi datora totul, putuse fi distrus cu un gest, dar fusese ertat. El care n-ar fi putut cu nimic arăta recunoștința întreagă lui Medeianu îl ura, *i s'ar fi bucurat de moarte,* și cine știe i-ar fi și contribuit la moarte, dacă i s'ar fi prezentat ocazia...

Medeianu cum se purta? Par'că ar fi uitat totul, par'că nimic nu se întâmplase. El care avea toate motivele să disprețuiască pe Candel și să-l țină într'o rece depărtare, îi vorbea camaraderește, chiar călduros, și-l tutuia ca și pe vremea când amândoi mâncau aceiași mâncare, fără

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să suporte, ce e drept, și aceleași pericole... (In fond tutuiala aceasta zgândărea grozav pe Candel de când fusese înaintat locotenent).

Diferența de atitudini arătată mai sus, superioritatea vădită a lui Medeianu, micile calități fizice și frumoasa lui poziție socială, ajunseseră să-i zgândărească toată invidia și să-l facă a-i declara război de moarte...

...Acum la popotă când îl vedea vorbind par'că era la Lemnic, cu barba nerasă de două trei săptămâni și cu ochi scânteetori.

La Lemnic! Rușinea dela Lemnic!..

Par'că revedea împrejurările.

Erau în înaintare și câte-va ciocniri mici se încinseseră cu inamicul.

Aproape de Lemnic, Medeianu primește ordin să plece cu un detașament tare ca de două plutoane și jumătate și să ocupe podul și satul Kezi-vasikatz. Ca ofiter sub-altern avea pe sub-locotenentul Candel Barbu. Detașamentul înainta cu grije pe sosea, cu ochii și urechile în patru... De-odată avant-garda dă de doi hussari descălecați, ce ședeau ținându-și caii de dârlogi. Unul fu trântit la pământ cu un glonte; celălalt se urcă pe cal și în goana mare se depărta spre Lemnic.

Un oftat de ușurare, când ocupară în liniște podul. Partea întâia a însărcinărei era îndeplinită, rămânea de cercetat dacă inamicul nu e ascuns cum-va în sat.

Trebuind să aranjeze bivuacul și posturile la pod,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Medeianu rămasé, trimițând pe sub-lt. Candel să cerceteze satul ; dar ulițele pustii îl îngroziră din primul moment, așa că după ce vârâse capul în două, trei case din margine se întoarse de raportă :

— Nu-i nimic, Medeene, nu-i nimeni, putem să cantonăm în sat...

— Dar când fuseși ?

— Chiar acum.

— Glumești ! Câte case ai cercetat ?

Intăi se codi, apoi mărturisi :

— Două,

— Ce Dumnezeu Candel și aici te temi ? Ori vrei să ne omorâm oamenii ?.. Ai cu mine și cu încă opt oameni să căutăm peste tot, prin toate ascunzișurile...

Și plecară din nou cu 16 oameni, comandați de sergentul Besnea. De astă dată nu înaintară în sat nici cincizeci de pași, că un preot catolic cu pălărie mare și figura potolită, apăru în mijlocul șoselei pustii.

Sub-locotenentul Medeianu îl chemă și-l întrebă de inamic ; el în loc de răspuns se apucă să țină un discurs naționalist, pentru a arăta că de mult aștepta pe Români.

— Ungurii au fugit de aseară spre Lemnic, așa că puteți fi liniștiți.

Dar vorbăria și discursul neliniștiră pe ambii ofițeri.

— Părinte e adevărat ce spui? îl mai întrebă odată Medeianu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Pe Dumnezeul meu ! Eu popă român vă spun adevărul!.. și se bătea pe piept.

— Părinte o pățești de nu-i adevărat !

— Hei ! Imi pare rău !.

— Trecî la dreapta !.

Și cu bastonul făcu semn, ca să-l aibă în vedere, lui Candel și sergentului Besnea, care se așeză în spatele preotului, gata să-l ia în baionetă la cea d'întâi mișcare suspectă.

Inaintară cu curaj, când de odată începu un foc groaznic de arme și mitraliere din trei părți... Chiote, panică !.

Medeianu ordonă ca toți să se lipească de case și să tragă foc viu spre acoperișuri, singurul loc de unde puteau veni gloanțele.

A fost o chestie de o secundă! Când se întoarse, Candel nicăeri, iar popa surâse întâi drăcește, apoi puse mâna la ochi strigând:

— „Nu trage! Nu trage, ghiaure!"

Ultima vorbă era ca o mărturisire; Besnea însă rămăsese „lâmpit" cu baioneta la armă.

Pe șosea eșiseră copiii și femeile, rugându-se să nu tragă în ei; dar nimeni nu trăgea decât în acoperișuri.

Peste vre-o cinci minute focul mitralierelor încetase și servanții ascunși cu ele prin poduri le părăsiseră, fugind spre Lemnic, după ce omorâseră trei soldați români și răniseră nouă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Popa, un neamţ get-beget cu numele de Müller, era mort în mijlocul şoselei.

Medeianu se întorcea spre pod strigând cât putea:

— Candel! Candel!

Fierbea de mânie. La atâta nemernicie nu se aşteptase.

— „Candel! Candel!“

— Ce e?, răspunse un glas încet din o aripă a podului.

Medeianu se coborî. Candel se prefăcea că se încheie la o jambieră.

— Unde fugişi?

— Nu... M'a chemat...

— Canalie!

Şi cu bastonul ridicat îl lovi cu furie de câte-va ori.

— „Minţi, canalie ordinară... Minţi!.. Meriţi să te împuşc pe loc!..“

Barbu Candel nu zicea nimic. Pusese mâna la ochi şi privea în jos...

Acum la popotă par'că se revedea la podul din Kezivasikatz!.. Sângele îi năvălise în faţă, iar ochii îi scânteiau...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. X.

Scrisoarea care acuză...

Masa decurgea liniştită când un soldat veni să anunţe că Divizia cheamă un ofiţer la telefon.

— Du-te, Candel, şi vezi ce e? ordonă Colonelul.

Ofiţerul în picioare — gata la ordin — plecă imediat; dar spre nenorocul său în acest interval telefonul dela *postul de comandă* încetase de a mai funcţiona.

— „De sigur că vântul a rupt cablul pe linie, explica telefonistul... Poftiţi la compania a IV-a căci e mai aproape de Divizie şi poate răspunde...“

Şi locot. Candel alergă iute la compania IV-a, intră în bordei şi sună.

— Alo Divizia! Alo!

Un ţârâit prelung îi răspunse.

— „Alo Divizia!.. Aici regimentul... de infanterie... Da... Da... Aţi aflat dela prizonieri?.. Deci chiar în astă-seară Nemţii au plănuit un atac în sectorul regimentului nostru... Da.. da.. imediat comunic domnului colonel... Să trăiţi“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Închise telefonul şi privi curios prin camera locotenentului Medeianu. Scrisoarea cu cruce roşie de pe masă care aştepta seara spre a fi lăsată între linii, îi atrase atenţia. O privi.

— „Hee! Corespondenţă cu Nemţii ?! E grozav! L-am distrus ! Bestia..."

Şi bucuria îl înăbuşea...

— „Vrea să zică *Domnului Comandant al Companiei a III, Batal. III, Regim. 20.*"

Citi scrisoarea şi se posomorî... Apoi de-odată un zâmbet drăcesc străfulgeră prin ochii aceia mici şi verzi, şi luând tocul continuă scrisoarea căutând să imiteze cât mai bine scrisul „insultătorului dela Lemnic".

Iată ce adăogă:

Astăseară puteţi veni în linişte, căci suntem slabi.

Şi luând plicul, îl băgă în buzunar, cuprins de o bucurie neţărmurită.

— L'am distrus! Il împuşcă de astă-dată..." îşi repeta într'una.

Pe drum, ajungând aproape de postul de comandă stătu ca chinuit de o idee.. Apoi se hotărî şi strigă tare:

— „Retezatu! Sergentul Retezatu!.."

— „E în bordei, Don Locotenent" îl lămuri un flăcău ce sta cu telefonul pe linie, încercând dacă funcţionează.

— Să vie imediat la mine!

Cât ai clipi sergentul Retezatu se şi prezentă:

— Să trăiţi, domnule locotenent!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Uite ce e Retezatu! Du-te imediat la bordeiul cu telefonul dela compania IV-a, că fusei acolo și uitai să întreb ceva la telefon!... Spune la Divizie că situația de muniție cerută eri e gata. Îmi aduci răspunsul, numai decât la popotă... În doi timpi și trei mișcări!“

— Înțeles, să trăiți, domnule locotenent!

Apoi intrând în stânga, în cancelaria postului de comandă luă un ordin de serviciu, îl scrise, îi puse pecețile și punându-l în buzunar, eși repede.

Ajuns la popota postului de comandă se duse grav direct la Colonel, îi șopti ceva la ureche, apoi eșiră împreună în vestibul.

— Domnule Colonel, e îngrozitor ce-am descoperit... telefonul dela postul de comandă nu mai funcționa și de aceia m-am dus la compania IV-a în bordeiul locotenentului Medeianu...

— Și?

— Am vorbit cu Divizia, care mi-a spus că astăseară sau mâine seară Nemții ne vor ataca și debi să-fim gata...

— Natural!.. Dar ce? Asta e „extraordinarul?“

— Nu... să vedeți. Tocmai mă pregăteam să plec când văd pe masă un plic alb cu o cruce mare roșie desemnată pe el... M'a mirat... L-am privit și... oroare! — avea adresa *Comandirului* neamțesc din față...

— Nu se poate!...

— Mai mult... Scrisoarea cuprindea vestea că am luat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

azi cei doi prizonieri şi înştiinţarea că Nemţi pot ataca astă seară, căci suntem slabi...

— E extraordinar!... Ai scrisoarea?

— Uite-o...

— D-aia „băsnea" adineauri că a auzit împuşcături şi o „mârâitură" deosebită... Într'adevăr cum spui... E o trădare... Canalia... Îi cunosc scrisul...

— Da... însă poate s-o fi jucat.. nu o fi avut intenţia să o trimită.., se prefăcu că-l apără Candel, cu tonul înduioşător. Ştiţi că e un bun ofiţer... chiar azi a făcut doi prizonieri...

— „Ce ofiţer, ce prizonieri? Nu vezi proba e evidenţă," şi în cugetul său Colonelul se bucură că-l are şi pe Medeianu în mână... Şi încă cum?

— Eu nu zic...

— Lasă Candel, te ştiu suflet bun, vrei să-ţi aperi camaradul, dar vezi că o inutil, proba e prea evidentă...

— Insă...

— Eu te felicit şi-ţi mulţumesc pentru devotamentul tău... te voi avea în vedere...

— Să trăiţi domnule Colonel... dar nici un merit...

— Tăcere... Acum rândul trădătorului; nu-i nimic dacă scap prilejul de împăcare cu ceilalţi...

— Mai e ceva, Domnule Colonel...

— Ce e?

—Să vedeţi... N'aşi voi să-şi închipuiască că eu am adus scrisoarea, înţelegeţi că...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine, Candel, dacă ţii la asta... Admit...

— S-ar putea să intraţi acum cu mine şi să nu spuneţi nimic... Mai târziu să vă prefaceţi că eşiţi până afară, la postul de comandă şi să reveniţi cu scrisoarea...

— Bine, Candel, foarte bine! Ai un plan foarte bun... Şi intrară.

Colonelul foarte agitat, vru să caute o scuză acestei stări nervoase şi de aceia povesti vestea primită la telefon relativ la atacul Nemţilor într'o zi sau două.

Dar tremurătura capului şi privirile acelea încruntate ce arunca în toate părţile făcu pe Locotenentul Medeianu să arunce o glumă:

— Oare vă temeţi, domnule Colonel, de sunteţi atât de posomorît? Să poftească! Par'că o singură dată au încercat ei să treacă pe la Oituz... Să poftească...

— Îi chemi, hai? făcu Colonelu din ce în ce mai enervat.

— De sigur! Să poftească! Mie nu mi-e teamă!

— Ce cinism! gândea Colonelul. Şi eşi spunând repede:

— Scuzaţi-mă un moment, căci mă duc până la post...

Ofiţerii se uitară miraţi unul la altul, prevăzând par'că o întorsătură neaşteptată şi masa continuă un moment mai vioae şi mai zgomotoasă. Cei mai vechi şi mai spirituali erau Medeianu şi Candel.

Colonelul nu întârzie mult; de-odată intră buzna în sala de mâncare, ţinând scrisoarea cu cruce roşie în mână.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Centura i se urcase la subţiori, iar pe frunte avea broboane de sudoare.

— Medeianu!

— Tot aici, domnule Colonel.

— Fără glumă! Cunoşti această scrisoare?

Toţi ofiţerii ridicară capetele. Locotenentul Medeianu păli. Vrea să zică acesta era secretul?... Acesta era cântecul şoptitului şi întârzierei la telefon? Şi fulgerător făcu o legătură cu spusele lui Tuciurel, cu replica „fraternizare" a lui Candel şi cu toate acele mici incidente neluate în seamă, dar care într'un moment de tensiune nervoasă, năpădesc toate, lămurind o situaţie sau o ideie. Îşi aminti de ochii cu care-l privea Candel când era câteodată felicitat, îşi amintea umilirea lui Candel care-i ceruse iertare pe Olt, văzu scena dela podul din Kezivasikatz când îl lovise cu bastonul şi-şi aduse aminte de scandalul făcut de Candel, când nu-i dăduse lui comanda companiei şi de toate insistenţele lui ca să fie mutat dela compania a IV-a. Îşi aduse aminte de toate acestea şi văzu de-odată clar ura ce-i nutrea Barbu Candel, o văzu de-odată ameninţătoare ca un colţ de stâncă ce-i eşise în cale după o cotitură, pe Bistriţa, cu pluta, acum câţiva ani... Apa era repede, pluta venea la vale şi era gata să se ciocnească, să se sfărâme, când o mişcare vânjoasă a plutaşului cotise pluta.

Colonelul îl văzu galben, codindu-se şi crezu că turbu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rarea îi provenea din cauză că era descoperit și de aceia îl întrebă a doua oară mai răstit:

— Cunoști această scrisoare? Răspunde!

— O cunosc.

— E a Dumitale?

— Da. A. mea.

— „Ah! Auziți, domnilor? Sunteți martori, a zis că această scrisoare e a sa. E îngrozitor... Afară de o explicație extraordinară, această scrisoare constituie proba unei trădări grozave...

In acest timp Medeianu se gândea că locotenentul Candel fusese la el în bordei, văzuse scrisoarea și o luase să-l defăimeze... Nu că se temea că ar putea suferi vre-un rău de pe urma acestei scrisori, căci orice om inteligent putea vedea cât e de nevătămătoare; dar ceeace-l revolta era nerecunoștința lui Candel. Tocmai el să-i nutrească astfel de sentimente? Tocmai el, pe care-l ocrotise ca pe un netrebnic? Era prea mult; de astădată nu-l mai putea ierta. Va spune totul: va spune și de dezertarea de pe Olt și de fuga dela Lemnic, de toate. Se va vedea cine e mai puternic; Candel se va căi amarnic de ceeace a făcut; însă va fi prea târziu...

Dar dacă nu e el? Dacă nu e Candel, ci vre-un sergent, vre-o „cutră“ a regimentului?

Atunci?.. Atunci îl nenorocește, de geaba, fără motiv. Dar nu se poate. Cum era el să se înșele atâta timp, atâtea luni de zile? Cum era el să nu observe pizma

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui Candel? Era imposibil. Dar atunci cum îi veni bănuiala? Cum îi apăruse atâta de lămurită ura fostului camarad de companie? Şi cum îi păruse un moment aşa de naturală?

Şi-l cuprinse îndoială. Să spună cele ce ştia de Candel? Sau să nu spună?

Mai bine să aştepte până dimineaţa; în acest timp se va convinge cine a luat scrisoarea de pe masa lui... Şi dacă cum-va e Candel, atunci nimeni nu-l mai putea apăra de furia lui, căci să ferească Dumnezeu pe oricine de furia omului blând din fire!..

Ofiţerii aşteptau un cuvânt de scuză, o explicaţie, dar comandantul companiei a IV-a era gânditor.

— Medeianu, explică ce e cu această scrisoare? răcni Colonelul, enervat de această nepăsare.

— Domnule Colonel, sunt nevinovat! Aşi da mai multe explicaţii azi, însă onoarea unei alte persoane e în joc... Aşa că voi da toate explicaţiile mâine. Până atunci nu pot spune nimic...

Nedumerire generală.

— Insă până mâine vă rog să-mi acordaţi încrederea bazându-vă pe ceeace am făcut până acum şi în fine pe tot ce ştiţi despre mine. Mâine veţi şti totul... De altminteri fiţi sigur că de ar fi fost ceva nepermis nu aşi fi lăsat scrisoarea pe masă... dacă aţi citit scrisoarea, apoi desigur ştiţi că nu e nimic grav înăuntru...

Locotenentul Candel tresări. Dacă cumva Scarlati

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Medeianu spune ce scrisese? Dar nu, întâmplarea îl ajuta. Colonelul enervat peste măsură întrerupsese:

— In privința gravității să-mi dai voe să apreciez eu... Afară de aceasta aici nu e consiliu de judecători pentru a citi documente secrete... Ceeace vreau este să mai insist odată să vă conving a da explicații...

— Domnule Colonel am zis că mâine... Când comandantul companiei a IV-a și judecătorul Medeianu și-a dat cuvântul, atunci nimeni nu are dreptul să se îndoiască...., replică el supărat.

— Bine, atunci bine, poți să te duci... și te aștept mâine dimineață la orele 9...

Medeianu eși repede și se duse direct la companie.

Colonelul rămas cu ceilalți comandanți de companie și stat-majorul regimentului le spuse:

— Domnilor, am pus mâna, cum spusei adineauri, pe o scrisoare, care poate fi proba unei trădări oribile...

După cum vedeți Medeianu se apără și vitejia pe care a arătat-o până acum și chiar azi dimineață — trebuie să o mărturisim — ne fac să-i acordăm acest răstimp... Până atunci vă rog însă să nu spuneți nimănui nimic... și nici cu el să nu vorbiți... De altminteri ați risca poate, mai târziu să fiți acuzați de complicitate... Imi pare rău că n-am putut sfârși masa în tihnă... Aceasta am avut să vă spun... Sunteți liberi domnilor...

Ofițerii plecară pe la companii discutând aprins cazul. Numai locotenentul Candel rămase singur să jubileze în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

voe. Era cea mai mare bucurie ce putea să aibă! Un singur gând îl neliniștea: ce se făcuse sergentul Retezatu?

— Dacă se întâlnește cu Medeianu, totul se prăbușește, gândea el.

Și eși afară, căutându-l cu privirea.

— Nu văzuși pe sergentul Retezatu, moșule? spuse el unuia dela popotă.

— Ba e aici, în bucătărie, dom Locotenent!.. Dom sergent Retezatu! Vino aici la dom Locotenent.

Lui Candel îi mai veni inima la loc.

— Ei, ce e?

— Nimic, Dom'le Locotenent! Nimic! A zis „bine". Să trimiteți situația chiar mâine dimineață. Când tocmai să ies m'am întâlnit cu ordonanța lui dom Locotenent... Venea la bordei cu brad dela pădure... Și i-am spus..

— Alteeva...

— Nimic.

— Până aici e bine! Insă trebue să pleci imediat la gară la Onești, ca să te duci la Iași la Marele Cartier să aduci corespondența...

— Să trăiți, Dom'le Locotenent, chiar acum?

— Imediat!.. Ai mâncat?

— Mâncat dela ora unusprezece, Dom'le Locotenent!

— Uite ordinul de serviciu în regulă... Pleci imediat să iei trenul de cinci din Onești.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am înțeles. Dom'le Locotenent. Să trăiți!

Și plecă

Locotenentul Candel se mai plimbă puțin, și apoi intră la postul de comandă, luând loc la masa de scris, prefăcându-se foarte ocupat.

Colonelul îl privea cu coada ochiului și-l admira:

— E un băiat bun... și numai el poate face treaba... Numai el... Țintă e prea tânăr, ca să poată face ceva... Mă voi despărți de el pentru câtva timp, dar... prind canalia... și-l zdrobesc...

Apoi adresându-se lui Candel îi spuse că îl detașează în interes de serviciu la compania a IV-a, unde singur ar putea îndeplini delicata misiune ce i se încredințează, pe care i-o schița cam în felul următor:

— „Vei observa în deosebi atitudinea locotenentului Medeianu, care după cum știi e acuzat de trădare. La prima mișcare suspectă mă anunți personal... Candel, bagă de seamă că te însărcinez cu o misiune delicată și importantă... De îndeplinirea ei depinde nota dela memoriu..."

Acestea erau ultimele recomandații ale Colonelului.

Candel trânti din călcâe și plecă imediat la compania a IV-a.

In aceiași după amiazi Colonelul dădu următoarele ordine:

ORDIN LA RAPORT

Având în vedere ordinul Diviziei No... din 26 12 916

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se pune în vedere unităţilor că cu începere de azi vor dubla santinelele, iar oamenii se vor culca cu schimbul în două reprize. Se vor lua măsuri ca toată lumea să fie gata de luptă la primul semnal.

Aceasta ca urmare la informaţiile căpătate dela prizonieri.

Nu se admite nici o întârziere în luarea acestor măsuri. Până la orele 17 mi se va raporta de executare.

D. O.
Adjutantul Comandantului,
Locot. (ss) **BOTEZATA.**

Alt ordin spunea:

Locot. Candel se detaşează pe ziua de 26 Decembrie 916 din Stat Majorul regimentului, la compania IV în interesul serviciului.

(ss) Colonel

Aceste două ordine fuseseră date până seara.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XI.

Noapte furtunoasă.

Locotenentul Medeianu, de când venise la bordei şi aflase că locotenentul Candel şi sergentul Retezatu intraseră înăuntru, fierbea de mânie.

— „Vrea să zică el e ! El e canalia ! Şcapte Zepeline! A uitat de toate! Tocmai el să caute să mă defăimeze! Tocmai el ! Ce bine văzusem adineauri !...“

Şi se căia acum că nu luase ca bun primul impuls ca să declare totul, să divulge toată laşităţile lui Candel şi să isprăvească odată... Nu ar mai fi fost nevoit să se svârcolească atât!

Dar imediat alte gânduri i se vânturau prin minte :

— „Dar Retezatu ? Ce-a căutat Retezatu în bordeiul meu? Ce interes avea? El care nici odată nu venise la mine şi care n'avea nici o legătură cu compania IV-a.. Ce putea să caute ?... Nu cum-va la pus Colonelul să mă spioneze? Nu cum-va? Auzisem că e unul din „cutrele“ regimentului...

Şi se svârcolea, acuzând când pe unul, când pe celalalt! Era într'o îndoială grozavă ; presimţirile lui, sufletul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui adânc rănit îi spunea că numai Candel e vinovatul, că în ori ce caz el era amestecat în această afacere.

Dar nu putea asculta această presimţire.

Faptul intrărei în bordei a sergentului Retezatu, făcea ca logica să-l aducă într'o îndoială din care să nu poată scăpa, şi care trebuia să fie cauza nenorocirilor sale viitoare!..

Chemă pe planton, ca să se mai convingă odată:

— „Ascultă băete! Cine a intrat în lipsa mea aici?

— „Să trăiţi, Don Locotenent! A intrat Don Locotenent dela regiment şi don sergent Retezatu... Dar n-au luat nimic... Numai au vorbit la telefon!..."

— Eşti sigur?

— Sigur... cum vă văd, domnule Locotenent!

Medeianu şezu un moment pe gânduri, voi par'că să'l mai întrebe ceva de care el însuşi nu'şi dădea socoteala — şi apoi spuse soldatului să iasă.

Ce vrea să-l întrebe ? Ce era acel gând răsleţit, care-l apăsa ca o masă de fier, şi care nu reuşiă să se contureze în minte în mod clar? Era o nelinişte, era un „ceva" pe care-i se părea că-l ştie, dar pe care nu reuşia să-l introducă în mecanismul gândurilor sale, al logicei sale, la care ţinea tât de mult .

I se părea că în jurul lui zboară pluteşte, *ceva* misterios ceva de care era înfiorat, dar de care nu-şi dedea socoteala ce poate fi.

Simţurile lui, comune omeneşti, nu-i erau impresio-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nate. Nu vedea nimic, nu auzea nimic, nu putea pipăia nimic: însă simțea că în jurul lui se petrece ceva straniu, ceva pe care un simț aparte îl percepea. I se părea că era un al șaselea simț, pe care-l nu-l știa unde este și cum funcționează, dar de care își dădea socoteala în mod demiconștient.

O neliniște curioasă îl ținea în ghiare, se simțea torturat în mod necurat și nu-și dedea socoteala de ce. Din când în când, ca răbufnirile unei vijelii, îi veneau accese de furie contra acestui camarad d-l. Candel, care din ce în ce i se părea mai nesuferit.

Și lucru curios aceste porniri de ură, erau ca niște picături delicate de cristal, care-i luminau și răcoreau câte un moment, sufletul, făcându-l să vadă realitatea ca printr'o lunetă fermecată.

Dar imagina era repede spulberată și încurcată, ca într'un vârtej, din cele ce dănțuesc pe uliți în timp de furtună. Vârteje din cele ce învârtesc și-și aruncă unul altuia în danț nebunesc, frunzele galbene ale toamnei sau hârtii lăsate pe stradă.

Îi veneau alte gânduri, ale logicei omenești, cari — mirare !— în loc să-l lămurească, mai rău îl întunecau, îl aruncau mai în fundul prăpăstiei, neliniștei și al neștiinței.

* * *

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Era lupta din lumea gândurilor ce se războesc, era prima luptă mare a gândurilor sale, cu altele streine, avea *deci prima impresie* neînchipuit de infiorătoare.

...Şi mereu simţea în juru-i că zboară, că pluteşte *ceva* misterios. care-l înfiora, dar de care nu-şi dădea socoteala ce poate fi şi cum îl percepe...

* * *

La un moment dat avu o teamă copilărească ; şi-şi chemă ordonanţa.

Stătu un moment tăcut, apoi îl întrebă :

— „Unde ai fost azi, Tudore?"

— Am fost prin pădure, domnule Locotenent, ca să adun brad pentru bordei !".

— „Rău ai făcut ! Trebuia să stai aici, să păzeşti, căci mi-a perit ceva preţios...".

— „V'a pierit?.. He!.. Să ştiţi că sergentul Retezatu l-a luat.. Tocmai eşia din bordei, când veneam eu... Să ştiţi că tocmai el este... Se codea să-mi spue ce a căutat.., dar apoi mi-a spus că a avut de vorbit la telefon cu Divizia, căci telefonul regimentului se stricase... El e, domnule Locotenent, el este... Il ştiam eu mai d'inainte om de nimica. îl ştiam... Dar îl aduc numai de cât... Vin cu el de gât... Cât ai clipi din ochii"...

Medeianu îl ascultase tăcut, neîncrezător, dar mulţumit, parc'că de constatarea că mai era o fiinţă care să acuze pe sergentul Retezatu, care deci să dea dreptate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

perfectei logice, cu care era obicinuit să gândească, și să lucreze.

— „Du-te! Du-te și adu-l, zise el repede, mirat, că n'avusese acest gând mai de mult.

Se lăsa seara și odată cu ea gerul. Afară liniște. Din când în când se mai auzea în sectorul din stânga pufnituri de pușcă, și în depărtare, spre valea Șușiței bombardament de artilerie.

Nemții din față parc'că înghețaseră. Nu se mai auzea gălăgia obicinuită și nici descărcături de armă. In după amiaza aceia nu se mai auzise nici ciopliturile celor ce lucrau parii pentru rețelele de sârmă ghimpată, nici tărnăcoapele celor ce săpau.

In bordeiul de alături țiganul începuse să cânte, însoțit de vioară, voind să-și sărbătorească comandantul.

Iubitul meu nu este print
El n'are loc, n'are dorinți
Să stea'n palate
Ci-n aspru vifor de obuz
El stă în vale la Oituz
Și crunt se bate...

Soldații aplaudară, iar lăutarul începu de astă-dată mai tare, mai cu putere :

Când a plecat anul trecut
Cu ochii lung l-am petrecut
De la fereastră
Și ca să-l apăr de dușman
I-am dat să aibă talisman
O floare albastră...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „O floare albastră! oftă Medeianu. O floare de cicoare... ca ochii copilului meu... Dan.. Dănel al meu... Şi Zaira... soţia mea...

Şi rămase cu privirea pironită prin ochiul de geam la zarea înfiorată de apus.

— „Când am plecat era mitităel şi zglobiu!... Acum se va fi făcut mare.. drăguţ şi s'o urcă pe Turnul lui Ţepeş... dar vai! ar putea să cadă...“

Şi îi păru că vede pe Dănel cu pletele blonde bătute de vânt, în vârful turnului lui Ţepeş din Târgovişte, într'un crenel, respirând cu nesaţ aerul aspru adus de vântul de iarnă tocmai din Moldova, ca un atom din răsuflarea „tăticului“ de pe front; „tăticului“ iubit pe care-l chema cu mâna...

Dar Dănel putea să cadă.... Şi Zaira înspăimântată venea fără vorbă, dela spate şi-l apucă de bluza, care fâlfâia ca un drapel...

Scarlat se cutremură:

— „Negreşit, văd astăzi totul în negru, îşi zise el. Mai bine nu m-aşi preocupa atât de mult de chestiunile acestea militare şi m-aşi gândi mai mult la Zaira mea, la Dănel al meu, căci iată sunt cinci luni de când nu i-am mai văzut... Azi pentru întâia dată i-am revăzut în fantezie...“

Şi se căi că prea s'a contopit cu viaţa militară, uitând orice legături şi orice griji şi gânduri pentru ai săi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Această nouă stare sufletească îl liniști complect așa că primi aproape cu indiferență răspunsul ordonanței

— „Nu l'am găsit, Domnule Locotenent! Nu l'am găsit! Par'că a intrat în pământ!... Nimeni nu știe de el... De un ceas îl caut și nu mai dau peste el..."

— „Nu ai aflat unde s'a dus?"

— „A plecat numai decât după masă, dar nimeni nu știe..."

— „Bine... Fac cu cum e bine... Tu mai așteaptă puțin! Dar cine umblă pe afară?"

— „Tocmai vream să vă raportez: e un soldat cu o scrisoare dela domnul Colonel..."

— „Adu-o!"

Ordonanța aduse numai decât o scrisoare, cu lămurirea ca să iscălească plicul.

Cu toate că luase hotărîrea să se ocupe mai puțin de întâmplările dela regiment, nu-și putu reține graba și gestul neliniștit cu care rupse plicul.

Scrisoarea conținea numai câte-va rânduri: „...Faptă gravă... trădare... desvinovățire..." Și sfârșea astfel:

„In caz contrar, sfârșitul va fi tot pedeapsa cu moarte. Așa că spre a evita un proces, care ar păta onoarea copilului și a familiei D-tale, cred că singurul lucru care într'adevăr v'ar folosi în această ocazie, ar fi revolverul de campanie".

— „Cu alte cuvinte, o invitație gentilă la sinucidere! Caraghiozlîc!.. Dar mă duc să explic totul chiar acum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mă duc să-i spun chestia Colonelului, ca să mă liniștesc.... Și las în pace și pe Candel și pe Retezatu, că doară n'am să-i îndrept eu de n'au caracter și nici n'am să rămân toată viața în armată... De altminteri..."

— „Cioc! Cioc!

Gândurile îi fură întrerupte de mai multe bătăi în ușe.

— Intră!

— „Ura! Meddianu!"

— „Tu, Candel?"

— „Tocmai eu!"

— „Dar ce te-aduce?"

— „Colonelul nu mă mai lasă în pace! Mă pisează într'una! Acuma m'a detașat la compania a IV-a în locul lui Burilă, care lipsește... Iată-ne din nou la un loc, ca în timpurile glorioase..."

— „Fii bine venit, Candel!" îi zise simplu Scarlat, privindu-l cu coada ochiului, mirat de atâta prietenie la omul, care, cu câte-va zile înainte, abia mormăia câte un „bună ziua" sau căuta prilejul unei înțepături răutăcioase.

Era vesel, pudrat mult pe fața rasă de curând și cu ochii scânteetori de o bucurie, fără rost.

O furie ciudată apucă pe Scarlat. Vechile gânduri, vechile presimțiri îi reveniră în fața acelei veselii isvorîte din răutate, în fața acestei prefăcute prietenii...

Se hotărî din nou să rămână, să nu se ducă la Colonel,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentru a studia amănunțit pe Candel și a afla dacă el l'a pârît sau nu.

Îi va aduce aminte de toate înjosirile ce-l făcuse să le sufere, îi va aduce aminte chiar de rușinea dela Lemnic și-l va sgândări atât de mult, încât îl va face „să-și iasă din sărite" și să mărturisească răzbunarea, pentru a avea un moment de triumf

De altminteri se mai gândi că ducându-se chiar în acea seară la Colonel, chiar dacă afacerea scrisoarei cu cruce roșie va fi lămurită, va rămâne cu pata ru șinei că-i a fost atât de frică de pedeapsa cu moarte pe care i-o preconiza Colonelul în scrisoare — în cât n'a putut să mai aștepte dimineața, ora fixată, ci a venit imediat să se desvinovățească... Și nu era omul căruia să-i se impute frica de moarte!

Rămas cu locot. Candel jocul abil începu din ambele părți.

Lemnele din foc trosneau, ca armele, iar vorbele unelti toare tăiau aerul ca niște săbii.

Candel era gata să cadă în cursa, ce-i întindea cu o deosebită dibăcie vechiul camarad:

— „Ori-ce s'ar zice, spunea Medeianu pe un ton prefăcut sentențios, eu mi-am făcut datoria... N-am să-mi imput nimic...Pe câtă vreme tu, cred, că îți aduci aminte că ai multe pe conștiință..."

— Oh !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Sigur! Candel!.. Sigur, ai fi putut face mai mult: Eu voi sta cu fruntea sus, după războiu, căci...".

— „Un moment te rog! interveni locotenentul Candel grăbit, ca și când ceva îl apăsa greu pe suflet.. Par'că ai uitat ceva!..".

Scarlat tresări și-l privi drept. Vedea bine că adversarul cădea în cursă. Locotenentul Candel se bucura de această tresărire, care după el era indiciul că lovitura avea să-l doară grozav și urmă cu o liniște prefăcută:

— „Ai uitat, mi se pare, de o chestie, un scandal, spun gurile rele, pe care l-ai avut azi la prânz cu Colonelul, care te acuza de trădare în gura mare...".

Medeianu îl privea fix cu ochii eșiți din orbite, încremeniți de grozăvia constatărei ce era pe drum să facă. Erau deci adevărate presimțirile lui, era justificată acea repulsiune curioasă ce simțea pentru Candel, repulsiune de zece ori mai mare din momentul în care Colonelul venise la popotă cu scrisoarea cu cruce roșie!

Și aștepta acum încremenit să audă debitându-se toată otrava din sufletul lui Candel, toată josnicia acestuia să fie dată pe față.

Dar atunci se petrecu un curios fenomen de sugestiune. Vederea acelui corp imobilizat ca o statue, acelor ochii fixi și deveniți par'că transparenți în dilatarea lor, isbi atât de mult pe Barbu Candel, încât surprins tăcu o clipă. Timp suficient însă ca o presimțire a unui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mare pericol, să-l facă să schimbe atitudinea cu desăvârșire și să lase calea răsbunărei, pe care apucase.

Să fi fost aceasta rezultatul unei rapide judecăți, cauzată de o analiză psiho-fizionomistă? Nu. Locotenentul Candel era prea simplu, prea puțin dotat cu cea-ce în vorba comună se numește „scânteeri de inteligență" pentru-ca, asemănător unei scântei să-i treacă prin centrul conștient al judecății, constatarea următcarelor fapte: transfigurărei lui Scarlat o legătură cu faptele anterioare, o legătură cu discuția lor de până atunci, o judecată asupra intențiilor lui — iar în urma acestor diverse și numeroase fenomene psihice petrecute într'o clipită, să fi urmat fulgerător o schimbare de atitudine.

Nu era omul unei atari inteligențe. Cea-ce s'a petrecut atunci a fost un fenomen demi-conștient, o presimțire căreia i s'a supus în mod animalic, după cum o turmă de oi se răspândește în dezordine când într'o parte apare un fulger sau alt semn, prevestitor al unui pericol.

Candel urmase încurcat:

—„Eu să-ți spun drept.... n'am crezut dela început învinovățirea... Te știam prea bun patriot, te cunoșteam prea bine ca să-mi pot închipui vre-odată.. Insă.. Lumea e rea... E de ajuns să fi fost atins vre-odată de o bănuială chiar nedreptățită—pentru ca să fii acuzat apoi, după război, în mod răutăcios...".

Medeianu nu dădu nici un răspuns.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Să se fi înşelat? Să nu fi putut prinde bine intenţia şi cele ce voia să spue Candel?

Din nou îndoiala îl cuprinse şi nesocoti acele fenomene intime demi-conştiente, cari îi spuneau contrariul..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XII.

O viziune revelatoare...

Se făcuse noapte bine şi o linişte de cimitir cuprinsese sectorul de front.

Nici o lumină, nici un glas, nici o mişcare. O singură rachetă roşie trasă ca din greşeală, pâlpâise în aer pela orele opt şi jumătate seara. Apoi se întinsese liniştea cea mai complectă.

Medianu obosit de svârcolirile din cursul zilei, refuză mâncarea şi se culcă pe patul de scânduri, acoperite cu brad.

Locotenentul Candel tăcut şi el se trânti pe patul sub-locotenentului Burilă.

Scarlat întins pe pat, fuma domol, gânditor şi privea din când în când jocul ciudat al flăcărilor...

Trecu un timp...

Apoi avu o viziune extraordinară, de care nu-şi putu da seama mai târziu, de a fost vis sau aevea.

Împrejurări grele ivindu-se imediat după aceia, iar el luând parte la ele în mod efectiv, nu putuse momentan

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să se gândească mai mult la extraordinara viziune şi amintindu-şi toate amănuntele să-şi dea socoteala dacă fuseso vis, sau dacă se întâmplase să vadă realitatea, printr'una din acele minuni revelatoare, pe cari natura bine-voitoare ni le oferă.

Fuma... Isprăvi din copilărie îi veneau în minte şi visurile sale începuseră — par'că să se contureze...

De-odată îi păru că simte un gol, senzaţia că se afundă în vid... şi în reflexele roşiatice ale focului îi păru că vede o umbră diafană, fără contururi, aproape fără suprafaţă...

In partea cealaltă în colţ o umbră aproape similară apărea şi dispărea, după cum razele flăcărilor ajungeau sau nu până acolo.

Intâia umbră vorbi şi Scarlat avu impresia că vede nişte ace de foc strălucitoare ce porneau dela ea spre colţul odăei, odată cu glasul de o claritate şi un timbru supraomenesc.

Spuse :

— „Eu sunt sufletul prea iubitului Scarlat Medeian şi am tot dorul să vorbesc cu tine, suflet al lui Barbu Candel".

Ace de foc porniră de astă dată din colţul obscur şi un glas tot atât de ceresc se auzi.

—Frate, eu am toată dorinţa să stau de vorbă cu tine, cu toate că ştii bine că stăpânul meu e mult stăpânit de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

duhuri necurate contra ta... dar te rog să aștepți puțin căci vorbeam cu alții.

Medeianu înmărmurit de minunea ce-i se prezenta rămase mut și cu privirea fixă ca un nebun.

Flăcările continuau jocul lor sălbatic, crengile trosneau și imaginea cea fluidă cu mișcări rapide de protoplasmă se confunda cu luminile roșii... iar în colț nemișcată imagina luminată ca licuricii...

De-odată umbra dispăru, Scarlat simți ca o gădilitură curioasă și senzația golului îi dispăru.

O greutate imensă îi apăsa capul — ca și când ar fi fost sub impresia cloroformului — pleoapele îi căzeau grele, iar mâinile și picioarele le simțea ca pe niște bucăți de lemn.

Mai trecu un timp—pe care n'ar putea nici odată să-l aprecieze—senzația golului îi reveni și imaginele luminate ca licurici apărură de odată, ca înțelese... în cele două părți.

—„Să revenim din lumea greoae a materiei și să ne înălțăm în lumea noastră, a sufletelor, suflete a lui Candel, grăi cu aceiași claritate și timbru supraomenesc imagina fără formă din vatră.

— „O ! suflete, suflete a lui Scarlat, de ce mi-e teamă de tine ? De ce mă simt așa de vinovat în fața ta și par'că numai în genuchi aș vrea să stau și să-ți cer ertare... Duhurile necurate năvălesc ades asupra mea, mă înfri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

coșează, drăcește și mă supun lor—făcându-ți ție rău—și apoi mă căesc, mă doare..."

— „O! frate, frate! Cu ce ți-am greșit ca să mă urmărești cu ură? Eu numai bine ți-am făcut, iar tu numai rău...."

Acele de foc porneau neîntrerupt, imaginele se măreau și micșorau în toate direcțiunile și în toate chipurile, încât umpleau odaia și par'că înăbușeau...

Medeianu privea îngrozit...

Umbra din colț se frământa, cu tremurături de sensitivă și vorbea:

— „De ce mă acuzi? De ce? Când mă vezi că sufăr atât? Mă cutremur eu însumi de grozăvia faptei mele... în scrisoarea cu cruce roșie.... dar... Doamne! nu sunt eu de vină, ci duhurile necurate ce năvăleau asupra mea, înfricoșându-mă groaznic...

Iartă-mă suflete! Iartă-mă! In tabăra sufletelor soldaților din față, tu știi ce agitație este, și cum bietele suflete se pregătesc pentru atac războinic, și tu știi câte nenorociri vei avea și de aceia mă rog ție de iertare..."

— „Dar împotrivește-te duhurilor necurate, luptă pe viață și pe moarte cu ele, și nu te lăsa supus suflete frate, căci Dumnezeu te va pedepsi aspru, căci m-ai asuprit pe mine... Impotrivește-te lor cel puțin de azi înainte....."

Sufletul din colț avea tremurături convulsive, iar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Candel care dormea pe pat, se svârcolea și gemea groaznic ca sub impresia unui vis urât...

— „Iartă-mă, frate! Iartă-mă!, spuse plângător, și de azi înainte mă voi împotrivi pe viață și pe moarte... Impotrivește-te și tu... dar Doamne! ce e asta! Aud zăngănit de săbii și bubuituri de armă, se face negură și uite, privește sufletc a lui Scarlat, cum duhurile necurate năvălesc asupra mea, ca umbrele negre...“

In odae năvăli o răceală înfiorătoare, focul conteni a arde, se făcu un întuneric sinistru și umbre negre mari și neconturate, năvăliră din toate direcțiile aducând cu ele fluerături de Crivăț.

. . . . . Cei doi oameni din paturi se svârcoleau îngroziți de auzirea convorbirei cerești . . . . . .

. . . . . .

In acel moment bubuituri groaznice de aruncătoare de mine și un glas puternic ce striga de afară, bătând în geamuri să le spargă...

— „Sculați domnule locotenent! Sculați! Atacă Nemții!“...

Era sergentul Trișcariu.

Locotentul Scarlat Medeianu sări drept în mijlocul odăei, tremurând ca varga și frecându-se la ochi, se repezi la ușe.

— Hei! Ce e! Ce e? strigă ametit și parcă neînțelegând bine realitatea, după ce fusese martor — în vis

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1938

sau în realitate? nici el nu a ştiut—la un fenomen atât de extraordinar ca cel pe care-l văzuse.

— Atacă Nemţii, domnule locotenent! Au început întâi să lumineze, cu rachete, apoi au aruncat groaznicele mine şi acum trăgătorii înaintează în şiruri...

Vântul ce bătea din spre miazănoapte prin uşa dată de perete, îi răcori fruntea şi-l trezi complect...

— Oamenii vă aşteaptă în tranşee, adaugă Trişcariu.

— „Mă aşteaptă!.. şi eu încă aci!.. Şeapte Zepeline! strigă el repezindu-se ca un nebun la cuier, de unde luă arma şi eşi afară în goană...

Candel, sculat şi el, îl urmă imediat cu Trişcariu, pe potecile luminate ca ziua de rachetele nemţeşti ce se înălţau ca la o serbare veneţiană...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XIII.

Atacul

Era noapte albă de iarnă... Nu se vedea decât zăpadă de jur împrejur, iar vântul ce bătea cu putere din spre miază-noapte, aducea valuri de zăpadă scânteetoare...

In toate părţile soldaţi alergând; unii aducând felinare, alţii lăzi cu cartuşe, alţii bombe pentru mitraliere, alţii întârziaţi se duceau înebuniţi să-şi ia locul în tranşee...

Iar sgomotul înfundat de minen-werfer, întovărăşit de nenaturala lumină orbitoare a rachetelor şi de acest complex mişcător, dedea impresia unei vieţi de pe alt tărâm, ca nevinovatele basme străbune...

Un trompet sună alarma... mitralierele începură să trâncănească, armele să bubue şi muşchii să se încordeze pe câte-o ţeavă de puşcă prefăcută în ghioagă...

In stânga pe tot sectorul regimentului se vedeau licărind rachetele colorate şi bufnituri de armă se înteteau, cobind a rău.

Locotenentul Scarlat Medeianu şedea în mijlocul sol-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

daţilor şi-i încuraja la luptă. Trebuia păstrat Oituzul! Şi ostaşii oţeliţi în lupte se înfierbântară...

...Deodată se produse învălmăşeală. Dintr'o parte Nemţii tăiaseră reţelele de sârmă şi năvăleau puhoi, cu strigăte animalice. Situaţia era disperată.

Oamenii povestesc că în acel moment comandantul companiei a IV-a se repezi ca scos din minţi şi ca şi când ar fi putut singur mătura duşmanul, îşi încorda braţul în învârtitul armei, apucată de ţeavă. Atitudinea lui înflăcără atât de mult pe soldaţi, că toţi porniră — ca mânaţi de o putere supra omenească — şi într'un contra atac vijelios respinseră în linii pe duşman.

Intr'un târziu se făcu linişte. Pădurea mişcată de vânt, gemea ades, par'că ar fi fost obosită de energiile prăpădite în luptă...

Arare ori câte o pufnitură de armă izolată...

Dar în tăcerea ce se făcuse în linii, ochi căutători cercetau ascunzişurile şi o teamă cumplită cuprinse pe oamenii companiei a IV-a...

O pierdere atât de mare, încât nu îndrăzneau să şi-o spue unul altuia, ci fie care căuta în tufe, pe poteci, la reţele, căutau ceva în tăcere, fără o vorbă de lămurire...

Locotenentul Medeianu dispăruse!

Iar când în poiana din Bârlogul ursului se întâlniră vre-o 15 soldaţi şi când caporalul Nica, cel cu tăietura în obraz, grăise înfricoşetor: — „Ne-au omorât pe don locotenent!..“ Atunci bieţii băeţi simpli de la ţară,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-19

puși în fața realității îngrozitoare simțiră ca un nod ce li se ridica în piept și par'că un clește prinsese gurile ce voiau să vorbească.

Și soldații se răspândiră din nou cercetând ascunzișurile, în cari găsiră jertfele atacului: șase Munteni voinici, între cari și caporalul de gardă din noaptea trecut. Înghețaseră și sângele se închegase în rănile proaspete căpătate în luptă...

Nu găsiră nici pe Medeianu, nici pe Candel.

* * *

Spre dimineață la postul din culmea Măgurii, santinela tresări de-o dată de un glas plângător ce venea din liniile dușmane:

— „Nu trage! Frate-miu! Nu trage! Că sunt de-ai noștrii..."

Și printre tufe eși o mogâldeață ce se târâsă prin zăpadă.

— „Cine e?... strigă santinela. Stai! Că trag!".

„Nu trage, camarade, că sunt din compania IV-a!.. Mă luase prizonier... dar am scăpat".

— „Tu ești Berechet?"

— „Eu, frate!"

Și în liniștea ce se lasă cu dimineața, cei doi oameni se îmbrățișară ca după o lipsă îndelungată.

— „Crezusem că ai murit fârtate! când după învălmășală!..".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Dar era cât p'aci... dacă nu era domnul locotenent..."

— „Unde e don Locotenent?" făcu de-odată santinela ca ars...

— „Hei! Frate!" oftă Berechet din nou, „l-au luat prizonier blestemații de Nemți... Eu fusei cu dânsul până la asfințit... Ne înconjuraaseră lighioanele de pretutindeni și don Locotenent tot nu se lăsa: — Pe ei! Fraților! Și nici unul să nu se dea bătut!.. — Și trăgeau mare, ai noștrii dintr'un luminiș, de credeai că se dărâmă pădurea...

„Domnul Locotenent încercă de două ori să izbească în cercul inamicului... Dar, zadarnic!.. Ce mai în sus și în jos! A treia oară l-au prins și ne-au luat și pe noi... A vrut să-și ridice viața, dar nu l-au lăsat Nemții... Atunci începu să plângă ca un copil, cu hohote, să să i se rupă pieptul... Îți spun drept că era mai mare jalea să-l vezi plângând pe domnul Locotenent... El care știi bine că era mai bărbat de cât noi toți la o laltă..."

Se făcu un moment tăcere și apoi Berechet urmă cu grentate ca la o spovedanie:

— „Ne duceau îndărătul frontului cu rândul... Eu eram la coada convoiului... Mă gândeam: Să fug la companie... sau să mă las în voia soartei... Intre timp mi se desface o nojiță și mă plec să o leg... Cum ședeam îngenunchiat, vedeam printre gene picioarele camarazi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1938

lor cari se depărtau... Simţii apoi o izbitură în spate şi mormăitul Neamţului, care era de santinelă la coadă... Şi se depărtă şi el puţin... Mă ridicai, trecui de Neamţ şi-mi luai locul în convoi... Ne odihnirăm puţin pe o costiţă... şi când să plecăm îl văd pe domnul Locotenent lângă mine... făcându-mi semn să tac din gură.

— „Să taci, Berechet! Să nu zici o vorbă, ca să nu observe că sunt aici..."

— „Voiţi să fugiţi?"

— „Chiar aşa..."

— „Fug şi eu, dou Locotenent..."

— „Bine Berechet... Unde-s doui puterea creşte..."

Şi tăcurăm... Puţin în urmă convoiul se puse în mars, iar eu după câţi-va paşi rămăsei din nou pe loc ca să-mi mai leg odată nojiţa, care îmi căzuse d'nainte... El clipi din ochi şi eu mă prefăcui că mă leg la bocancă...

Neamţul grohăi ceva şi trecu... Eu îl priveam cu coada ochiului... Era seară şi se lăsa ceaţa... Când văzui că e la 40 de paşi de mine, ţâşti în şanţ, pe burtă... Dar Neamţu tocmai întorsese capul... Odată-l văd că pune arma la ochi spre mine. Îngheţasem... Văd pe domnul locotenent, care se lăsase în urmă, că se prefăce că se împiedică şi căzând dă grămadă pe Neamţ, în glod... Arma se slobozi în vânt, iar eu o luai la sănătoasa prin pădure...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bietul domnul locotenent nu ştiu ce o fi păţit... Mi-a scăpat viaţa....

Am auzit gălăgie, hărmălae în urma mea... însă, n'avem timp de şagă... Am luat-o drept înainte la sănătoasa şi am nemerit aici în culmea Măgurei!

— „Bietul domnul Locotenent! suspină santinela... Ce facem noi fără el?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XIV

Condamnarea

La postul de comandă al regimentului era zarvă mare...

Colonelul auzise de cele petrecute la compania IV-a și de aceia ancheta cazul.

Soldați, sergenți, ofițeri veneau pe rând, ca să spună câte știau și bănuiau...

Judecând după figura posomorâtă și enervarea vădită ce arăta, Colonelul trebue să fi fost foarte nemulțumit de cele ce aflase...

Toți martorii vorbeau de bine pe locotenentul Scarlat Medeianu, toți găseau vorba necesară pentru a-i lăuda purtarea pe front și a descrie în culorile cele mai vii faptele de arme săvârșite de el în timpul războiului.

Toți...

Singur sub-locotenentul Țintă, căruia Colonelul îi spuse că bănuește că Medeianu e spion și că are indicii sigure — singur el exprimase oare-care îndoială asupra eroismului comandantului companiei a IV-a.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mai mult chiar: se interesase de viața intimă a acuzatului și aflase despre modul în care executase cu moartea pe vânătorul de oameni și bunătatea cu care oferise ceai în bordeiul său prizonierilor luați în ziua de Crăciun.

Când Colonelul auzi declarația, zâmbetul îi reveni, mărăitul reîncepu din nou și ochii îi sclipiră sălbatic.

In fine îl avea în mână! In fine găsea probe suficiente pentru a demonstra că locotenentul Medeianu nu era decât un spion „ordinar", că toate cele ce făcuse nu erau de cât o „mască", că ar fi putut să pară că are un curaj și mai extraordinar, căci inamicul era în totdeauna înștiințat de cele ce avea de gând să facă și de aceia nu trăgea în el.

— „Cu astfel de mijloace e de mirare că nu a făcut lucruri și mai extraordinare „bombănea" colonelul, înflăcărat de declarația lui Țintă. Acesta de altfel fu felicitat pentru prespicacitatea observațiilor ce făcuse și încredințat că „comandantul regimentului va ști să-l răsplătească..."

Strângând apoi pe ofițerii regimentului le spuse cazul, arătă descoperirea corespondenței pe care „fostul comandant al companiei a IV-a" — cum îl numea — o avea cu trupele inamice și sfârși spunând:

— „Înțelegeți acum de ce ne-a atacat inamicul eri seară, înțelegeți acum de ce fostul locotenent Medeianu Scarlat este acum prizonier în mâinile inamicului...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pentru că era un spion ordinar, care se văzuse demascat și care știa pedeapsa ce-l aștepta... A preferat să se ducă dincolo, de cât să rămânâ și să se desvinovățească— cum îmi făgăduise... Lucrul vorbește dela sine...

Cred că acum, camarazi, nu mă veți mai acuza că nu recunosc meritele, că sunt prea sever... Chiar așa cum am fost vedeți că tot s'au putut strecura între noi elemente nedemne...

Dar răzbunarea mea va fi grozavă...

De alt-minteri comandantul diviziei în fața probelor, a și calificat împreună cu curtea — actul fostului locotenent Medeianu, ca *înaltă trădare*...

Și acum Domnilor, să-mi dați voe să invoc figura bravului locotenent Barbu Candel, care a demascat spionul și care cine știe dacă acum mai trăește, fiind expus răzbunării lui Medeianu... Este un frumos exemplu de îndeplinire a datoriei, este un exemplu pe care trebue să-l avem veșnic în față...

Fața colonelului se congestionase, tot corpul îi tremura în mișcări convulsive, centura se întorsese cu cataramа sub umărul drept, iar ochii aveau cunoscutele sclipiri de bucurie drăcească...

Ofițerii se depărtau impresionați, cu sufletele strânse ca după o mare nenorocire, ca după o imensă desiluzie...

Privindu-i eșind aveai impresia că e un convoi trist și îndoliat de rude ce și-au condus o ființă iubită la ultimul lăcaș.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA II

CĂTRE VIAȚA DE APOI

CAP. I

Sub stăpânirea nemțească.

Spre asfințit de soare, pe sfârșit de iarnă, doi drumeți îmbrăcați netrebnic în haine țesute și croite la țară, mergeau fricoși pe frumoasa sosea ce duce dela Răzvad la Târgoviște.

Erau triști, cu gândurile abătute și ochii supți de nopți nedormite. Mergeau încruntați, cu privirea în pământ și pășeau șovăelnic ca după boală, prin noroiul făcut de zăpada topită.

O barbă sălbatică le crescuse până pe pometii obrajilor.

Unul era mic și slăbănog, iar celalt voinic, bine legat și îmbrăcat pe de-asupra cu un soi de mintean care altădată fusese cărămiziu, dar pe care ploile și rosătura îl schimbaseră în galben. În picioare niște pungi de piele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cari altă-dată fuseseră opinci ; iar în cap o căciulă ciobănească, singura ţoală mai de Doamne-ajută pe drumeţ.

De altminteri aceasta era şi părerea a doi băstinaşi, cari priveau cu coada ochiului, în timp ce din gură îşi schimbau gândurile :

— „Trebue să fie străini, moşule, că nu i-am mai văzut pe aici.

— „O fi, taică ! O fi ! Să vede după căciulă. Eu zic că or fi din eşiţii de prin spitale... Că ştii bine că de când a intrat lifta nemţească în ţară, a adus cu el molime urâte, care ne seceră omenirea... O fi din spitale ! O fi că prea merg greu sărmani.. O fi !" repeta mereu moşneagul moţăind din cap.

— „Şi unde s-or fi ducând? Că vezi bine, e aproape noapte în putere!.. E ciudat!.. Măi tăicuţule prea-s tineri şi voinicei.. Eu par'că-a-şi zice că-s soldaţi de-ai noştri.. că ştiu bine câţi trec fugiţi de prin lagărele nemţeşti către armata cinstită a lui Vodă, acolo în Moldovă.. Să-i chemăm...

— „Măre Gheorghe'! Uitaşi de Neamţul căscat ce te loveşte cu bâta, de stai de vorbă cu Rumân din *alt* sat?.. Şi-apoi? Poate sunt chiar de-ai lor: „spioni" să ne iscodească nevoile şi să ne simtă şi bruma de bucate ce mai avem ascunse...".

In acest timp cei doi străini trecuseră înainte şi înaintau şovăelnic.

In fund se zărea Târgovişte. Se vedeau turlele luci-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toare a bisericelor, se desena elegant dantela vechei Mitropolii și a palatului domnesc și silueta impunătoare a turnului lui Țepeș-Vodă.

In bătaia ultimelor raze de soare, în acea lumină violetă care se lăsa cu seara, ochii cari priveau cu nesaț se împăienjeneau; priveliștea se estompa și nu rămânea vizibilă de cât impunătoarea vedenie a cupolelor și turnurile vechilor palate și așezăminte domnești.

S'ar fi zis o arătare eșită din măruntaele pământului pe acea câmpie pătată de zăpadă ce nu se topise încă.

— „S'ar zice că vechiul palat a recăpătat viață, s'ar zice că bătrânii domnitori au revenit!"

Dar deodată amândoi se opriră înfiorați.. și ca la vederea unei stafii se târâră pe brânci.

— „Vine o patrulă nemțească, se vede... Și ar fi păcat să ne prindă tocmai acum..." șopti unul.

Se târâră puțin prin șanț și apoi intrară în prima casă, din multele, ce sunt înșirate pe soseaua Târgoviștei.

— „Oameni buni, mătușe; oameni buni mătușe... Stanco! grăi bărbatul cu minteanul galben..

— „Poftiți în casă, poftiți! Dar mă ertați că nu vă zic pe nume... dar... am uitat.. dec.. acolo.. o babă proastă!..

— „Nu-i nimic!. Vă mulțumim! Ne odihnim o leacă!"!

— „Da a cui sunteți?

— „Ghicește, mătușe!"

— „Hi! Bată-te că bună gură mai ai! Ha! Ha! Ha!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

uite că mă pun pe râs! Că n'am mai râs de mult! Ha! Ha! Ha! dec... o babă proastă!.. N'am mai râs de când a intrat Barbarezii[1]) în ţară.. bătu-i-ar.. mama păduri.."

— „Şi p-aici mătuşe?" întrebară de-odată întunecaţii oaspeţi...

— „Şi!.. copchii maicei! Şi!... N'a rămas casă de creştin să nu o calce şi să nu o pustiască de toate şi de pânzeturi... Că nu mai vorbesc de ogradă. De-acolo au luat şi vacă şi „viţel" şi găinuşe... şi.. tot... Ne-a sărăcit..."

— „V-a sărăcit?!"

— „Da ne-au sărăcit... Ne-au luat Nemţii toate cele... Ne-au luat de nu mai avem nici de-ale gurei... Şi am muri de foame, de nu ne-ar da alţii dela ascunzişi... Că Moşu acolo s'a dus acum... Dar maică, să nu care cum-va să mă spuneţi! Cu toate că nu mai are ce ne lua... că ne-au luat tot!"

— „Tot?"

— Tot, puii mamei! Tot! Ascunsesem şi noi ca tot omul tot păpuşoiul sub pământ... Că aşa am ajuns acum să trăim pe pământul nostru şi în casa noastră... Şi să vedeţi cum s'a potrivit... n'ar mai veni ceasul ăla!... Intr'o dimineaţă vine Neamţul cel mare, cel cu casca de aur şi nici una nici două începe să înfigă cu o suliţă în pământ prin ogradă!... Eu să spun drept la început am şi râs! Că am zis: — „Bre! Dar răzbunătoare lighi-

[1]) Bavarezii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

oane mai sunt! Au furat suliţa cu care suliţă Vlad-Ţepeş pe Turci şi au început să schingiuiască pământul.

Dar ce credeţi D-voastră că am avut mult timp de glumă?

Nu! Nu copii!.. Numai văd că Neamţul începe să sbiere, şi să tropăe... şi nu pot minţi! pe bietul Moşu l-a şi lovit odată cu suliţa!.. Eu când l-am văzut unde sta şi unde striga... m'am şi înverzit la faţă... mai bine m-aşi fi topit deodată că tocmai acolo aveam îngropat ce bruma de porumb ne mai rămăsese!

Şi ce mai una două ni l-au luat tot şi acum am ajuns cerşetorii prin vecini... Şi ne-au luat arămuri şi maşini, şi vitele, şi pe copii împliniţi i-a dus aiurea la muncă... Ne suge... dar... dar nu zău... a cui sunteţi?.. Că îmi ziseräţi pe nume: babă Stanco!.."

— „Ne-oi cunoaşte, babă Stanco, zise un glas..."

— „Dă-te mai la vatră să te văd, că în lampă nu-i nimica, că tot gazul îl ia Nemţii!.."

Şi trase pe amândoi mai spre foc...

Îi privi; faţa sbârcită de necazuri se încreţi şi mai mult şi ochii stidoşi ca cleştarul avură licăriri ciudate. La vederea feţii lui Medeianu se încruntară puţin şi printre buzele întredeschise spuse ca pentru sine:

— „Pe dumneata parcă te-aş cunoaşte! Eşti de prin partea locului!"

— „Te-apropii!" fu răspunsul pe un ton vesel; acea destindere vioae de nervi simţită la apropierea de o persoană simplă şi bună la inimă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. II.

Baba moaşa

Baba îl mai privi odată drept în faţă şi apoi scuturându-se ca să vadă de nu e prada unui vis, îi luă repede mâinile şi voind să le ducă la gură — ca pentru un sărut — scăpă un raget surd — durere amestecată cu surpriză:

— „Dumneata coane Scarlat? Dumneata?... Băiatul coanei Zinca, în zdrenţele astea?“

— „Ssst!.. Lasă, babă Stanco, nu sunt popă să-mi săruţi mâna!..“

— „Vrea să zică dumneata eşti! Dumneata!..“ (Şi-l privea cu ochii plini de lacrimi)... Hei! Şi moşul meu nu mai vine... Bată-l norocul să-l bată!... Ar mai putea să se mulţumească cu puţin!.. Ce tot atâta mâncare?.. Şi iar mâncare!.. Auzi dumneata să nu fie el aici când conu Scarlat vine...

— Nu-i nimic...

— „Cum nimic!.. Că eu o biată babă proastă... Mă pierd... Nu ştiu ce să fac“.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și biata babă se frământa prin odae căutând par'că ceva ce nu găsea, sau căutând ceva ce nici ea nu știa ce.

— „Dar cum te-ai schimbat, coane!..“ reveni ea punându-i fricos pe obraz mâna uscățivă și tremurândă...

— „Cum te-ai schimbat! Cum ai slăbit și bărbuța ți-a crescut... Drăguțul mamei... Eu te-am văzut când erai mititel ca ghiocul... drăguțul...

— Da, babă, de mult timp mă cunoști... că doară casa noastră e colea... Și când m'am născut, cine m'a moșit? Baba Stanca?...

— Da maică... baba Stanca!...

— Și când copilăream cine îmi dădea cele mai bune caise din pom? Tot baba Stanca...

— Eh! Lasă maică! Am și uitat!

— Și ți-aduci aminte moașe Stanco, când mi-am rupt piciorul căzând din piersicul din curtea bisericii?..

— Care?

— Știi când m'a adus pe brațe de mi-ai legat strâns piciorul cu o basma roșie ca mușcata...

— Ah! Da! Basmaua de-am luat-o din târg dela Titu... Și pe care am pierdut-o în urmă la horă... Da maică!. Mi aduc aminte....

— „Ei, bâbuță! E mult de atuncea și bejanie mare a trecut peste mine și peste țară...“ pronunță jalnic locotenentul Medeianu.

— Mare bejanie, puiul mamei... Mare!.. O simțim și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noi, zilnic... Dar bine că 'scăpărăţi! Cum vă aduse vântul?

— „Tăcere, băbuţo! Tăcere! Să nu fie vre-o iscoadă pe aici!" şopti repede Medeianu..

Şi apoi rar pronunţă:

— „N'avem hârtii în regulă! N'avem *ausweise!* Suntem fugiţi!.."

Ochii babei se holbară şi gura murmură maşinal:

— „Fu-gi-ţi! Da... Fu-gi-ţi!.. Trec soldaţi fugiţi pe aici..."

— Hai copiii mamei în pod, sau în coşar, unde-va; să nu cum-va să vină „cascatul" pe aicea...

— „Nu e nevoie,.. nu... babă.../că mai stau cu prietenul meu o clipă şi apoi ne strecurăm înainte spre casa părintească".

Dar baba ca şi când repede şi-ar fi adus aminte de ceva, se lovi cu palma pe frunte şi apoi bătând aerul cu degetele cu gestul omului care zice: — „aşteaptă, puţin!" — eşi în tindă, spunând: — „să vă dau câte o ţuică, că e bună la drum".

Locotenentul Medeianu, care se sculase în picioare, începu să se plimbe prin odaia joasă şi curat împodobită cu ţesături. Ce dulce impresia când stai de vorbă cu oameni dela ţară! Oameni simpli dar plini de inimă şi de dragoste curată...

După atâtea suferinţe, după atâtea sdruncinări sufle-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

teşti şi atâta cheltuială de inteligenţă, să întâlnească în sfârşit un suflet cum se cade, în faţa căruia să nu fie nevoit a căuta gesturi şi fraze meşteşugite! Să spună tot ce-i vine în gând, şi tot ce are pe inimă! Să ştie că urechi binevoitoare îl ascultă!

Să observe că fiecare din vorbele lui e sorbită cu nesaţ, că fiecare din gesturile lui este înconjurat de atenţie, să se simtă într'o atmosferă plină de prietenie şi de ospitalitate patriarhală.

— „Ce suflet omenesc are baba moaşe! se adresă el către locotenentul Candel, care în hainele lui pline de noroi şi udătură, părea mai mult un danciu ţigănesc.

Răspunse un mormăit obosit, pe care Scarlat îl auzi pe când privea cu atenţie la o fotografie ţintuită între ferestre...

— „Ea este! Este Ana! fără îndoială!... Drăguţa... Mare a crescut!"

Şi luând fotografia o sărută îndelung şi apoi o arătă lui Candel, pronunţând cu mândrie:

— Sora mea, Ana!..

Locotenentul privi o clipă, o lăsă în jos, şi apoi o privi din nou cu atenţie...

— „Ei! Dar o cunosc!" îşi şopti el cu interes.—„Dar de unde? Şi când?"

Şi rămase pe gânduri., căznindu-se să-şi lege amintirile,..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Medeianu frământat mereu, căuta încă ceva... fotografia soţiei sale Zaira... Avea de câteva zile presimţiri urîte şi o neliniştc curioasă.

Rămase şi el gânditor pe un tron de lemn acoperit cu un plocad vărgat în liliachiu şi verde.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. III.

In lumea sufletelor

Se lăsase noapte bine, iar pe vatră nu mai rămăseseră decât câţiva tăciuni aprinşi.

Liniște deplină şi întuneric...

Medeianu începuse să aibă o tremurătură cindată şi de-odată avu impresia că pricepe cu cel de al şeasdea simţ, fluturarea unui corp străin care se depărta de el, delicata atingere de petală a aripelor catifelate a unui fluture.

Şi în aer fu par'că o licărire a unei lumâni oarbe; licărire, ce avu clara impresie, că nu o percepe cu văzul; ci, la fel. cu acel al şeaselea simţ, cu care percepuse şi senzaţia precedentă.

Partea eterică din sufletul lui Scarlat se înălţa spre ceruri.

Asemănător apei, care trece prin filtrele turceşti de piatră, ast-fel se strecură sufletul prin tavanul şi acoperişul casei, cari nu puteau prezenta nici o rezistenţă dumnezeeştei naturi sufleteşti.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi se înălţa...

Era par'că dus de vânt, sau se înălţa cu un balon plin de hidrogen?.. Sau se înălţa ca atras de un fel de magnet, care se găsea unde-va în infinit?

Nu s'ar putea preciza.

Cu cât se suia mai mult cu atât acele contururi nedefinite şi diafane erau mai numeroase...

Şi toate se înălţau...

Acel fâşiit de fine petale era mai des şi mai numeroase umbrele acelea formate din paloare şi reflexe de lumină, asemănătoare celor văzute în ceaţa cea groasă...

Şi o muzică dumnezeiască cânta..

Mergeau toate în sus, care în mers vertiginos, care domol ca fulgul pe aripă de zefir...

Şi adeseori câte două se întâlneau şi făcându-şi gratii de umbră se lipeau una de alta continuându-şi drumul... Şi apoi venea o a treia... Apoi a patra se alătura...

Şi la o laltă se urcau toate pe aripă de vânt...

Dar cu cât se suiau mai sus, cu atât lumina era mai vie, cu atât perpetua ziuă era stăpână şi soarele ce era ascuns pământului îşi trimitea acolo toate razele sale, cele mai bune din razele sale...

Şi sus, sus, pe coame de nor, cari bătute de lumină, păreau de argint strălucitor, acolo în mijlocul unui cer albastru, cum nicăeri, pe pământ nu este... acolo se îndreptau diafanele arătări...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Era lumea sufletelor! Lumea cerului!..

Veneau sufletele din toate părțile pământului...

Veneau de pretutindeni la marele sfat al sufletelor...

Veneau din fundul pământului, din poli, veneau de pe crestele munților, veneau dela equator și de pe toate meridianele...

Veneau suflete curioase și necunoscute de pe alte planete...

Era viața eternă a sufletelor, cari trăesc pe pământ și pe planete, cari trăesc în tot imensul infinit al lumei...

Și se întâlneau acolo din toate părțile...

Căci nu e depărtare care să nu poată fi răzbătută, nu e distanță între suflete.

Din cele mai depărtate puncte ale universului sufletele se întâlnesc aici, ca și cele din apropiatele puncte ale infinitului...

Intre suflete nu există distanță...

Lepădate de hainele de mătase sau de cârpă, sufletele sunt asemănătoare unul altuia, sunt perfect egale unul altuia, și nici o diferență de clasă nu există între ele...

Este lumea sufletelor...

Bătute de soare acele arătări diafane au atâta strălucire, atâta lucire scânteetoare, că un ochiu omenesc ar fi orbit pe vecie, de ar privi.

Aci se cunosc suflete, ce nu s'au cunoscut niciodată...

Aici se întâlnesc suflete ce s'au cunoscut altădată...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-19

E domeniul întregei ştiinţe... Şi fiecare suflet ştie ce face un altul şi ştie ce vrea să facă...

Căci aici activitatea sufletelor se vede ca într'o carte deschisă...

E lumea curată a eternei şi perpetuei noastre fiinţe

Câte nu vede şi nu ştie sufletul nostru şi câte n'am putea şti de am putea profita de cele ce el cunoaşte...

Dar maşinăria omenească e inperfectă!..

Cu greu putem recepţiona în eul nostru conştient, aceea ce sufletul nostru dumnezeesc vrea să spună corpului nostru omenesc...

Totuşi recepţionăm mai mult sau mai puţin intensiv sub forma de presimţiri...

Este maşinăria omenească perfectă? Atunci sufletul poate informa bine eul conştient al corpului. Presimţirile, inspiraţiile sunt dese şi concrete... Beneficiile individului mari... „Viitorul", aşa cum îl percepe omul, strălucit...

Este maşinăria dumnezeească imperfectă? Comună? Sufletul nu poate informa eul conştient al corpului omenesc şi ca urmare „presimţirile" sunt foarte rare, sau inexistente... şi deci inferioritatea individului văditâ, faţă de alţii cari pot recepţiona spusele sufletului...

* * *

In bătaia neîncetată a soarelui, care părea acolo mai mult o splendidă lampă atârnată de Dumnezeire, suflc-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tele se mișcau încet și domol, cu grații și eleganță de dansuri antice.

Și plana un parfum exotic...

In acea mișcare de lumină orbitoare, sufletele erau când invizibile, când vizibile, întocmai ca luciul pe care îl are mătasea...

Jocuri de lumină și umbră...

Și-n aer plutea ansamblul șoaptelor îngerești a sufletelor...

Vorbeau sufletele multe... își spuneau lucruri, pe cari omul cel mai cult nu le-ar putea înțelege; vorbeau între ele de lucruri, pe cari mintea omenească nu le-ar putea nici chiar concepe...

Un om ce din întâmplare ar fi auzit de departe acea discuție s'ar fi crezut în cel mai înțelept sfat de oameni ai științei.

Dar într'un loc, două suflete vorbesc de lucruri mai ușor de înțeles.

Par'că nu s'ar fi întâlnit de mult!

— Oh, ce întâmplare! zicea întâiul suflet.

— Ce dulce plăcere am astăzi!

— Ce mult de-atuncea de când împreună șezut-am în pusta Africei!..

— Să fie o mie sau două de ani omenești!

— Să fie!

— Sau poate mai mult... căci aicea... nu-i vorba de ani și durată de timp...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1902

— Prin multe prefaceri trecut-am deatuncea!..

— Prin multe... Dar par'că e eri!..

— Ți-aduci tu aminte de tribul barbar ce vrut-a odată stăpânul bucăți să-mi prefacă?

— Și când apărut-am ca zeul din ceruri spre promptă salvare?

— Așa e...

— Dar... zău mi-e rușine de ceeace vreau să te întreb!

— Dar ce e? Ce e această omenească rușine?

— Ei bine! Să fie!... Ți-aduci tu aminte de pajul francez, ce-n pusta Africei, era-n caravana ce tu conduceai?...

— Acum înțeleg! Perfect îmi amintesc de mica-ți slăbiciune!

— Da... tocmai...

— Ei! Și?...

— Eh! Bine... de-atuncea nici urmă de el...

— Vezi bine...

— Și-ai vrea să știi urma?...

— Copilă frumoasă și mică... tu știi ironia ce ne înconjoară... pe noi... De-atunci frumosul tău paj a fost prefăcut în căluț...

— Nu...

— Ba da... dar nu plânge... Căci tot ironia apoi, în frumos împărat rusesc l-a suit... Și astfel, pe rând frumosul tău paj a fost când cățel, când leu, când rege,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-19

când șarpe... A fost vezi tu bine, aceea ce noi însu-mi suntem.

— Și?...

— Dar nu l-ai văzut?...

— O cât, ești de nerăbdătoare!

— Vezi bine...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. IV

Remuşcări

Intr'un colţ sufletul lui Scarlat Medeianu vorbea cu un suflet străin nouă până acum.

— „Profiţi de faptul că corpul mi-e departe de tine pentru ca-ndată în mâini străine, duşmane, să cazi?

Un gemăt.

— Vorbeşte! Căci doar nu îi van soţie de lege îmi eşti! Zaira te chiamă...

— Aşa e!

— Deci o adevărul aceia ce am aflat?

— Aşa e! Dar-vezi! — crezutu-te-am mort! Aveam presimţirea că'n luptă căzut-ai, sau în alt-fel de chip, pierdutu-ţi-ai viaţa".

— „Ce-mi pasă pricina! Doar fapta reţin!.. De azi înainte vei fi o femee pierdută!"

— „Oh! Nu!.. Nu spune un ast-fel de blestem... Căci nu am căzut!.. Căci nu e prea mare păcatul de a fi adorată în taină de oameni... chiar Nemţi!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Doamne! ce vorbe aud!

— Dar taci! Nu te plânge! Tu nu știi, Scarlate, ce crud e să suferi. Tu nu știi ce-n seamnă o mare și cruntă remușcare!

Vezi bine că sufăr, mă sbat!

Oh! Doamne Oh! Doamne! Ce crud e să suferi nedrepte acuzări!

Ce ușor poate un corp în noroiu să cadă! Și-n urmă să plângă, să plângă un fluviu de lacrămi, fără să aibă putința noroiul deplin să-l spele!

— Cu toată căința, stricatu-ți-ai viața!

— „Oh! Taci! Nu mai spune asemenea vorbe, ce ard ca și fierul roșit în tăciuni!

Căzut-am? Nu-i drept! Știi tu ce crud suferit-am? Cât plânset amarnic, am plâns?"

— „Dar. Doamne! Tu însuți, tu suferi în taină, se dăstramă 'n tăcere!

Ce crud e războiul, ce lungi kilometrii a pus între noi!

Ce crud e răsboiul, ce case stricat-a și dulci fericiri a răpus.

Oh! Doamne! Războiul ce fete-fecioare pierzaniei a dat!

Războiul adus-a vârtej, noian, pustiirile toate!

Războiul suflat-a ca vifor pe tot edificiul credințelor noastre!

Și tot ce credeam că pe lume e sfânt, războiul în lucru păgân l-a schimbat!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1952

Războiul suflat-a pe lume cum sufla-n grădină sălbatecul vânt, rupând tot ce-i floare, stricând ce-i frumos, lăsând în urmă gunoiul și maldăr murdar de dărâmături!

Și muncă — o muncă gigantă — s'o pune în urmă ca lumea-n picioare să fie repusă!

Tot astfel grădina lovită de vânt, impune o muncă — o muncă nespusă — ca, doar, doar — să pară în forma-i gingașă d'inainte de vânt!.."

— Așa e! Dar câtă durere mai fi-va, până pe lume o pace adâncă va fi!

Ce greu-mi va fi mie! Acum făr-de tine, cu greu voi putea suporta suferința, ce am de'ndurat?

— Dar care? Ce încă?!

— Privește la grupul ce vine spre noi!... Ei bine!! Sunt călăii ce zilnic din suflet îmi roade! Un suflet e-acela al comandantului meu de pe front! Și alte cinci, vin toate în cor, mustrări să îmi facă, că sunt trădător!

— Nu!

— „Ei ast-fel m'acuză-n neștire! Și sufăr, și sufăr într'una!

Ce crud e să simți apăsarea acuzării nedrepte!

Ce greu! Și ce destrămare grozavă suporți!..

De-atuncea eu sufăr într'una...

Și singura dulce speranță erai tu!"

— „Păstrează speranța!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Păstrează! Mai pot eu acuma s'o am?.. Oh! Doamne!. Ce nenorocire!

Dar ei se apropie!... Se apropie și simț sfâșierea nedreptei acuzări!..

— Copile! Curaj!

* * *

In timpul acesta pe creste de nori, pe creste cu luciu de argint d un du-te vino de suflete mii, un delicat șoptit îngeresc...

Dar grupul cu „pajul" ne atrage din nou către el; căci pajul prin metemsihoză a ajuns să fie în timpurile noastre, Candel.

— „Tu Ana? Tu ești! Oh! Ce mare plăcere! Ce dulce plăcere am astăzi!

Să fii tu chiar sora lui Scarlat?"

— Da, da...

— Oh! Nu, nu mai spune! Ce mari coincidențe în lume întâlnești!

Și sufletul Anei și acel al lui Candel își fac grații de umbră și au alipiri de omenească îmbrățișare...

Imprejur sufletele se mișcau în lumina orbitoare și erau când invizibile, când vizibile, întocmai ca luciul pe care-l ară mătasea... Jocuri de lumină și umbră...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. V

La drum

In casa moaşei Stanca se lăsase cu desăvârşire întunericul.

Singurul tăciune ce mai era în vatră, părea ca lumina roşie a unui far ce se vede unde-va departe, departe pe întinsul oceanului....

Atât părea de departe în întuneric...

Colinda sufletelor în lumea lor avea ca efect curioase gândiri, presimţiri...

Scarlat era trist, şi mustrările ce le avea de două luni încoace erau par'că mai grozave, sufletul îi se zbătea mai dureros ca în totdeauna.

I se părea că cu cât se apropie de casa părintească, cu atât e mai trist; cu atât ar voi să depărteze mai mult momentul revederei. Presimţea că va avea necazuri.

Se gândea adânc la Zaira, soţia lui: frumoasă, simţită, cam romantică... Şi bănuelile îi creşteau.

Câte odată îşi zicea:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar nu se poate! E cultă, e inteligentă, nu se poate să cadă!

Şi se liniştea!

Dar astăzi nici el nu-şi explica de ce bănuelile luau o formă atât de precisă, cu toate că încă mai era în îndoială.

— Ce dureros ar fi să o pierd! îşi zicea el.

Erau numai bănueli, numai presimţiri, şi totuşi vedea în ele semnul unei părţi de realitate, fie cât de neînsemnată.

Suferea!

La doi paşi de el, Candel, nervos, abia aştepta plecarea...

Cu cât se apropia de casa lui Medeianu, cu atât era mai vesel, cu atât mai nerăbdător să ajungă... Presimţea o bucurie mare.

Astăzi după acea gândire serioasă, după acea încordare extremă a tuturor simţurilor, simţea în el un ecou curios, care îi spunea să fie vesel, căci în curând va avea o surprindere plăcută.

Baba Stanca se întorcea. Intr'o mână avea o ulcică de pământ, plină cu ţuică şi două ţoiuri; iar în cealaltă avea câţiva covrigi.

Tot închizând uşa, vorbea:

— „Ar vrea ei „căscaţii" să bea astfel de ţuică cu „covrigei", dar... să-şi mai pue pofta în cui!"

— „Şi ulcica e frumoasă!" spuse vesel Candel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „E din târg... de pe strada mare!“ zise într'o doară Scarlat.

— Chiar așa! După strada mare! Acum nu mai e nici-una! Că erau multe altădată! Dar asta am luat-o într'o Rusalii de mult și cum e... adusă la gură și cu smalțul roșior și cu pete verzi, mi-a plăcut nevoe mare și de când am cumpărat-o o țiu ca în bumbac! Într'o zi noră-mea era să mi-o spargă... Și vai! Ce supărare! Și cum mi-a sărit inima din loc! Biata ulcică!.. Dar de atunci — spun drept — nici n-am mai scos-o... Pentru Dumnea-voastră, însă, știți bine, scot tot ce e mai bun în casă!..“

— „Dar covrigeii, moașe Stancă!“

— „Ei! De trei luni îi am! I-am făcut pe ascuns la Crăciun și i-am copt în cuptorul ce a făcut baciul cu oile la pădure! Neamțului nici nu-i „trăznește“ prin cap, că femeile coc pâine în pădure, la vre-un cuptor... Dar în ziua aceia de ajun de Crăciun, tare ne temeam să ne prindă, spurcații, căci prea multe femei se vedeau pe drumul din spre pădure...“

Tot vorbind bătrâna puse toimrile pe măsuța curată și înclinând evlavios ulcica le umplu cu țuică; apoi punând câte doi covrigi lângă fiecare, îi îmbie din inimă:

— „Luați, feții maichii! Că vă încălzește inima și vă dă curaj!“

Cei doi drumeți luară tăcuți „ciocanele“ de țuică și le duseră la gură. Fiecare își puse în gând ceva ce ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

voi să i se împlinească — cum e obiceiul — și apoi dintr'odată țoiul fu dat peste cap și țuica gâlgâi ca șipotul curat din munți.

Apoi ca și când ar fi voit să se ușureze de un gând apăsător, Medeianu întrebă cu vocea înnecată:

— „Dar tăicuțu ce mai face?"

— „Dumnezeu să-l ierte, maică!" fu răspunsul bătrânei. Și evlavios începu să se închine, părându-i rău, și strâmbând nasul, că obiceiul pământului cere ca atunci când se pomenește un mort, să se zică, numai decât: „Dumnezeu să-l ierte!" Că altfel ar fi știut să-i povestească cu subțirenie întâmplarea cea rea, dacă vorba s'ar fi întors altfel...

Medeianu oftase și primise vestea, ca și ceva despre care ar fi avut de mult cunoștință...

Fiecare se sculase în picioare, drumeții își luau căciulile și-și îndreptau sumanele, iar baba:

— Iertați, copii! Iertați! Că eu mă perd!.. Și moșul nu mai vine!.

— Mulțumim, mătușe! Mulțumim! Acum plecăm la drum!

Și eșiră în tindă.

Când să deschidă poarta , bătrâna — care se frământa ca și când ar fi voit să spună ceva de care nu-și aduce aminte — se lovi cu mâna pe frunte și le spuse repede, în taină:

— „Feriți-vă, copii, că pe drum în stânga e un depo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zit de „moniție nemțească"! Și sunt patrule! Uitam să vă spun!"

Și cum cei doi fugari îi strângeau mâna mulțumindu-i, ea clătină din cap și le ură din suflet:

— Umblați sănătoși, copii!

Rămase apoi un moment în poartă, privi în negura nopții la dreapta și la stânga, punând mâna streșină la ochi, apoi lăsând brațele să-i cadă moi, murmură neliniștită:

— „Și moșul nu mai vine! Ce o fi făcând, Doamne? S-o fi luat cu Nemții în spângi!..."

* * *

Cei doi oameni mergeau tăcuți.

Noapte neagră, noroi mult, liniște, liniște de cimitir sau de observator înaintat de infanterie.

Medcianu inspirat din nou, reîncepu dodată vorba pe care i-o tăiase patrula nemțească:

— „S'ar fi zis, adineaori, că vechiul palat a recăpătat viață! S'ar fi zis că vechii domnitori au revenit să înlocuiască pe Regele de acum, plecat cu alaiul și cu curtea în Moldova!.. Plecat cu întreaga oștire!..

S'ar zice!

Oh! Ce timpuri depărtate când copilandru încă mă jucam prin ruinele vechilor palate...

Ce timpuri frumoase când îmi părea că în fiecare colț ros de timp și acoperit de mușchiu verde, zăresc umbra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

unui vechiu domnitor, zărese urma acelora ce ne au apărat pământul...

Și ce zi fericită, ziua în care jucându-mă în ruinele sălei tronului am găsit un nasture de aramă ruginit de timp, pierdut între pietre..

Am alergat cu el ca un nebun acasă, strângându-l bine la piept ca pe un odor scump...

— „E nasture domnesc! Cine știe ce mândru vodă l-a purtat vre-odată pe tunica albăstrue plină de șireturi!" îmi ziceam.

Și într'adevăr era nasture domnesc: tăicuțu l-a scrutat bine cu vederea și în urmă mi-a spus — țin minte chiar și acum:

— „E nasture domnesc, Scarlate! Păstrează încă urma unui vultur săpat în mod meșteșugit pe el. Știi bine ca aceia era stema domnească a Basarabilor... Vulturul și Zimbrul moldovenesc sunt mândria noastră!..

Ce zi frumoasă!

Și câte amintiri mă năpădesc turburându-mă din ce în ce mai mult la apropierea de casă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. VI

35 — 3 = 28 ?

Timpul petrecut de Medeianu și Candel din Ianuarie până acum în Martie, este o înșiruire întreagă de fapte cari dacă nu le-așĭ fi controlat în mod amănunțit, le-așĭ fi crezut în tot-deauna născociri lăudăroase. Reiau deci povestirea de când au fost luați „prizionerĭ".

Mergeau cu coloana spre Focșani și gălăgia nemțească iscată de fuga lui Berechet se mai potolise puțin...

Trecuseră de o coloană de artilerie în marș, când la cotitura ce face soseaua în vale spre Satul Nou, doi soldați mărunți din miezul coloanei tășniră în lături și se lăsară „de-a rostogolul" la vale printre tufe pe spatele dealului înclinat ca un acoperiș de turlă bisericească.

Zbierete „Teufel-e", descărcături de armă!

Zadarnic! Epurele fuge mai iute ca ogarul! „Cum n'ar fugi mai iute ca hipopotamul"!

Soldații își dădeau ghionturi și râdeau pe ascuns.

Cele cinci santinele nemțești gesticulau, holbau ochiĭ!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932
Cu chiu cu vai oamenii înțeleseră că li se poruncește să se așeze pe două rânduri.

„Unter ofizierul" vrea să facă numerătoarea. I se părea că prea se răriseră rândurile.

Fuseseră 35; trei fugiseră; deci trăbuie să fie prezenți 32 de prizionieri..

Soldații făcuseră respectuos loc de trecere lui Medeianu și Candel, cari se așezară în flancul drept, și astfel cei 32 se înșiruiră pe două rânduri...

Neamțul începu să numere:

— „*Ein! Zwei! Drei!*".

Ajuns la capul rândului începu să răgească ca un animal, să ridice mâinele spre cer și să se bată prostește cu pumnii pe frunte.

Nu-i venea să creadă rezultatul.

Numără apoi încă odată.— Apoi tremurând ca varga de necaz, și roșu ca un rac, bâlbâi către Medeianu într'o românească stricată:

— „Fost treizeci cinci; efadat trei, raman treizecidoi!. Bun?...

He! Numerotore „*zeigt*" *achtung zwanzig*.. parton... doi zeci opt!... „*Was ist das?*".

Dar ultimele vorbe fură acoperite de râsul celor doi zeci și opt rămași...

Cei patru oameni, cari nu eșiau la socoteală fugiseră în drum pe nesimțite...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Scandal! Câte-va lovituri cu patul puștei în prizonieri și apoi consiliu de santinele nemțești!

Situația trebue să fi fost disperată, judecând după fețelor lor schimonosite în trăsături de spaimă și mirare!

Insă „Unter ofizierul" înaintează și în aceiași românească stricată se adresează lui Medeianu și Candel:

— „Tumnea-voastră doi, feți fi gaj și feți răspunde cu fiața, dacă mai fuge un soldat!.."

Protestare între soldați, cari din pricina iubirei ce aveau pentru Medeianu se vedeau legați să nu mai evadeze, și apoi grupul se pune din nou în marș, cu două santinele speciale pentru Medeianu și Candel.

Se făcuse noapte bine și numai un corn de lună mai lumina șoseaua, când ajunseră într'un sat al cărui nume nu l-au aflat nici-odată.

Case pustii, întuneric peste tot; afară de o casă mai răsărită — s'ar fi zis primăria — și alte cinci sau șase ochiuri de geam.

La postul dela „primărie" sentinelele schimbară câte-va vorbe, și apoi cei două zeci și opt — numărați încă odată fură închiși într'o odae mare goală.

Era ger și bieților oameni începuse a le clănțăi dinții în gură. Cât de foame nici nu mai vorbesc: Dar cine se gândea în acel moment la buna lor stare?

Soldații se înghesuiră toți într'un colț spate în spate și adormiră.

Medianu își aprinse ultima țigare și se trânti alături

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de Candel în alt colț. Nici unul nu dormea; abia dacă-și schimbau câte un mormăit de desgust.

Să fi trecut cinci minute de când un soldat își desbrăcase mantaua și înfundase bine golul dintre prag și ușe, pe unde venea un vânt înghețat — când dinspre vatră veni un sgomot surd, ca târșiala unui corp..

Și numai de cât un om mărunt de statură apăru pe vatră.

Rămase un moment fără nici o mișcare, reținându-și par-că și răsuflatul, și mișcând numai ochii, cari luceau ca fosforul în noapte.

Medeianu rămase înmărmurit. Par'că nu-i venea să creadă ochilor.

De unde venea? Și-ce voia acel om?

Dar omul grăi:

— „Fraților! Fraților! Tăceți! Nu ziceți nici o vorbă!... Că-s Român! Sunt fugit".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. VII

O evadare curagioasă

Acel glas sfâşiitor în miez de noapte deşteptă câţi-va din cei aţipiţi de somn.

Medeianu era deja lângă el.

— Ce e camarade? Ce e?

— Să trăiţi, Domnule..., făcu el recunoscând o uniformă de ofiţer...

— De unde vii?

— Da.. Da.. Ce e? întrebară la rândul lor cei câţi va soldaţi, cari palizi de spaimă, îi înconjurară..

— „Să vedeţi... Suntem fugiţi cinci inşi de trei zile..., şopti el tainic. Ne-a luat prizionieri pe câte-şi cinci şi ne-a adus aici.

Era noapte ca acuma... Noi nici gând să ne lăsăm pe mâna Neamţului.. Tot „căutam“ să scăpăm..

Ajunşi însă aici pierdusem ori-ce speranţă. Camaradul Brânză Gheorghe chiar zisese:

— „Ne mănâncă fripţi duşmanul!“.

— Când eu tot învârtindu-mă prin astă odae mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dădui pe lângă vatră. Imi făceam socoteala:—„Ce bun ar fi un foculeț pe gerul ăsta!"

Tot privind și mângâind soba nu știu cum îmi veni în gând să-mi vâr capul pe ogeac... Zis și făcut...

Și când văzui că încap bine, îmi năzări că bine ne-am „cărăbăni" prin ogeac în pod și din pod peste coșare — că orice casă gândeam că are coșare alăturate — Zic, pe de-asupra și apoi al nostru e drumul...

Ochii îi luceau și gura ce se mișca în mișcări pline de energie avea tremurături ciudate...

Dar omul nostru urmă ascultat cu sfințenie:

— „Făcui numai decât cerc cu camarazii și le spusei planul... La început par'că se îndoiau... Apoi fiecare trecu la rând la ogeac și văzu că s'ar putea strecura cu chiu cu vai . Numai bietul Brânză Gheorghe nu prea încăpea... căci el era cioban de meserie și de bine nutrit ce era, îi cam crescuse șoldurile... Eu eram cel care intram mai ușor...

După ce fiecare privi, lucru ni se păru atât de firesc căci nu mai șezurăm la gânduri sau la sfadă. Numai Brânză Gheorghe ne cam încurca... Să-l lăsăm jos nu se putea, nu era omenește! Să-l luăm nu ne era cu putință, căci nu încăpea pe ogeac...

In cele din urmă ne înțeleserăm să-l desbrăcăm la piele și să-l tragem cam „pe forțate" în sus, pe ogeac...

Ne bucuram toți ca copiii, în timp ce ne scoteam mantalele...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi ce mai „alabala!“

Intâi m'a împins pe mine de jos, până ce am dat de marginea podului, de care cătărându-mă bine m'am trezit într'un salon mare şi spaţios, ca dormitorul nostru din cazarmă din Craiova... Avea pod mare casa... Am tras apoi mantalele toate şi apoi fiecare pe rând s'a suit sus... Numai cu camaradul Brânză după cum spusei a fost mai greu.. dar când s'a desbrăcat la iţari — că el purta iţari olteneşti pe sub pantalonii albaştrii — atunci treaba a mers uşor...

Ne trezirăm — deci — toţi cinci în pod, umblând ca pisicile... după ce acoperisem gura ogeacului cu o manta, ca să nu facă lumină şi să deştepte cum-va bănuelile...

Un oftat de uşurare se auzi în rândul celor ce ascultau şi un glas întrebă grăbit:

— „Şi-aţi scăpat, vere?

— „Stai!... Să vedeţi! Timpul trecea şi cocoşii începuseră să cânte... Un camarad eşi pe gura podului pe acoperiş ca să facă o recunoaştere ca la „rigiment“, dar se întoarse numai decât, căci se luminase de ziuă şi Nemţii începuseră să umble prin sat... Îi văzuse chiar el...

Se încurcau iţele... Trebuia să rămânem în pod peste zi... Şi n'aveam de mâncare decât nişte firimituri, cari să fi făcut toate la un loc o jumătate de pâine...

— „Şi dacă dă Neamţul peste noi?“ făcu un glas...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N'ar fi mai bine să ne coborîm?.. găsim noi loc prielnic de fugă... Aici vom muri și de foame...“

Rămăsesetăm gânditori, când deodată auzirăm jos un zgomot de pași și arme și o ușe trântită, scuturând toți pereții casei...

Nu știu ce mutră va fi făcut Neamțul când o fi văzut odaia goală, dar eu știu că abia îmi țineam râsul și tare ași fi vrut să fac o gaură în tavan, ca să-i văd mustăceala!..

Auzirăm scandal, o fereastră spartă — credeau poate că am fugit pe fereastră! — și în cele din urmă totul se încheee cu zgomotul a două palme bine *„lipite“*.

Când toată spaima ne trecu și se făcu liniște deplină, ne puserăm, fraților, pe un râs, să ne rupem brăcinarele, nu altceva! Și râzi și râzi! Nu mai râsesem așa dela bâlciul de Rusalii din Bujor... dela *Panarama* cu „August prostu“...

Mestecarăm firimiturile de pâine ce ne rămăsese și apoi fericiți ne culcarăm acoperindu-ne cu mantalele...

Ne-am sculat numai spre seară, cu gâturile uscate de sete... Al-Ioanei ne-a domolit setea cu zăpadă de pe coperiș, iar eu am găsit într'un colț niște boabe de porumb, pe cari le-am ros ca șoarecii.

Dar între timp toată casa era înconjurată de căruțe și cai, ai unei coloane în drum spre front... Iar în grajdul ce se alătura cu casa caii și soldați Nemți.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Era al doilea ghinion! Nu puteam fugi nici în noaptea asta! Lucrul se petrecea... eri seară!

Mâncare „neam"! Băutură destulă pe acoperiș.

Noaptea ne-a fost mai ger, că eram nemâncați, dar am petrecut-o bine, căci în pod era mai căldut și apoi la înghesuială se face cald.

Azi ne-am sculat și cu disperare am văzut că coloana nu s'a mișcat din nou...

— „Ori ne lăsăm prinși, ori murim de foame", ne ziceam. Căci ca o căciulă de boabe ce mai rămăsese, le rosesem până în prânz... Și „bâldihanul ghiorăia" încă...

Aseară lihniți de foame, prinsesem totuși puțin curaj când văzurăm prin ochiul podului, că printre căruțe se face o mișcare, ca o pregătire de plecare... Dar până înnoptat nu urniseră din loc... De sigur că pleacă mâine de dimineață...

Când începuse să ne doară bine burțile de foame, auzirăm zgomot mare aici jos și glasuri de Români.

— Prizonieri de-ai noștrii! ne ziserăm... Las că-i bine! Poate au „ceva" pâine și tutun..."

La auzul ultimelor vorbe soldații începură să se caute prin buzunare de tutun, în timp ce soldatul sfârșea:

— „Când s'a făcut liniște bine, m'am lăsat pe ogeac... cu rugămintea de pâine și tutun..."

Mâini ouioase îi întinseră ultimii biscuiți de război, găsiți într'un buzunar de manta și singurul pachet de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tutun păstrat pentru zile negre de soldatul Cărămidaru Ilie.

Locotenentul Medeianu privea pe acest soldat plin de viață și entuziasm, judecea cumpănit fapta lui și a camarazilor săi și se simțea pitic în fața lor! Se simțea atât de neînsemnat și laș în fața acestor oameni simpli la minte, dar mari la suflet — încât vru să facă mișcarea credinciosului, care sărută mâna preotului în biserică... Se opri însă la o viguroasă strângere de mână, în timp ce — voind să devină simplu subaltern în grupul acelor eroi — propunea:

— „Voiți să mă luați și pe mine, camarade, Stănilă?

— „Poftiți, Domle Locotenent, poftiți. Numai să începeți pe ogeac!..."

— „Și pe mine", făcu un soldat măruntel.

— „Și pe mine!" se vârî un al doilea.

— „Măi, vere o să ne simtă Neamțul pe toți... Și-i păcat de voi că prea sunteți inimoși..."

Stănilă nici n-apucă să sfârșească bine vorba că în pod se auzi zgomot, gălăgie, lovituri cu pumnii și apoi liniște...

Tuturor li se tăiase răsuflatul... Urechile ațintite și ascultau... Mai târziu, când se făcu liniște, se priviră cu ochi, înfricoșiați, fără să-și spună o vorbă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. VIII.

La gard...

Domni o tăcere înfiorătoare... și apoi, după un sfert de oră, se auzi sgomot pe uliță...

Toți se năpustiră la cele două ferestre...

Santinele nemțești împingeau cu patul puștei patru soldați români...

— „Ei sunt! Ce le-o face, Doamne! se auzi un glas...

Dar lucrul se petrecea iute.

Drept în față, de gardul cel mare al bisericei, fiecare soldat era legat repede de către un Neamț.

Numai era nici o îndoială, bieții soldați erau să fie împușcați, pentru marea „crimă“ de a fi încercat să evadeze.

După o instrucție sumară de un sfert de oră, feldwebelul [1]) supărat că i se stricase somnul, hotărâse execuția capitală.

Cei patru oameni abia fuseseră legați, când grupul de

[1]) Plutonierul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

soldați ce priveau îngroziți din arest, fură ca fulgerați de un glas sfâșietor, care venea dinspre condamnați:

— „Stănilă, frate! Unde ești Dumnezeu să-ți ajute! Am spus că ai fugit de ei!"

— Bietul al-Ioanei! suspină cu lacrămi în ochi Stănilă. Nu mă uită nici în ultima clipă... M-au scăpat pe mâne...

Iar pumnii lui osoși și înegriți de muncă și de soare, se strângeau... Ce n'ar fi dat să aibe puterea să spulbere dintr'o dată călăii!

Fiind complectat plutonul de execuție se așeza pe două rânduri. Feldwebelul cu sabia scoasă rânjea cinic, iar ochii aceia verzi cu un cearcan alb de jur împrejur avea o strălucire ciudată.

Cei patru condamnați, cari se smuciseră din legături ședeau cu gândurile duse, cu privirea în pământ.

La ce le-ar fi folosit plânset sau rugăminte?

— *Fertig?* [1]), întrebă poruncitor plutonierul.

Dar ca un ecou, un pumn zdravăn trosnit într'o fereastră și un glas de aramă, amestecat cu zgomotul tăndărilor, porni dintr'o parte:

— Bestii! Barbari! Canalii!

Și Medeianu cu amândoi pumnii ridicați spre cer, cu privirea fulgerătoare, striga...

---

[1]) Gata.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mişcare în plutonul de execuţie. Mormăit, Feldvebelul în spume ca un turbat.

Un ordin scurt şi doi soldaţi se reped în arest însfacă pe locotenenetul Medeianu, în ghionturi şi brânci îl duc la gard şi-l leagă...

Dar cei două zeci şi opt de prizonieri înmărmuriţi la început, ne ştiind ce să facă, cuprinşi ca de o nebunie subită, începură să strige cu toţii cât îi ţinea gura:

— Huo! Huo! Huo!

Feldvebelul jumătate turburat, jumătate înfricoşat după ce privi pe Medeianu, dădu ordin să-l desfacă din rândul condamnaţilor şi să-l facă pentru moment privitor.

Apoi îndată porunci plutonului să tragă, în timp ce în sat se aprindeau lumini pe la ferestre...

O pârâitură şi cei patru oameni căzură, îngălbeniţi de odată...

Trecu ca o jumătate de minut şi unul din cei patru căzuţi începu să mişte şi pipăindu-se, par'că pentru a vedea dacă într'adevăr trăeşte, se ridică în sus cu privirea pierdută, cu braţele întinse, ca pentru a implora milă, în timp ce un glas, cum niciodată un om n'a avut, rupea liniştea:

— Pe mine nu m'a atins! Pe mine nici nu m'a atins!"

Într'adevăr pe soldatul Al-Ioanei nimeni nu-l ochise,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dar autosugestionat căzuse și el... Și nu-i venea să creadă că trăește...

Fu chestie numai de un minut. Feldwebelul îngrozit ca ucigașul de umbra ucisului, acoperindu-și cu o mână ochii, iar cu cealaltă țintuind arătarea, dădu ordin plutonului să tragă din nou.

De astă dată cădea și ultimul condamnat, pecetluind cu sângele lui crima...

Plutea în aer mirosul de sânge omenesc când apărură din toate părțile ofițeri, soldați dela coloana nemțească și moșnegi din sat mirați de gălăgie și bubuituri...

Unii soldați rămaseră încruntați privind în negură dar, cei mai mulți strâmbară nasul ca în fața unor stârvuri.., Bătrânii clătinând din cap și închinându-se, lăsară să le picure din ochi lacrimi curate, cari luciră în bătaia primelor raze de soare ca niște lumânări, aprinse împrejurul drept-credincioșilor creștini, adormiți pentru vecie.

Fură singurele creștinești lumânări ce se aprinseră. Există însă lumânări mai curate și mai însuflețite ca acestea?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. IX.

Lumină şi pohod na sibir

Trecuse un timp de când Medeianu fusese readus în închisoare, şi locotenentul Candel continua să-i strângă mâna ca pentru rugăciune.

Şedea gânditor şi în mintea lui se făcea lumină.

Într'adevăr el însuşi crezuse, atunci când găsise scrisoarea cu cruce roşie, că dacă Medeianu nu e trădător, în orice caz iubea mult pe Germani şi deci putea în mod uşor deveni trădător.

Mai în urmă în fiecare din gesturile lui îi păruse că ar vedea semne cari acuză. Ce însemnă oare resemnarea lui? Şi oare nu voia ca prin o falsă evadare să scape de tovărăşia lui, a lui Candel? Căci altminteri l'ar fi îndemnat şi pe el să evadeze?

Insă o presimţire intimă îi spunea că Scarlat e nevinovat, că bănuelile acestea nu-l pot atinge.

După cele ce văzuse, după ce locotenentul Medeianu scăpase de moarte, printr'o minune — Candel nu se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai putea îndoi de marele suflet ce avea alături de el și în acea strânsoare de mână, se traducea sentimentul musulmanului, ce se închină cu fața la pământ, jurând credință, puternicului Alah.

De zeci de ori voi să-i mărturisească crima ce făcuse, adăugirea cuvintelor condamnatoare:

Astăseară puteți veni în liniște, căci suntem slabi.

Nu se putu însă hotărî; o teamă ciudată îi încleștă gura, când începea să povestească.

O sudoare rece îi răsărea pe frunte și remușcările cele mai dureroase îl sfâșiau.

— Oh! Nu! Nu pot mărturisi! Acum, cel puțin — nu pot spune nimic, își zicea el.

In minte, însă, își făcu jurământul de recunoștință și devotament nemărginit către Medoianu.

* * *

Pe la orele nouă și jumătate un caporal nemțesc veni să-i ia în primire. De astă dată era înalt, slăbănog și cu o pereche de ochelari rotunzi și mari cât „galbenii", cei mai austriaci.

Cu figura strâmbată ca și când ar fi avut dureri de stomac, Herr Fritz îi puse din nou pe două rânduri și-i numără.

Stănilă, care „o cam băgase pe mânecă" — după expresia camaradului Cărămidaru cel cu tutunul, — se

BIBLIOTECA DIN CLUJ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai potolise, când Scarlat Medeianu îi făcuse semn ca să fie liniștit, căci vorbește el.

Fritz ajuns cu numărătoarea la urmă, își lungi fața mirat, ochelarii cei mari îi rămaseră jos pe nas, iar pupilele acelea ca gămălăile priviră drept înaintea, nedumerit:

Și reîncepu numerătoarea ca și înaintașul său.

— ?

O nouă mirare.

Meticulos însă până la sfârșit, scoase o hartie din buzunar și după ce o privi întrebă într'o românească stricată:

— Este kolossal! Trebuia să fie douăzeci și opt! La numerătoare văd că sunt două zeci și nouă?

— Desigur că s'a greșit numerătoarea, interveni grav Medeianu.

Herr Fritz dădu semne vădite de nemulțumire și fu enorm de turburat că „tabelul" clasic nemțesc nu corespunde cu realitatea. In cele din urmă făcându-și socoteala că din mai mult se poate face mai puțin își alinia prizionerii și dând ordine severe santinelelor,—grupul se puse în marș.

Mergeau spre noi orizonturi, mergeau fără să știe nici ei unde se duc.

Și înconjurați de zăpada ce acoperea câmpia până la infinit, bătuți de vânt și batjocoriți de santinele, s'ar fi zis un trist convoi de *Pohod na Sibir*...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. X.

In lagăr

2 Martie 1917!

Și această zi, ca și celelate, trecuse liniștită, plictisoasă în lagărul dela Slatina.

In curtea acea plină de glod și pustie, ca oborul de vite de pe la sate, ședeau la soare ofițeri și soldați prizionieri.

Și așteptau..

Pe din afară lângă rețeaua de sărmă ghimpată, ce înconjura lagărul, arareori câte un Turc — favorit al Komandaturei locale — vindea rahat și alviță, căci zaharicalele fuseseră oprite de o lună.

Nu prea se făceau însă afaceri bune, căci în lagăr era sărăcie lucie.

Prizionerii n'aveau parale și nici nu puteau primi, căci cu greu li se dedea voe să scrie acasă. Dar cine garanta ca scrisorile ajungeau? Căci poșta mergea mai prost aci ca în 1840.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu timpul fiecare se învaţă cu plictiseala, cu foamea Cu timpul fiecare se învăţa cu plictăseala cu foamea şi cu numeroasele regulamente.

Cei mai mulţi s'ar fi lipsit şi de „uscata" ciorbă de linte, ce li se dedea la masă, dacă ar fi avut cel puţin tutun; dar nici aceasta! In lipsă făceau suluri mici de mucava — cu cât era mai murdară cu atât mai gustoasă! — şi fumau astfel fum de hârtie!

Fie-care par'că ar fi aşteptat ceva. Ce? nimeni nu ştia ce.. Ba da! cei mai mulţi aşteptau poşta!

In ce consta poşta? Intr'un soldat care, câte-odată, în după amieze, pe la orele 5 aducea ordinele de pedepse araceori câte o scrisoare cu câte cinci, şase perceţi de cenzuri şi Komandaturi.

Scrisoarea era un eveniment! Şi să fi fost ea cât de intimă, era obligator ca să cadă în patrimoniul public. Tot lagărul o citea şi fie-care căuta să vadă printre rânduri ceva relativ la starea generală a ţărei şi situaţia războiului.

După cum se vede poşta nu era decât o iluzie de poştă; dar în definitiv totul nu era decât iluzie.

De la mâncarea, care nu era decât o iluzie de mâncare, până la imbrăcăminte, cari nu mai era decât iluzie.

Dar paturile de lemn?

Dar ţigările de hârtie?

Oare viaţa însăşi ce se ducea în lagăr? Era viaţă sau iluzie?

— Eh! Băcţi! Aici este lagărul *iluzie,* spusese într'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zi locotenentul Medeianu, în momentul când, la masă i se servi o zeamă plumburie cu șase boabe de orzișor la fund.

De atunci conform porcelei date de „Șef" lagărul iluzie îi rămăsese numele.

Unii desgustați de deșarta așteptare a poștei, așteptau alt-ceva.

Ce?

Unii așteptau sfârșitul războiului, alții așteptau o numeroasă escadrilă de avioane americane, care ar veni într'o zi împrăștiind groaza în toți Nemții, i-ar lua pe toți prizionerii și i-ar duce la Salonic.

Și atunci trai! Adio mizerie! Adio păduchi! Adio ciolane înghețate!

Escadrila însă nu mai venea, războiul nu se mai sfârșea, armata amică nu se mai vedea revenind și așteptarea lăsa loc unei tâmpeli latente.

Se făceau grupuri, grupuri și se discuta. Unii vorbeau de filozofie și metafizică, unii bucătărie, alții te miri ce? Vorbeau de toate nemicurile.

Prin colțuri câte un ofițer cu câte un soldat ședea de vorbă ceasuri întregi. Îi asculta necazurile, îi asculta dorințele,— pământ și iar pământ!— și din aceste spovedanii să făureau legătura strânsă a orășeanului cu țăranul.

De pildă în această zi de 2 Martie — tocmai o lună de când fusese adus în lagăr — locotenentul Medeianu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ședea de vorbă cu soldatul Stănilă, cel cu pricina dela Satul Nou.

— „Toate bune, zicea Scarlat, dar când se va sfârși războiul, ce ați vrea voi, țăranii?

— „Păi! Tot ce știți, domnule locotenent! Tot ce știți: Pământ! Așa voim! Acolo e buba!

Că vezi Dumneata prea ne ia nouă pici boerul...

Că o fi ea bună legea de tocmeli și cine știe câte alte legi! Dar cine se ține de ea? Și-apăi dacă nu știi legea tu țăranul, boerul se prefăce mai puțin că o știe...

D-aia nu mai e credință în lege... Să avem noi pământelul sub mână și să facem noi cum e bine...“.

— „Știți voi să lucrați?“.

— „Hii! Vorbă! Da până acu cine l-a lucrat? Tot noi „Da nu zici una, dom-le Locotenent, că dacă o fi să fie, vor fi mai multe bucate în țară, căci fie-care pune altă inimă când știe că e lucrul său...“

Flăcăul se înroșise la față și privea falnic ca'n poveste... Medeianu îl mai iscă puțin:

— Va să zică numai de pământ vă plângeți?

— Vezi D-ta, dacă ar fi vorba să vorbesc deslegat la brăcinari, apoi v-aș spune că ne doare și jandarmul din sat. Că zău! Nu se mulțumește cu o găină! Vrea curcanul! vrea din brânză! Vrea un mieluțel în primăvară! Și te miri ce nu vrea! De ai nevastă frumoasă, păi, ți-ar vrea și femeia... Zău așa!

Nu zic să nu fie jandar; dar să fie la locul lui și să se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de hoți, nu de oameni cinstiți... Că dacă tace, Românul tace, că e rușine de rușinea Jandarului, căci alt-fel toată ziua n'ar fi de cât jalbă la su-prefectură...

Ar mai vrea să ne facă dreptatea mai iute pe la judecătorie... și să nu vă fie cu supărare, dar am mai vrea să se uite mai dulce la noi, mai-mărimile de pe la orașe, de prin toate părțile...Am vrea să se pună așa ca o paraf în lege, în care să se spună ca: „toată mai mărimea e datoare să privească dulce și cu bunătate pe țăran..".

Soldatul tăcuse de mult, și numai într'un târziu Scarlat zise o singură vorbă, înăbușit de emoție:

— „Amin!".

* * *

Trei zile în urmă Scarlat, Candel și Stănilă după o noapte petrecută în podul unei bucătării izolate—izbutiseră să evadeze, strecurându-se abil prin sârma din dos.

Acolo sârma era la o distanță de o jumătate de pas de perete; abea ar fi încăput un câine. De aceia santinelele nici nu dădeau atenție locului.

Cu un foarfece de destupat sticlele de șampanie, pe care Candel îl găsise în camera de gardă a lagărului. Stănilă se lăsase în jos de pe bucătărie și tăiase una câte una sârmele.

In acest mod Scarlat și cu Candel eșiră și repede ajunseră la locuința preotului Dinu. Acesta anunțat d'inainte pe un bilet dus de Ali, Turcul bragagiu, impresionat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de un ceasornic de nichel, pe care Medeianu il dădu-se în dar.

Sperietura bătrânului preot în miezul de noapte, hainele pregătite din'ainte, împreună cu clondirul de ţuică binecuvântarea prea cucernică de la plecare, bătăile lor de inimă, iată lucruri pe cari nici-odată nu le vor uita.

Preotul le găsise cele două rânduri de haine nemţeşti cerute prin bilet şi pe de-asupra — lucru de necrezut — chiar şi două arme germane cu baionetele lor respective.

Bătrânul căutase şi le găsise cu toate că în această privinţă biletul nu era prea categoric:

„Dacă veţi găsi şi două arme nemţeşti cu atât mai bine".

Fie că semnătura unui nume cunoscut în ţară impresionase pe preot, fie că patriotismul său, simplu, neştirea pericolului ce risca, îl hotărîse,—nu putem fi siguri.

Cea ce ne interesează însă este faptul că pentru prima dată de la diaconie, bătrânul pusese mâna pe avutul altuia şi luase cele două rânduri de haine nemţeşti şi cele două arme. După ce se schimbară de haine, fugarii plecară.

Medeianu se îmbrăcase într'un costum nemţesc, Candel într'altul, iar Stănilă în haine ţărăneşti păşia între cei doi militari cu baionete—unul înainte şi altul înapoi — ca hoţul între santinele.

Se luminase bine de ziuă, când cei trei eşiau din Slatina. Trecuseră pe lângă poliţai nemţeşti, pe lângă sol-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

duți și chiar pe lângă un grup de ofițeri călări și nici unul nu le zisese nimic.

Îi priviseră încruntat și răspunseseră la salut.

Numai la barieră o santinelă moțăind de somn, îi întrebase prietenește:

— „Incotro?“.

— „La Costești pentru o anchetă cu tâlharul ăsta!“ răspunsese în cea mai perfectă germană Scarlat.

Și trecuseră.

Mergeau pe sosea și le venea a râde copilărește.

Mergeau și râdeau.

Era pentru întâia dată, când le venea veselia după două luni de pripășeli.

Câte-și trei erau palizi, cu ochi încercănați de mizerie; Medeianu ora cel mai schimbat. Slăbise, mustața crescută sălbatic îi acoperea colțurile gurei, și corpul acela voinic și drept ca bradul se încovoiase, ca greu încercat de furtună.

Gândurile, tot soiul de idei și de simțuri, îl rodeau și-l făcea să sufere.

Candel, pe care nu putea să-l sufere înainte, îi devenise mai simpatic în ultimul timp. Mai ales de când într'o noapte de odihnă în drumul spre lagăr, deșteptându-se din somn văzu alături de el pe Candel, care înghețat de frig, fără manta se căznea să adoarmă.

— „Ce-i asta?“ întrebase el mirat, arătând a doua manta, cu care îl învelise Candel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Credeam că ți-e frig, Scarlate:“ murmurase el ca și când ar fi voit să se scuze. In zilele următoare Medeianu fusese obiectul a noi atențiuni, și de aceea cu tot desgustul ciudat ce avea adesea ori pentru Candel, începuse să-l privească cu mai multă bună-voință.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XI.

Două santinele germane suspecte

După un drum plin de emoţii şi peripeţii, Scarlat şi Candel ajunseră la Piteşti unde o rudă depărtată a celui d'ntăi îi primi cu inima deschisă.

In prima seară a fugei din Slatina, făcuseră un marş forţat de 60 de Kilometri în 15 ore până la Costeşti.

Picioarele odihnite de stat în lagăr, se întinseseră bine la drum, iar teama de a fi surprinşi le dădea imbold împreună cu ţuica dăruită de preotul Dinu.

De prânz îmbucaseră în pripă ouă şi mămăligă la un Român dintr'un cătun uitat de Dumnezeu şi băuseră ultimele gâtlejuri de ţuică, ce mai rămăsese pe fundul sticlei.

La Costeşti au mâncat la un biet sărac dela margine, care îngrozit de astfel de Nemţi înarmaţi până în dinţi le dăduse loc bun în casă. Cât despre mâncare, le spusese că n'are nimic.

Stănilă însă interveni pe românească neaoşe:

— „Măi, teteo, eu sunt prizioner evadat şi n'am mâu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1968

cat de două zile... Dă-mi ceva să înbuc... și pune câte o porțioară și pentru, ăști doi Nemți că altfel nu mă lasă nici pe mine...".

— „Dacă ești de-ai noștrii, tete, ți-oi da... cum să nu... Și ori mânca și aste două lighioane'. Fie pomană morților! zise moșul hotărât.

Și în timp ce drumeții mâncau cu poftă din bucatele aduse, moșul se dădu pe lângă Stănilă și-i șopti:

— „Dar ai fost în Moldova? Ce era pe acolo? Cum mergea treaba?"

— „Am fost taică! Nu m-a luatără de cât de două luni, prezoner! Era tare bine! Oștirea e pe front cu Rusime multă ca frunza... Dar știi Dumneata... nu prea-a spumă... Nu-i doare inima... și... pace. Se poartă ca-n casa altuia!".

— Dar de biruit?

— Oh! Asta nici vorbă! La urmă tot noi o să biruim.

— „Așa să fie, băiatule! Bine că nu te aude astea două lighioane nemțești, bătu-i-ar focul... Lor le vine a râde, mâca-i-ar pământul!... Că tot din vina lor mi-a murit și nevasta.."

In zorii zilei Stănilă își reluă locul între Candel și Scarlat prefăcuți în santinele nemțești și plecară pe șoseaua Piteștilor.

Pe înoptate erau la marginea orașului.

Stănilă își luă inima în dinți și zise:

— Dom-le Locotinent! Eu m-aș repezi până acasă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aşi fi mâine în zori acasă la Tâncăbeşti şi poimâine v'aşi găsi din nou...

— Unde? întrebă Medeianu.

— Păi!.. Nici eu nu ştiu unde... La Piteşti!..

— Dar plecăm mâine...

— Atunci viu la Târgovişte.., că cunosc bine drumul Târgoviştei... Cobor printre văi dela Curtea de Argeş la Câmpu-Lung şi de acolo urcând Mateiaşul dau în Dragoslavele, unde nimereşte soseaua, care duce pe malul Dâmboviţei spre Târgovişte...

O gândire şi apoi:

— „Du-te, Stănilă! Şi Dumnezeu să fie cu tine! Fereşte-te de soldaţii nemţeşti şi vino cât de repede la Târgovişte... Ştii bine de cine să întrebi...“

— „Da, Dom-le Locotinent!“

— „Drum bun!“

— „Să trăiţi! Să trăiţi!“ făcu Stănilă trântind călcâiele şi strângând mâinile celor doi ofiţeri, şi se pierdu grabnic în noapte...

Medeianu şi Candel rămaşi singuri îşi scoaseră baionetele dela armă şi după ce le băgară în teacă, porniră tăcuţi prin mahalaua Piteştilor ca doi buni soldaţi împărăteşti!..

La o magazie de efecte ale armatei ocupătoare era gălăgie mare şi glasuri de copii, cari râdeau şi strigau:

— *Kinder! Kinder! Kamerad!* [1]).

[1]) Camarade! Iată niște copii! Copii!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și din când în când o voce de contrabas, grav:

— *Kinder! Kinder! Kamerad!*

După cât se pare aceasta făcea veselia copiilor, cari imediat ce auzeau strigau de zeci de ori, râzând:

— *Kinder! Kinder! Kamerad!*

Ce se întâmpla?

Copiii veneau să se joace pe la magazie; santinela nemțească vrea să-i gonească, dar copiii nu se lăsau!.. Se ascundeau prin colțuri, pe unde găseau... atunci Nemții se anunțau reciproc de prezența copiilor:

— „Kinder! Kinder! Kamerad!

Dar glasuri batjocoritoare răsunau de prin colțuri:

— *Kinder! Kinder! Kamerad!*

* * *

Aci în Pitești Scarlat și Candel se împrieteniseră cu doi ofițeri Turci, ce ședeau în cartier în aceiași casă.

Turcii, de o fire veselă și naivi ca toți orientalii se legaseră repede de cei doi „Germani", primiți atât de bine de gazdă.

Exilați oarecum din București pentru ca în mod inconștient să nu-și trădeze misiunea, musulmanii se plictiseau peste măsură în pustiul Pitești. De aceia cum văzuseră, la venire pe cei doi drumeți se și „agățaseră" de ei.

Vrând ne vrând cu toții se puseră la „taifas".

Effendi Gigea și Mehmed Ali așteptau plecarea lor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la Pola în Austria. Fuseseră chemați de Comandamentul german tocmai de pe frontul Caucazului, ca să fie trimiși cu submarinul dela Pola în Tripolis.

Acolo câmpul de activitate le era larg deschis. Trebuiau să atâțe triburile, să le răscoale și să producă serioase diversiuni pentru aliați.

Și ca și când ar fi fost să le stoarcă admirația, Mehmed Ali continua să le povestească:

— „ Eu am mai fost în Tripolis, anul trecut... Am fost cu mașina... mașina... care face ur.. ur.. ur..

Neștind cum se zice submarin în limba germană, imita uruitul pe care-l face sub marinul când se scufundă, în timp ce cu mâna dreaptă, ghemuită prefăcea mișcarea submarinului în fundul mării...

Și Mehmed-Ali râdea mulțumit... râdea...

Locotenentul Medeianu și Candel, cari până atunci îl priviseră, mirați de atâta ușurenie în îndeplinirea unei misiuni secrete, când îl văzură râzând prostește, se porniră și ei pe un râs cu hohote...

Atât îi trebui lui Mehmed-Ali... Începu se le zică „frați“ și să le propună să meargă împreună la București să petreacă.

— „Când?“ întrebă Scarlat mulțumit că poate avea o ocazie de mers mai departe.

— „Peste patru, cinci zile!“

— „Prea târziu!“

— „De ce?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Plecăm la Berlin! Venim din Bucureşti!

Când Effendi Gigea şi Mehmed-Ali auziră că ar putea avea doi perfecţi conducători în marele oraş, începură să-i roage din inimă să mai rămână câte va zile cu ei.

Ast-fel se explică faptul că acceptară propunerea lui Medeianu, ca la gară şi pretutindeni să-i prezinte pe cei doi ca ordonanţe turceşti; căci neavând permise, ar fi fost arestaţi de primul post de poliţie germană.

Plecarea fu hotărâtă pentru a doua zi, spre mulţumirea tuturor.

— „Ne luăm haine ţărăneşti şi la Titu sărim din tren!... De acolo până la Târgovişte mai e o palmă de loc!“ se sfătuiseră tainic la culcare cei doi fugari...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XII.

A c a s ă !

— Puii, mamei! Copiii, mamei! exclama Coana Zinca Medeianu, îmbrățișând pe rând pe Scarlat și pe Barbu Candel.

Toți ai casei de jur împrejur, îi priveau cu nesaț și nu mai conteneau cu întrebările.

Zaira, frumoasă ca un răsărit de soare, sta lipită de Scarlat. Cu fața lui bronzată de vânturi, făcea să iasă și mai mult în relief albeața pielei Zairei și blondul părului ei, ușor ondulat. Lângă ei Dănel, cel cu ochi de cicoare și cu lățele bălae, par'că cumpănea fie-care din vorbele, ce spunea „tătâcul".

Numai Ana par'că era mai stingheră.

Inchipuiți-vă o statue clasică îmbrăcată în strae moderne! Și ast-fel veți putea vedea pe Ana, cu părul negru așezat pe tâmple ca în Italia, și cu ochii de culoare alunie, tăiați alungit în migdală. — Dinții drepți și aliniați, ca boabele albe de porumb crud!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Scarlat care povestea din fir de păr tot ce i se întâmplase, sfârşea:

— „La gara din Piteşti, Effendi şi cu Mehmed ne-au prezentat ca pe nişte ordonanţe cari nu ştiu decât limba lui Alah, şi ast-fel ne-am strecurat cu bine în tren [1]).

Turcii făceau mare haz pe seama păcălelei trase, iar noi doi făceam haz pe socoteala naivităţii lor. Ajunşi la Titu eu es pe sala vagonului şi arunc pe fereastră cele două legături cu haine ţărăneşti ce luasem din Piteşti şi pe care le lăsasem înadins afară din compartiment.

Apoi ca să nu iscăm nici o bănuială mă descing atât cu cât şi Candel de baionetă şi le dăm în primire lui Mehmed zicându-i.

— Noi ne ducem să cumpărăm prăjituri dulci şi vin vechiu!..

Şi plecaţi am fost!..

— „Vai, maică, dar ce-or fi zis Turcii? Vor fi bănuit urzeala?!"

— „N-am nici o grijă! Mai repede vor crede că am pierdut trenul, sau că ne-a călcat vre-o maşină, decât să-şi închipuiască, că am fost Români fugari..."

Fu un oftat de uşurare şi apoi în timp ce Scarlat şi Barbu goleau ceştile cu drojdie, Coana Zinca îi îndemna domol:

---

[1]) Uniforma turcească era absolut la fel ca cea germană în timpul războiului mondial.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Acum, copii, puteți merge să vă schimbați și să vă pregătiți în odăile voastre!

Până atunci e gata și supa de potroace, făcută din găina cea moțată...

Plecară. —

Barbu eși din salonaș cu gândurile îndreptate spre Ana, iar Scarlat luând în brațe pe Dan se îndreptă vesel spre camera lui, urmat de Zaira. Făcu numai câțiva pași, însă, și fulgerat de o idee întrebă:

— A fost cuminte strengarul ăsta în ziua de Crăciun?

O paloare?

— „De ce?"

— „Par'că l'am visat rău, sau am avut o presimțire!"

— „A5! Scarlate! Am avut o spaimă ne mai pomenită", zise ea punând mâna la frunte, ca pentru a goni niște gânduri negre...

Ne sorbeam amărâte cafeaua, când la un moment dat observăm că Dănel dispăruse...

Îl căutăm pe sub canapele, în cămara cu dulcețuri.. Zadarnic.

Începuse să-mi fie teamă de vre-un accident și de aceia eșii în curte și începui să-l strig:

— „Dan! Dănel!"

Nici un răspuns.

Atunci mă gândesc să mă uit prin pomi.

Dar abia ridic ochii și mă ia ameteala: Dan drept

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în picioare într'un crenel al turnului lui Țepeș, ședea în bătaia vântului și privea în depărtare.

Vorba îmi înghețase pe buze și nu îndrăzneam nici să-l mai strig, căci mă temeam să nu se sperie și să cadă...

M'am repezit ca o nebună la Turn și numai în ciorapi, ca să nu fac zgomot, am urcat într'o clipă cele două sute de trepte...

Ajung sus cu inima bătând să spargă pieptul... Dănel mereu în picoare, pe crenel, privea încruntat orizontul...

Mi-era frică să fac cel mai mic zgomot, ca să nu se sperie și să cadă; dar timpul trecea și-mi părea că mi se sfâșie inima!...

In sfârșit mă apropiai în vârful picioarelor și cu mâinile prefăcute în ghiare îl prinsei de-odată de piept și de spate...

Copilul țipă odată ca mușcat de șarpe, iar eu vrui să văd pentru prima dată, dacă „crește carne, unde bate mama, pe copil".

Scarlat rămăsese gânditor... Se posomorîse dintr'o dată... Toate gândurile îi reveniră, tot alaiul apăsător sufletește, se năpusti din nou asupra lui...

Își sprijini capul cu mâna și rămase cu privirea în pământ...

Zaira înmărmuri.

— „Ce e Scarlate?"

— „Ce ai, tăticule?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1918

Intrebară două glasuri de-odată.

Apoi Zaira urmă blând:

— „Ce înseamnă schimbarea aceasta? Când ai plecat la război erai vesel, plin de viață, entuziast. Acum te văd când trist, când glumeț, când plin de vorbă, când adâncit mut în gânduri negre. Oare nu mă mai iubești?..

Scarlat ridică fruntea, zâmbi trist prinse în mâini capul fin al Zairei și privind adânc în ochii aceia albaștrii ca cerul de vară, depuse un sărut plin de viață pe buzele parfumate ale femeei.

— „Eu? Te-am așteptat mereu, cum așteaptă bolnavul venirea doctorului... Citeam... Lucram... Așteptam la fereastră... Eșeam rareori...“

Cu cât vorbea, cu atât farmecul se răspândea mai mare în juru-i, cu atât se înviora de mai multă viață. Obrajii i se roșeau, ochii prindeau a scânteia atrăgător și corpul făcea grației de crin bătut ușor de vânt.

— „Și să știi că am avut și un adorator!“ Zise ea râzând și strângând drăgălaș fildeșul unghiei unui deget între cele două rânduri de dinți, frumoși ca mărgăritarele.

— „Cum asta?“ se prefăcu nepăsător Scarlat în timp ce sufletul îi clocotea.

Intru cât era adevărată presimțirea?

— „Ah! Da! Era un Komandir nemțesc blond care făcea pe cavalerul pe un cal bălai! Par'că făcuseră a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mândoi bae de cafea cu lapte... Fleacuri!" termină ea râzând.

Scarlat însă se încruntă. Sângele i se urcă la faţă şi bănueli negre începură să-l turbure.

— Fleacuri? Explică!

Zaira retrase mâinile întinse spre Scarlat şi jicnită de bănuială tăcu.

Tocmai ceea ce trebuia să necăjească bine pe locotenentul Medeianu.

— „Taci?"

Răspunsul fu o nouă tăcere.

— Înţeleg! Nici cel puţin nu vrei să ascunzi aventura... Îl iubeşti poate!... Nu te înduri să-ţi terfeleşti idila cu minciuni... Nu e aşa?... Nu e aşa? Răspunde!...

Zaira privi lung pe o fereastră şi nu făcu decât un gest de dispreţ.

Atunci Medeianu îi luă mâinile într'ale sale şi scuturând-o puternic îi strigă să vorbească.

— „Lasă-mă că mă doare!" se rugă Zaira, zâmbind deodată ca un copil. Iar după un moment:

— „Aşteaptă! Răspunsul meu este pachetelul cu cele trei scrisori primite.

Şi scoţând dintr'o cutie trei plicuri i le întinse mândră ca un stindard desfăşurat...

La început când auzise bănuiala, Zaira fusese revoltată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când rămăsese tot timpul izolată ca o călugăriță, când știuse să îndepărteze atât de abil pe toți musafirii nepoftiți ai casei, cum să nu fie revoltată de o acuzație nedreaptă? Și apoi nimicul pe care-l spusese în glumă cu câteva momente înainte nu era oare pentru ea o laudă?

Cuprinsă de revoltă tăcuse.

Mai la urmă, însă, văzând supărarea lui Scarlat, văzând durerea ce-i cauza o astfel de bănuială, simți plăcere. Simți plăcerea de a fi iubită!

Din această constatare îi răsărise pe buze un zâmbet, acel surâs de Giocondă modernă!

Scarlat citise. Văzuse primele scrisori îndrăznețe și cântărise adânc și ultima scrisoare plină de scuze pentru îndrăznelile d'inainte.

Nu mai avea nici o bănuială. Acea durere de cap ce-l cuprinsese se risipea, și avea senzația cloroformatului, care se deșteaptă din beția otrăvei ce-l îmbibase.

Zaira se frângea ca un nufăr lângă el, zâmbind...

O prinse de mijloc. Corpul mlădios ca trestia se îndoi delicat și pe gâtul acela alb de lebădă fu ca o tremurătură de coardă de vioară.

Ochii albăstrii ca cerul pe furtună se înclinaseră pe jumătate și amândoi simțiră par'că cum sufletele li se topesc într'unul singur.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XIII.

Gospodăria boerească

Casa Medeenilor se găsește la marginea Târgoviștei în mijlocul unei grădini frumoase plină de arbori fructiferi.

Adevărată gospodărie boerească, cu toate cele la îndemână, casa Medeenilor păstrează cu toată șubrezenia ei bătrânească, ceva din măreția falnicelor palate.

Cu două etage — după modelul vechi — este împărțită ca în străbuni. In rândul întâi sunt rândașii, feciorii, cămara, bucătăria, iar în față sub scara, care urcă la rândul al doilea, e ușa pivniței.

Ușă cu catapitezmele săpate frumos în flori și cu mijlocul făcut din găuri pătrate, prin care vine o duhoare de vin fermentat și aer umed.

Pe scara ce urcă pe gâtlejul pivniței, te urcide la rândul al doilea, în care pătrunzi prin un pridvor maestru sculptat, bătut de vânturi.

De acolo boerul vorbea slugilor și tot acolo ai casei cinau pe vreme bună, privind în depărtare valea Dâmboviței.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Din pridvor intri în o sală din care se resfiră odăile casei, toate curate, cu toale făcute de mână și parfumate cu miros de mușețel și tămâie.

In odăile din stânga ședea Scarlat, iar în dreapta Coana Zinca cu Dănel.

Tot acolo în dreapta, în spre curte se găsea odaia în care se stinsese Ispas Medeianu.

* * *

Bătrânul luptător dela 77 căzuse la pat, bolnav de inimă la vederea Nemților în Cetatea domnească; dar se mai îndreptase spre anul nou, și începuse să vorbească.

Intins pe un jilț lung, cu privirea pierdută, veșnic întreba:

— „Unde e Scarlat?“

De nn timp încoace însă tot spunea:

— „Vine Puiu! Vine Puiu!“

— „Nu vine, tată! Nu vine!“, grăia amarnic, Ana

— „Vine tată! Vine, că trebue să-l mai văd odată înainte de moarte“.

Bolnavul neîncetând a tot spune, Cona Zinca se mângâiase într'o zi:

— „De unde știi, Anuțo? Poate știe el ceva! Căci așa sunt bolnavii ei știu mai mult ca sănătoșii! Poate vine Scarlat!“

Și de atunci să fi fost pela Sfântul Ioan, îl așteptau într'una...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In ziua „Intâmpinării" Conu Ispas fusese scos cu jilţul în pridvor, căci răsărise un soare primăvăratic.

Eşeau credincioşii dela biserică şi bolnavul îi privea lung cum treceau pe după crengile acoperite cu omăt.

Un om bine legat privi întâmplător spre pridvor. In bătaia soarelui în miragiul acela făurit de zăpadă, bătrânul avu o vedenie.

Ridică mâna, moartă până atunci şi strigă transfigurat de bucurie:

— „Uite, Puiu! Uite Puiu!"

Străinul crezând că i se zice bună ziua, salută...

Conu Ispas zâmbi, simţi că se înăbuşe şi muri blând ca un porumbel...

* * *

La început boala bătrânului, iar apoi depărtarea de inima târgului făcuse ca gospodăria Medeenilor să fie scutită de încartiruiri ale armatei de ocupaţie.

O singură dată era gata să li se încalce casa: atunci când venise un sergent neamţ cu recensământul; dar coana Zinca cu gândul mereu la spusele bătrânului, că „vine Puiu" ştiuse să „cinstească" bine pe sergent şi astfel să rămână cu casa teafără şi gata să primească fără grijă pe Scarlat.

Işi poate închipui deci oricine cât de mulţumită era coana Zinca, care putea adăposti în casă, neştiuţi de nimeni, pe cei doi fugari...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XIV.

O idilă.

Să fi trecut 14 zile dela seara cea luminată.

O primăvară timpurie înflorise pomii și parfumul primilor ghiocei. îmbălsămau aerul, ca și când ar fi voit să mai îndulcească vremea de bejanie ce se lăsase pe țară...

Plesneau mugurii și o verdeață plină de putere colora pomii.

Grădina Medesnilor se împodobise mai mult ca de obiceiu și primele păsări de primăvară înveseleau aleele cu zburdălnicia lor, par'că pentru a sărbători într'adins venirea lui Scarlat.

Pe cărări dosnice Barbu și Ana se plimbau adeseori tăcuți, ținându-se de mână, fără să-și zică o vorbă, cu gândurile duse amândoi spre aceleași lucruri, spre aceleași noian de planuri...

De când sosise, Candel se schimbase cu desăvârșire. Mustrările de cuget ce avea îi sfâșiau sufletul și simplă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vederea lui Scarlat sau auzul glasului său îl înfiorau şi-i dedeau o curioasă senzaţie de răceală ce-i umplea tot corpul.

Il ocolea .La masă şedea cu privirea în pământ şi nu îndrăznea să spună nici o vorbă.

Se simţea bolnav Avea o oboseală ciudată în tot corpul, dureri de cap şi fierbinţeală; dar nici nu gândea la asta. Mustrările îl chinuiau. In miez de noapte nedormită de câte ori nu blestema ceasul în care lăsându-se netrebniccі uri, contrafăcuse „scrisoarea cu cruce roşie!"

De multe ori se hotăra să mărturisească lui Scarlat, dar tot de atâtea ori rămânea cu vorbele aninate de buze în faţa acelui voinic cu privirea fulgerătoare, plecată de sub un păr negru risipit în desordine...

Când aţipea noaptea avea visuri urîte! Erau fierbinţelile pricinuite de răceala ce-l lovise pe drum. Ii părea că toţi ai casei văd în el un duşman, îi părea chiar că nepăsarea aceia a Anei provenea din un fel de presimţire a păcatului său.

Ana! Nu-i venise să creadă ochilor când o văzuse în seara d'întâi. O privea şi nu mai putea să-şi deslipească ochi de ea.

La vederea fotografiei din casa moaşei Stanca îi păruse că o cunoaşte de unde-va şi această impresie se întărise şi mai mult când în cadrul unei uşi dată de perete văzuse întâia dată pe Ana.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In aceiași seară visase că acum două mii de ani mai trăise încă odată, că atunci cunoscuse o femee asemănătoare celei de acum și că acea femee se numea tot Ana.

Visase că o iubise, că se căsătoriseră împreună, că fuseseră fericiți.

Visase o mulțime de amănunte și nenumărate trăsături de caracter, pe cari în urmă le constatase la Ana de acum.

Visase!... Dar în serile singuratice când gândea adânc și lega visul cu realitatea, par'că nu-i venea să creadă că cele plăsmuite în somn, nu s'ar fi petrecut odată aevea!

Odată să fi fost chiar acum cincizeci de mii de ani...

* * *

Răceala însă aceia a Anei îl turbura și îi dedea un imbold ciudat ca să se grăbească a-și ispăși păcatul, a curma ori-ce urmare pentru Scarlat.

Mai mult chiar! Simțea ca un cuvânt ce venea de la Ana și care-i spunea că atât timp cât fapta lui rămâne întreagă, între ei doi nu încape prietenie ; dar odată ce ar îndrepta neagra faptă, ce comisese, a lui va fi Ana.

A lui!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ar fi făcut minuni ca să-și spele păcatul...

Dar simțea cum moleșeala îi coprindea tot corpul, simțea cum în fie-care zi îl cuprindeau călduri din ce în ce mai mari și durerile de cap îl apăsau ca o căldare de plumb topit...

Ar fi stat culcat în pat; dar teama de a nu vedea pe Ana îi dedea puteri noi și picioarele sovăelinice se încordau ca sfoara de fierăstrău.

Ziua de 7 Aprilie fu ultima în care Candel eși să facă obicinuita plimbare.

Când Ana îi luă mâna într'a sa, îl privi spăimântată.

— „Dar ce aveți?"

— „Oh Nimic!"

— „Mâna vă arde ca focul! Ce aveți?"

— „Sunt cam bolnav, dudue!" gemu Candel.

Ana îl privi. Îi văzu obrajii îmbujorați de fierbânțeală, ochi turburi scăldați într'un soi de lichid gălbui și buzele arse, crăpate ca de vânt.

In acest moment când i se descoperi boala se petrecu un fenomen ciudat: ca și când în tăinuire i-ar fi sălășduit toată puterea, bietul Candel simți cum corpul se îmoae ca bumbacul, avu o amețeală puternică, picioarele i se îndoiră și se prăvăli, ca un corp căruia i s'ar smulge de-odată toate oasele.

— „Mamă! Mamă!" țipă Ana,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ai casei alergară în goană și într'un alaiu de văicăreli transportară pe bolnav până în camera sa, și îl înviorară puțin cu oțet de trandafir, pregătit din toamnă de coana Zinca Medeianu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XV.

Moartea lui Barbu Candel

Căzut la pat de trei zile, Barbu Candel mergea din ce în ce mai rău.

Fierbinţeala creştea fără încetare, şi numai cearceafurile reci îl mai scoteau câte puţin din aiureală.

— „Tifos recurent!“ se pronunţase neliniştit bătrânul Doctor Eremia, chemat în pripă şi rugat cu lacrimi să nu spună la nimeni despre taina, ce închidea în ea vechea casă boerească.

Zadarnice fuseseră şi descântecele cu apă caldă şi cărbuni, făcute de o bunicuţă mărunţă şi încovoiată de ani.

Candel se pierdea din ce în ce mai mult. Ana îi veghea la căpătâi ziua, iar Scarlat nu mai ştia ce e somnul, de când cu veghea de noapte.

In scurtele momente de luciditate, când Candel deschidea ochii şi vedea alături pe Ana îi lua mâna blând şi i-o săruta. Plângând, odată, îi zise:

— Eu mor, duduc Ano! Şi să mă erţi, căci..,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Părere!“ îl întrerupse ea. Să vezi că te faci sănătos, voinic... și ai să eși călare și ai să zbori ca vântul pe cărările umbroase din Răsvad...“

Prins par'că în acel vârtej de planuri și amețit de atâta viață și frumusețe ce vedea în juru-i își uita câte o clipă durerea și îi venea să creadă că se va însănătoși.

Iar Ana urma:

— „Ai să iubești o fecioară cu părul negru ca pana corbului și ai să fii fericit...

— „Fericit“ repeta mașinal bolnavul.

— „Ai să fii iubit și ai să ai un îngeraș de copil, care zburdalnic...“

Insă zadarnic mai vorbea, căci bolnavul căzuse din nou în aiureală, pronunțând de zeci de ori:

— „Fericit! Fericit!“

Pe Scarlat de câte ori îl vedea, își acoperea cu mâinile fața și se ruga de iertare:

— Iartă-mă! Iartă-mă!

Și repede, se cufunda iarăși în somnul de plumb.

* * *

In noaptea a treia Scarlat era ca de obiceiu la căpătâiul lui Barbu, veghind.

Până spre miezul nopței șezuse de vorbă în șoapte cu Zaira, cu Ana și cu coana Zinca, dar de atunci rămăsese singur cu toată oboseala, care-l dobora.

Era par'că lipit de patul din odaia cu balcon.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Boala lui Candel îi răscolise în mod barbar toate zbuciumările sufletești, adormite puțin în ultimul timp.

Îi venea în gând acuzarea de trădare din ultima zi de front, dinții îi scrâșneau și mâinile se frângeau în smucituri convulsive.

El, Scarlat Medeianu, trădător!

Își amintea cele mai mici amănunte ale clipelor de „atunci", împreună cu bănuelile ce avea pe Candel.

— Să fie el vinovat cu ceva? Să fie?

Și toate gândurile, toate reflexiile din seara de Crăcinu îi reveneau în minte.

Voia să-l întrebe, ca și când această bănuială l'ar fi apăsat! Dar în ce situație s'ar fi găsit, în fața protestărilor de nevinovăție ale lui Candel?

Totuși simțea că îl ura încă.

— „Atunci de ce îl îngrijesc cu atâta stăruință?" se întreba el singur. „De ce?".

Nu-și putea da socoteala. Ce sentiment intim îl împingea să-l îngrijească cu puteri supraomenești?

Iubire camaradercască? Nu. Își dedea bine socoteala că nu.

Un sentiment de omenie? Nici acesta. Sentimentul umanitar dăinuise atât timp cât îl văzuse căzut jos ca o rufă și luându-l în brațe, îl urcase în odaia sa. Poate chiar până în momentul când Doctorul Eremia începuse să-i dea primele îngrijiri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar de atunci? Ce însemna acele nopți pierdute cu veghea și acea sfâșiere sufletească ce avea?

Avea vre-un interes însemnat? Se întreba singur ce interes avea. Și nu putea vedea nici unul!

— „Totuși par'că mi-ar fi legată viața de viața lui Candel, astfel mă dor durerile lui!“ își zicea adeseori Scarlat.

Urmarea ne va arăta dacă într'adevăr această ultimă presupunere era adevărată, dacă într'adevăr Scarlat avea un interes suprem ca Barbu Candel să trăiască.

Către crăpatul zorilor, bolnavul deschise ochii.

Încruntă pielea sprincenelor peste orbita săracă de carne și strâmbă gura într'un gest de amărăciune.

Șezu așea cât-va timp, ceru un pahar cu apă și apoi ca și când ar fi căpătat puteri noi, se sculă puțin, grăind:

— Scarlate! Aș voi să scriu ceva!

— Ce! tresări Medeianu

— „O scrisoare!“

— „Cui?“

— „Acasă!“

— „De ce?“

— „Dacă mor aș vrea să le mai scrin două vorbe!“ pronunță cu un aer de nepăsare Candel.

— „Să mori? Ce copil! Ce copil! Nici nu te gândi la asta! Dacă e vorba așea, atunci nu ai nici o nevoe să scrii“.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Scarlate de ce mă împiedici? Vreau să scriu!“ Medelianu îl ridică încet, îl așeză bine și apoi îi dădu un plic și o hârtie.

— „Mai dă mi unul!“ ceru el.

— Strengarule! Scrii la vre-o fată!“ îi zise el dându-i hârtie. Apoi îl privi cum începe nervos să scrie și ațipi.

Când se deșteptă era ziua bine. Candel roșu la față scria încă; alături Ana.

— „M-am sculat dis-de-dimineață azi! zise ea făcându-se roșie ca mușcata. Am venit de mult! Du-te și te culcă că-i țin eu de urât“ sfârși ea arătând cu capul pe Barbu.

Medelianu, doborît de somn, le strânse mâna și plecă.

Candel căruia venirea Anei îi dăduse un nou imbold în hotărîrea ce luase, sfârșea de scris.

Scrise pe un plic: *Domnului Colonel Comandant al Regimentului... infanterie...* închise, lipi și vârî acest plic împreună cu o scrisoare deosebită în un al doilea plic, pe care scrisese deslușit următoarea adresă:

Domnului
Ilie Candel
fabricant de cherestea
Bacău

Ceru voe Anei să lipească plicul și apoi se rugă:

— „Dudue Ano, tot pe Dumneata am să te rog un lucru mare, pe care cred că nu mi-l vei refuza...“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Depinde! Să duc scrisoarea la poștă?“ glumi ea râzând; dar privind pe Candel râsul i se curmă de-odată în fața acelei priviri cu un ciudat amestec de viață și de moarte, și par'că căindu-se de glumă, reluă:

— „De ce e vorba?“

— „Duduc Ano, dacă mor...“.

— „Nu mai spune copilării..“

— „Oh! Nu nu-s copilări... Simt că mă sfârșesc..“

— „Nu...“

— „Ascultați-mă, căci apoi nu voi mai avea putere..“

Glasul lui Candel se slăbea, o paloare de ceară îi năvălea în față și ochii se rătăceau...

Ana tăcu și ascultă.

— „Dacă mor, păstrați bine această scrisoare și cum s'o face pace între Nemți și noi, trimiteți-o la taica în Moldova... Dacă ați putea mai înainte, cu atât ar fi mai bine... bine.. bine..“

Și Candel îngălbenindu-se mult la față, închise încetișor ochii cu un surâs nevinovat pe buze.

S'ar fi zis că o liniște sufletească deplină i se lăsase în toată ființa.

Ana ascunsese bine scrisoarea și-l privea cu atențiune când de-odată bolnavul se întinse mult, și ca și când ar fi făcut o sforțare supra omenească pentru a spune un lucru de care își adusese repede aminte, pronunță slab și rar ca în somn:

— „Să vină... Scarlat...“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „De ce? făcu înspăimântată Ana.

— „Să vină... Să vină... Scarlat... repetă bolnavul.

Într'o clipă Medeianu fu în camera bolnavului.

— Ce e Barbule? Ce e?

La auzul vocei lui Scarlat, bolnavul tresări și smucindu-se, par'că din brațele cui-va pronunță repede spre surprinderea lui Scarlat:

— „Eu mor, Scarlate! Eu mor... Eu trag să mor de trei zile și nu pot . căci.. am făptuit un păcat mare... negru... și am nevoe de ertare.. Iartă-mă Scarlate..."

— „De ce?"

— „Sunt mare mișel. am adăugat pe scrisoarea roșie... vorbele....

...Și Colonelul te-a crezut trădător..."

Cu cât auzea mai mult cu atât surprinderea lui Scarlat se transforma în groază, groază în disperare, și simțea cum nebunia îl prinde în ghiare..

Candel însă urmă:

— „Dar am voit... să repar... răul.. cauzat... și de aceia... am... am..."

Sforțarea era însă prea mare. Vălul morței îl cuprinsese în întregime și odată cu sugrumarea ultimelor vorbe, se cresta pe răbojul locuitorilor pământului, un om mai puțin.

. . . . . .

Medeianu cu ochi dilatați, cu corpul tremurând de groaza ultimei mărturisiri, fusese de față la moartea lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Candel, fără să poată zice o vorbă, fără să-i vină să facă un gest de mângâere...

Un singur lucru înțelesese: că Barbu Candel era amestecat în chestia cu scrisoarea și că făcuse ceva, agravase cu mult pricina.....

Undeva departe în infinit, sufletul lui Scarlat și acela al lui Candel ședeau împreună de vorbă... Și ca și când de acolo ar fi venit împăcarea, Scarlat simți cum lăcrămile îi năpădesc ochii și mâinile lui calde prinseră mâinile de ghiață ale mortului...

Simțea că pierde ceva de o valoare neprețuită.

— Când l-am privit, mi s'a părut că eu sunt mort, că eu stau întins ca un cadavru! spusese el mai târziu Zairei cu sufletul sfâșiat de o curioasă teamă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XVI.

Un jurământ

Nimeni din casa Medeenilor nu înţeleseso cauza unei ciudate schimbări a lui Scarlat. Dela moartea lui Barbu Candel par'că înebunise. Şedea singuratic în tufişurile grădinei, iar când nevoia îl făcea să fie împreună cu ai casei, era tăcut, cufundat în gânduri şi nervos peste măsură.

Coana Zinca dăduse chiar în cărţi ca să afle secretul dar de geaba! Cărţile eşiau încurcate; aşa că în sfârşit tot bunicuţa casei fusese însărcinată să-l vrăjească în cafea de duhuri necurate..

Scarlat îşi dădea acum mai bine socoteala de cele ce trebue să gândească cei dela regiment despre el şi chiar bănuia că va fi fost condamnat la moarte în lipsă, pentru dezertare la inimic.

Nu mai avea decât un gând: să fugă. Să treacă cât mai repede frontul în Moldova şi să spulbere fără întârziere acuzaţia.

Muzeul Digital al Romanilor Romanesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Suflet cinstit și drept nu-și dedea socoteala către ce cursă de bănueli voia să se avânte !

Sta gânditor și-și amintea cele mai mici amănunte din clipele ultime ale șederei lui pe front.

Îi venea în gând popota cu surâsul de dispreț al Colonelului și privirile mirate ale camarazilor, își amintea de teribila sa îndoială între Candel și Retezatu.

Și încleșta pumnii de mânie.

Presimțise că Barbu e vinovat și totuși se îndoise; nu cedase acelui gând răslețit care-l apăsa ca o masă de fier și care totuși nu-i se putea contura în minte în mod deslușit.

In acel moment de îndoială simțise că în jurul lui plutește ceva misterios, de care nu-și putea da socoteala, pe care nu-l putea percepe bine cu simțurile comune omenești, dar pe care totuși par'că îl atingea din când în când un al șeaselea simț, de care, nu-și dădea socoteala, unde este!.

Își amintea apoi de acea ură curioasă ce nutrise contra lui Candel în tot timpul călătoriei și al prizioneratului...

Și se mira dându-și socoteala că acea ură pornea de la suflet, nu dela cap, care ca judecata constituită, poruncește simpatii sau antipatii!.

Se îngrozea de acest fenomen, pe care nu și-l putea explica; se îngrozea cu atât mai mult cu cât nu-și putea explica nici acea schimbare de atitudine ce avusese în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ultimul timp, şi care — simţea şi acum — nu venea de la cap ci dela suflet...

Şi singur se mira de acea groază instinctivă ce-l cuprindea când se gândea la ultimele lui străduinţe la sfăşierea sufletească ce simţise în faţa cadavrului lui Barbu Candel.

De aceia în mod natural se întreba:

— „Doamne! Doamne! Ce mă mai aşteaptă acum!! Ce rău mă mai aşteaptă?.

Ce rău pe care nu-l bănuesc cu judecata mea omenească dar îl presimt cu sufletul?.."

* * *

Zadarnice erau mângâierile Zairei, zadarnice nevinovatele alintări copilăreşti, ale lui Dănel.

Nimic nu-l putea smulge gândurilor sale.

La o cină, coana Zinca îşi luase inima în dinţi şi-l întrebase domol:

—Dar ce ai maică? Ce nemulţumire ai, de eşti atât de necăjit?

— Nimic, mamă...

— Cum nimic, Scarlate? De ce nu-mi spui? Nu sunt eu mama ta? Unei mame poţi să spui totdeauna orice....

— „Da... mamă..."

Auzul vorbei de „mamă" îl înduioşase şi sufletul lui de piatră se îndupleca.

Coana Zinca simţi şi bucuroasă, adăugă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Spune, mamă, ce e...“

— „Si-ți spun drept, mamă... Mă bat gândurile să fug la regiment în Moldova...“ spuse răspicat Scarlat.

— „În Moldova? ziseră deodată coana Zinca, Zaira și Ana, par'că uneorînd-și urechilor..

— „Scarlate, mamă, te-ai gândit tu bine la asta?“, întrebă plângând bătrâna.

— Trebue, mamă...

— Te înduri să mă lași din nou în voia soartei cu Dane!? întrebă Zaira.

Scarlat gemu. Ii privi prelung și apoi fără să mai spună vre-o vorbă — ca un vinovat încoltit — se sculă și eși în grădină.

Acolo gândurile negre i se încleștară din nou și fie care fâșiiț de frunză, îl acuza par'că de trădare.

Nu mai putea răbda. Trebuia să plece cu orice preț.

In liniștea nopței, în singurătatea vișinului din fundul grădiței își jurase să fugă spre Moldova, fără să spună vre-o vorbă cui-va...

Jura.

In acest timp florile albe de vișin scuturate de vânt îi căzeau în păr, făurind leagăn de vise, gândurilor urzite în durere...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XVII.

Sărbătoare.

Trupele române ocupaseră Soveja la 14 Iulie 1917, într'o ofensivă plină de avânt contra trupelor germane ce ţineau sectorul de front Momâia-Oituz.

Bătrânul sat răzăşesc, Soveja, arborase câteva steaguri tricolore de pânză de casă şi dela copil până la bătrân toţi sărbătoreau reintoarcerea armatei naţionale şi isgonirea năvălitorului.

Chiote şi jocuri pe uliţă, în timp ce prin case, gospodinele nerăbdătoare scoteau de prin ascunzişuri uneltele şi arămurile „pitite“ bine sâu grăuntele şi grăsimele puse la adăpost de privirile cercetătoare ale soldatului neamţ, însărcinat cu rechiziţia.

Era veselie mare!

Nicăeri însă nu se făcea mai mare haz ca la primărie, unde răzeşul Dinu Lobodă, povestea cui vrea să-l asculte, cum ţinuse ascuns în casă un ofiţer român fugit din lagăr şi cum cei cinci Nemţi ce dormeau sub acelaşi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acoperiș nici nu bănuiseră o clipă, timp de 3 săptămâni, cât dăinuise ascunzătoarea.

Și mai întotdeauna omul acela, cu chica lungă, retezată pe gât și cu pieptul desfăcut vântului, sfârșea cu vorbele:

— „Ședea el ascuns în cămăruță, dar spre sfârșit o cam băgase pe mânecă!... Și eu la fel!... Că nu putea să se urnească din loc. Toată ziulica și toată noaptea drumurile erau pline de trupe nemțești. Se zvonise că ai noștrii se gătesc să-i răbufnească.

Târgoviștcanul meu slăbise și se îngălbenise la față ca lămâia, de stat la întuneric...

Și era trist, trist, nevoe mare... Nu-ș ce avea... că eu să fi fost în locul lui ași fi râs toată ziua...

Dar într'o bună dimineață... ce auzim?.. Bubuituri... Bubuituri/ de se cutremura pământul... Și Nemții veneau în fugă cu căruțele din spre Câmpurile... Se retrăgeau... Eu cât de slăbănog.. dar îmi venea să zbor... dar don Locotinent?... Nu mai avea astâmpăr...

Nemții se retrăgeau și cerul par'că se lumina, cum se luminează după ce trec norii...

Eu mă vârîsem cu baba în pivniță și nici nu mai scoteam capul... că omorâseră pe Ion al Badei, care ședea în poartă ca orice răzeș și-i privea cum se „cărăbănesc".

Două zile în urmă, către dimineață se făcu liniște; dar o liniște de țintirim... Noi crezurăm că Nemții o fac într'adins ca să iasă țărănimea afară din ascunzători și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1933

să-i omoare. Ședeam și ne gândeam la Don-Locotinent. Îl lăsasem în cămară, cu merinde în destul. La început îl auzisem cântând vesel și ne mai venise inima la loc, de veselia băiatului... dar la urmă nu mai auzeam nimic...

Mă sfătuiam în taină cu baba, când auzirăm pe afară glasuri... Întâi ne înfiorarăm... apoi însă par'că ni se păru că putem prinde câte o vorbă... Și nu ne venea a crede...

Eu mă ridicai și scosei capul afară și când văzui că-s îmbrăcați în albastru, mi se înmuie gura și abia putui striga:

— „Babă — vino! E ai nóștri!.." E ..ai noștrii!

Baba, ca femeia, începu să plângă cu hohote și să boccească... dar voinicèii se râdeau și se jucuiau prin ogradă ca mânzii...

Par'că venise Dumnezeu cu raiul peste noi...

Într'un târziu ne aducem aminte de Don Locotinent... Îl căutăm în cămară, peste tot, dar degeaba.... Fugise de mult că îl durea inima să ajungă cât mai repede la regiment...

Zău! Bun băiat! Prin câte trecuse ca să ajungă aici! Și uite că avu noroc! Că noroc cred că a avut și o fi ajuns la regiment...

Răzeșul Dinu Lobodă termina vorba pe îndelete și mâna dreaptă făcea pe ascuns semnul crucei în sănătatea fugarului, pe care-l adăpostise în casă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XVIII.

Mai multă lumină

Cititorul și-a închipuit de sigur, că fugarul ascuns de Dinu Lobedă, era tocmai locotenentul Scarlat Medeiana, care credincios jurământului făcut, fugise într'o noapte fără să anunțe-pe cine-va și lăsase în urmă numai jale și plânset.

Această hotărâre pripită și neîmpărtășită cuiva avea să aibă urmări de neîndreptat.

Era pentru a doua oară când Scarlat disprețuia acea voce lăuntrică curioasă, care îl povățuise întâia oară, când era pe front, să se ducă să spună imediat colonelului tot ce gândește și explicând cazul scrisoarei cu cruce roșie să se desvinovățească.

Nu ascultase însă de acel glas.

Pentru a doua oară, aceiași voce îl împinsese să se ducă și să mărturisească totul mamei și soției lui și așt-fel în bună înțelegere să plece. Așa i-ar fi dat scrisoarea de care el își uitase în vârtejul împrejurărilor și totul s'ar fi aranjat cu bine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Insă-nu! Judecata îi spusese că nu e bine să spună, căci ar fi împiedicat să plece, că s'ar înjosi și câte alte multe...

Dispretuise de astă dată acea curioasă voce lăuntrică și plecase într'o seară cu luna pe drumul Ploeștilor...

Renunț, a povesti tot ce i-sa întâmplat în drum și nu spun nici vâtă inteligență a cheltuit ca să ajungă cu bine la Soveja și de acolo în timpul retragerei nemțești în liniile române și la regiment. Aceasta ar însemna să fac pe cititor să aibă exclamația pe care o avusese colonelul comandant al regimentului:

— „Basme, Modoianu! Basme! Astea să le povestești la copiii de țâță!"

Și colonelul privise fix cu ochii sticlind drăcește și cu mâinile prinse în centironul de piele.

— „Atunci cu mint?" îi strigase Scurlat, care până atunci vesel, povestise dintr'un răsuflat toate cele ce i se întâmplase pe drum...

— „Nu zic că minți! Zic că într'adevăr ai venit astfel pe drum, dar ai fost înțeles cu Nemții!"

— Eu?

— „Tocmai! Căci n'ai să poți să-mă convingi pe mine că un om ar fi fost în stare să facă ce spui Dumneata! Cum era să stai trei săptămâni în casa răzeșului din Soveja fără să te știe Nemții? Cum era să ai acest curaj? Și la Ploești cum era să nu te afle Nemții? La

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toate acestea e o singură explicație: erai învoit cu Nemții!

— „Eu?!" se înecă în vorbă Scarlat.

— Atunci de ce nu ai adus și pe Candel?

La această întrebare Scarlat care văzu în ce prăpastie cade, păli și abia pronunță:

— A murit, sărmanul!

— A murit? L-ai omorît canalie! L-ai omorît pe acolo și acum ai venit aici ca o unealtă să ne spionezi!...

Scarlat se înăbușea. Era prea mare și prea nedreaptă acuzația pentru a putea răspunde ceva. Simțea că înebunește... După câte pățise și suferise auzul vorbelor înveninate din acel moment, îi părea că e prada unui vis urît, și de aceia își reținu ori-ce pornire de revoltă și răspunse numai atât:

— „Se va vedea la anchetă!"

— Anchetă? Anchetă? sări ca ars Colonelul. Nu mai e nevoe! Cazul D-tale e deja rezolvat! Corespondența D-tale cu Nemții a fost calificată ca crimă de înaltă trădare. Curtea te-a judecat în lipsă și te-a condamnat la moarte.

— „La moarte?!... S'au grăbit!" răspunse liniștit Medeianu, spre surprinderea colonelului. Să mă condamne la moarte pentru faptul că dintr'un sentiment omenesc, anunțam dușmanului că un soldat împovărat de familie e prizonier, iar nu mort? Să mă condamne la moarte pentru asta, e exagerat!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Uiți un amănunt îl întrerupse cu răutate Colonelul. „Uiți că în aceiași scrisoare anunțai pe Nemți să ne atace în aceiași seară căci suntem slabi..."

„Eu am scris asta?"

— „Nu te mai preface! Scrisoarea e la dosar și lupte le întărește bănuelile... De sigur că scrisoarea prinsă un era de cât o ciornă, de oare ce inamicul anunțat prin altă scrisoare, ne-a atacat în aceiași zi și D-ta ai avut grijă să cazi prizonier, trăgând și pe Candel..."

Colonelul vorbea de geaba, căci Scarlat nu-l mai asculta. În mintea lui se făcuse lumină.

Înțelegea acum toată scena de la popotă, înțelegea condamnarea în lipsă, înțelegea de ce acel glas tainic îl făcea să urască amarnic pe Candel, care adăugase câteva vorbe în scrisoare...

Înțelegea acum întregul rost al ultimelor lui cuvinte...

Înțelegea și de ce se grăbea să ajungă la regiment ca să spulbere acuzația...

Înțelegea și în sufletul său se făcea lumină și liniște.

Ceeace nu înțelegea era prăpastia în care se găsea...

Foarte liniștit, ceru să vadă scrisoarea și Colonelul cu o bucurie barbară o scoase din dosar și i-o arătă...

Citi, văzu vorbele meșteșugit adăugate, perfect asemănătoare cu ale sale, vru să blesteme pe Candel, dar își aminti că-l iertase și în urmă pronunță liniștit:

N-am scris cu vorbele: *„astă seară puteți veni în liniște căci suntem slabi"*.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Negi?“

— „Neg... Vorbele acestea le-a scris locotenentul Barbu Candel!“ spuse pe același ton Medeianu.

— „Candel! Candel săracu e de vină!“ se răsti roșu la față Colonelul. De sigur, pe cine ai putea să acuzi de cât pe un mort, pe cel pe care l'ai omorît singur...

Poate acum ai să negi că ai dat ceai la cei doi prizonieri, prietenii D-tale!.. Poate ai să negi chiar că ai scris această scrisoare... dar e zadarnic, căci ai recunoscut odată în fața tuturor ofițerilor, că a D-tale e scrisoarea, că D-ta ești autorul... .

Moartea lui Candel, pe care o mărturisești acum este o probă și mai puternică a vinovăției D-tale și a faptului că ai voit să scapi de cel mai vajnic acuzator, atrăgându-i în cursa prizonieratului și omorându-l apoi.

Acum ești liniștit din atâta parte și de aceia ai venit. Îți repet, că te ai învoit cu inamicul ca să te lase să treci încoace și să spionezi în folosul său!.. Vei fi condamnat pentru trădare, dezertare la inamic și spionaj!

Zadarnice fură protestările lui Medeianu, zadarnice toate explicațiile, zadarnic chiar plânsetul, care la urmă îl podidise...

Toate aparențele erau contra lui!

În aceiași seară locotenentul Sexlat Medeianu era vârât în închisoare și svonul venirei lui se răspândise în tot regimentul, căci toate companiile erau strânse în satul Văgănna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XIX.

Execuție

Într'o dimineață, la orele șase, în fundătura din spre răsărit a satului Văgăuna se petrecuse un scandal, care era cu atât mai tragic cu cât era vorba de executarea unui om.

Plutonul de soldați comandați de sergentul Nica refuzaseră să tragă în locotenentul Medeianu Scarlat, condamnat la moarte pentru trădare, dezertare la inamic și spionaj.

De cu seara Colonelul dăduse un ordin la raport în care însărcina pe Locot. Țintă:

— *„Să formeze un pluton de execuție din oameni și gradați ai companiei a IV-a, dar să-i aleagă astfel ca să fie din cei pe cari îi comandase fostul locotenent Medeianu...*

Ordinul iscase o mirare ciudată în compania a IV-a. Se răspândise svonul că fostul lor comandant ar fi revenit — soldatul Tuciurel dela popotă zicea chiar că l'a văzut — și se mai zicea că ar fi suferit o judecată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la „*consiliu*" după spusele caporalului Răvășilă, ajuns furier la Regiment.

Se mai spunea că l'ar fi condamnat...

Zvonul provocase o vie agitație în compania a IV-a unde toți oamenii vechi, erau gata să sară în foc pentru vechiul lor comandant.

Dar cine îi întreba pe ei? Cine îi întreba ce cred ei despre locotenentul Medeianu? Câțiva dintre ei fuseseră chemați ca martori la un consiliu de judecată — de care ei înșiși nu-și dedeau socoteala ce poate fi — și fuseseră întrebați ce știu despre fuga locotenentului Medeianu. Fie-care spusese că nu știe nimic, că „dom Locotinent n'a fugit... dar că era un om tare de ispravă..."

Cine îi lasă să isprăvească vorba? Imediat li se tăia:

— „Nu te întreabă nimeni așta soldat. Știi sau nu știi?"

Și aproape toți, zăpăciți de repezeala cu care li se vorbea:

—Să trăiți! Nu știu nimic!

Când se dăduse ordinul la raport și când fostul caporal Nica — cel cu tăietura în obraz — fusese însărcinat cu formarea plutonului, zarva era și mai mare.

— „Pe cine execută?"

— „De ce?"

— „Pentru ce „oameni numai din a IV-a?"

— „De ce numai din cei comandați de „fostul" locotenent Medeianu?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De-ce „fostul"?

Iată întrebări cari erau pe toate buzele.

Sergentul Nica luă chiar deoparte pe doi dintre soldații chemați ca martori și îi întrebă dacă văzuseră pe fostul lor comandant la acel proces în care fuseseră întrebați de locotenentul Medeianu. Aceștia răspunseră că: „era atâta lume în sală, și atâta lucire de grade și de aurărie că dela început își pierduseră ochii..."

Nu știa nici el ce să gândească: dar în mintea lui, ca și a tuturor celorlalți soldați din compania IV-a era credința nestrămutată că fostul lor comandant era nevinovat, că nu se poate ca el să fie dezertor și trădător.

Un glas lăuntric cuios le spunea aceasta și le-o întărea din ce în ce mai mult!

Și mintea lor simplă de oameni dela țară, minte neînvățată cu judecata științifică și logică de savant — urma liniștită drumul pe care sufletul îl povățuia..

Nici unul nu vrusese să dea credință iscoadelor lui Ionescu-Nemțitul, care abia întors din un spital, veniseră din nou cu mofturi și cu gălăgie.

— „Ce oameni sunteți voi! exclamase la o știre dă Nemțitul.. De-ce nu stați puțin să judecați!

Tot ziceți că vă „*spune vouă inima*" că Domnul locotenent nu e dezertor! Dar gândiți-vă ce e aia *inima*? Cum așa, hodorone-trone, vă luați după *inimă*? Nu vedeți voi că sunt probe de vinovăția lui?

Luați-vă după probe, nu după *inimă*!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De geaba vorbești lumesule! îl întrerupse Cercheț, soldatul seăpat pe drum din grupul de prizionieri.

Tu trebue să ai inima făcută altfel de cât a noastră. Nouă ne vine *cu vântul și cu lumina soarelui* credința în inimă!

O simțim cum ne cucerește inima... și cum să nu ne supunem, căci, mărturisește și tu, nu e putere mai mare pe pământ ca lumina soarelui și vântul! ...

* * *

Dacă printre soldați nu se găsise nici unul care să-și dea socoteala ce e acel sentiment curios ce încercau — apoi printre judecători se găsise care să spună că au presimțirea că locotenentul Medeianu e nevinovat.

Fuseseră luați în râs, căci cine ar fi dat cea mai mică importanță unei *presimțiri*? Cine ar fi stat să judece după alt-ceva decât după probele legale ce aveau la îndemână?

Zadarnice fuseseră toate protestările lui Scarlat, zadarnică chiar acea atmosferă de îndoiașare ce existase la un moment dat!

— „Trebue procedat cu energie și trebue dat un exemplu!..", sfârșise vocea acuzatorului..

* * *

Așa ședeau lucrurile când în seara ordinului la raport, sergentul Nica strânsese pe soldații cari a doua zi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

erau să formeze plotonul de execuţie şi lămurindu-le pricina le spusese:

— „Dacă e vorba de Don Locotenent Medeianu, apoi să cadă mâinile aceluia ce o îndrăsni să tragă!..."

A doua zi de dimineaţă plutonul aştepta în fundătura satului Văgăuna...

Erau de faţă delegaţi de soldaţii şi ofiţeri, aşezaţi în spatele plutonului.

Consiliul din care făcea parte şi Colonelul şedea mai de-oparte, cam în flanc.

Se făcuse de-odată mişcare şi locotenentul Medeianu apăruse slab, galben la faţă încovoiat de spate, dar cu capul drept şi privirea mândră.

Pe când trecea printre grupul delegaţiilor venite la execuţie, spunea în dreapta şi în stânga.

— „Camarazi! Fraţilor!! Sunt nevinovat! V-o jur!... Sunt sigur că în curând se va face lumină şi veţi vedea că am fost împuşcat nevinovat!..."

Şi glasul acela plin de convingere, începuse a mişca sufletele...

Trecând prin faţa comisiei se oprise şi cu vorba răspicată spusese:

— V-o repet sunt nevinovat! In curând va fi lumină!

Vă voi ierta de rătăcirea voastră, dacă îmi veţi îndeplini ultima dorinţă: — Ţineţi secret şi nu spuneţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1938

nici odată copilului meu Dan, că tatăl său a fost executat cu moartea!

Atunci pe mulți podidise lăcrămile și ca și când o putere supraomenească lucra, din acel moment nimeni nu mai credea că Scarlat Medeianu e vinovat.

Era însă prea târziu.

Dar fiecare se ruga ca să facă Dumnezeu astfel și să moară fără chinuri!.

In plutonul de execuție era însă mișcare.

Sergentul Nica recunoscuse glasul și cu ochii în lăcrămi spusese oamenilor săi:

— „Il împușc pe acel ce o trage!"

Iar când Scarlat trecând prin fața plutonului, recunoscu pe gradat și-i strigă cu vocea înăbușită:

— „Nica!"

Atunci bravul sergent fu podidit de lacrămi și aruncându-se la picioarele fostului său comandat începu să le îmbrățișeze, murmurând:

— „Don Locotinent! Don Locotinent! Ce e asta?"

Ceilalți soldați aruncară și ei armele și căzură cu fața la pământ, ca în fața unei minuni strigând:

— „Nu tragem!... Nu tragem...!"

Iar când Scarlat Medeianu întinzând mâinile, ca spre binecuvântare, le spusese calm :

— „Sunt nevinovat dar faceți-vă datoria!"

Atunci trei sferturi din cei ce erau de față își aco-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

perire cu mâinile fața, voind par'că să gonească imagina ce aveau înainte. „

Acesta era „scandalul"! însă cei ce se îngrijeau de disciplină, formaseră imediat un alt pluton de execuție, care îndeplinise funestul ordin. în timp ce Scarlat Medeianu strigase încă odată mulțimei:

— „Lume! Lume! Sunt nevinovat! In curând va fi lumină! Țineți în taină execuția mea și nu spuneți nici odată fiului meu Dănel că tatăl să a fost impușcat!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XX.

Spre viața de apoi!...

Ultimele momente ale lui Scarlat Medeianu ni se înfățișează foarte ciudate.

Acest om plin de viață și suflet idealist și înzestrat cu o înaltă cultură, fusese doborât fără leac...

Obosit de gânduri și suferințe, căzut apoi din lumea speranțelor cu cari revenise, în prăpastia hăurelilor și a defăimărei, sfârșise prin a desprețui viața... și a dori moartea ca pe o supremă scăpare.

Simțea că acesta este leacul! Avea sentimentul bine definit că sufletul îi va dăinui fată'n viața viitoare, către care era atras cu puteri de nebiruit.

Este cunoscut faptul că aproape toți muribunzii spun că „simt că sunt chemați din viață...“

„Simt că mor!“

„Simt că sunt atrași unde-va“.

Dar nu ne aducem aminte de vre-o scriere în care să se analizeze aceste ultime sentimente pe baza celor din urmă mărturisiri ale muribundului...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-19...

De aceia ultimele pagini scrise de locotenentul Medeianu prezintă un adevărat interes.

El explică oraecum cele ce simțea și ne sugerează idei noi în această direcțiune.

Iată o parte din scrisoarea scrisă către Zaira:

. . . . . .

— „Dorința aceia ce simțeam cum zilnic crește, mi se va împlini.

Mâine dimineață voi fi împușcat, deși n'am greșit cu nimic regulelor lumești...

Ce-mi pasă de greșeală! Principalul este că voi muri și-mi voi ajunge astfel scopul...

Mai înainte vreme mă înspăimântam de moarte și mi-era teamă să privesc chiar cortegiile mortuare...

Acum văd viața altfel... și moartea la fel.

Nu știam să mă cunosc, nu știam să judec, cele ce mi se întâmplau cele ce simt. Lucrurile cele mai interesante mi se păreau sau vis sau fantezie...

Și treceam repede cu vederea asupra lor.

Acuma însă văd lumina, și-mi pare ciudat, că n'am putut să o văd mai d'inainte.

Mi-aduc aminte de acea viziune extraordinară pe care am avut-o în ultima seară pe front și de care nu-mi puteam da seama de s'a petrecut aevea sau nu.

In reflexele roșiatice ale focului am văzut o umbră fără contururi, iar în colțul odăei o umbră asemănă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toare, care apărea sau dispărea după cum flacările ajungeau sau nu până acolo...

Și umbrele își vorbeau și-mi spuneau perfect de bine că Barbu Candel e vinovat, deci că trebue să mă duc să desvăluesc totul.

Auzeam glasul lor de o claritate neomenească, vedeam acele de foc ale vorbirei lor și nebun ce am fost— îmi ziceam că a fost vis.

Cu cele ce știam eu despre viață și corp nu-mi închipuiam în mod științific posibil acela ce văzusem...

Și totuși ce folositor mi-ar fi fost să țin socoteală de acea viziune revelatoare...

Dar trec peste aceasta și zic că îmi pot ierta acest lucru, de oarece era pentru întâia dată când simțurile mele omenești erau impresionate de o astfel de vedenie.

Imi aduc aminte de acea voce lăuntrică care-mi spunea mereu că Candel e vinovat. Mi-amintesc de agitația mea sufletească, care-mi spunea perfect de bine că cei dela regiment mă cred trădător și că deci trebuie să iau toate măsurile ca să mă desvinovățesc.

Am văzut apoi lumea sufletelor... pe coame de nori bătute de lumină.., acolo unde sufletele păreau de argint strălucitor, unde cerul era de un albastru cum nicăeri pe pământ nu există.

Am văzut sufletele în formă de jocuri de lumină și umbră... și tot deodată mi-am văzut viața mea și iubirea lui Candel pentru Ana!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N'am crezut și am văzut că totuși s'a întâmplat...

N'am crezut și am văzut că totuși toate cele zările în acele clipe rare s'au întâmplat...

O! Ce neban am fost că n'am crezut nici chiar și pe ceia!

Acea voce prietenă mie, acel glas pe care învățasem să îl cunosc îmi spunea să mă spovedesc bine acasă și să plec cu voe bună, căci astfel va fi bine.

Iusă n'am voit să îm ascultă, căci logica mea îmi spunea că procedând astfel risc să fiu împiedicat de a pleca.

N'am ascultat și am plecat.

Dar acum cred în aceste presimțiri pe cari le-am disprețuit; dar e prea târziu!

Cred de pildă presimțirea care îmi spune că acasă trebuie să fie o scrisoare a lui Candel în care să-și mărturisească păcatul...

Cum să nu cred această presimțire când îmi aduc bine aminte cum l'am plâns pe Candel și cum am simțit că reîncepeam să-l iubesc în momentul morței...

Ce crea această iubire, decât ierarea sufletului meu, înștiințat prin mijloace supranomenești că Barbu Candel nu-mi mai este dușmanu, că și a ispășit păcatul, că a mărturisit ca să mă salveze.

Dar faptul că cred acum că există un suflet care face pe om să presimtă — nu-mi mai folosește prea mult ca om.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Singurul folos pe care l mai am este că — crezând — sloft cu plăcere execuţia.

Această presimţire mi-a spus să mor omeneşte liniştit, căci mă aşteaptă o altă viaţă...

Şi am văzut această viaţă.. E fericită, e limpede, e aceia ce ar trebui să fie idealul omenesc pe lume...

Spre o altă viaţă! Către viaţa de apoi!..

Oh! Câtă plăcere simt gândindu-mă la asta, cum aştept momentul când gloanţele înfigându-se în această carne netrebnică, o vor distruge şi vor da frâu liber sufletului...

Mă voi înălţa...

Şi cu cât voi fi mai sus, cu atât vor fi mai numeroase acele umbre făurite din palcuri şi reflexe de lumină, asemănătoare celor văzute în ceaţa cea groasă...

Şi o muzică dumnezeiască va cânta....

Şi toate vor merge în sus, cari în mod vertiginos, cari domol ca fulgul, pe aripă de zefir...

Acolo veşnica zi e stăpână, iar soarele îşi trimite acolo cele mai bune din razele sale...

Acolo vin la sfat sufletele din toate părţile pământului.

E viaţa eternă a sufletelor, cari trăesc pe pământ şi pe planete, cari trăesc în tot imensul infinit al lumei...

Căci nu e depărtare care să nu poată fi răzbătută, nu e distanţă între suflete.

Acolo e viaţa veşnică a sufletului nostru.

* * *

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iartă-mă Zaira, că-ți arăt acea adorație pentru cealaltă viață și pe tine te uit...

Tu mă ierți... căci știi că te iubesc, căci vezi că te iubesc și în ultimul meu moment tot la tine mă gândesc...

Și dacă regret lumea pentru ceva... este că te pierd pe tine.

De aceia simt trebuința să ți-o spui...

Și pe Dănel, îl regret...; va fi „orfan"! Înțelegi tu durerea ce-mi sfâșie sufletul când mă gândesc la asta?

Dar așa mi-a fost scris.

Tu, Zaira scumpă, tu să știi că am fost omorît nevinovat, să știi că cu nimic n'am greșit...

De altminteri se va face lumină....

Un lucru însă: să faci așa ca niciodată Dănel să nu știe că am fost executat cu moartea... Să nu știe...

Să-i spui că am murit pe front! Că m'am înecat! Că am dispărut!.. Să-i spui orice vei voi, dar să nu-i spui că am fost împușcat...

Sfârșesc!

Un ultim adio omenesc!

Și curaj! Ne vom vedea sus!

Scarlat

Acestea sunt ultimele rânduri scrise de Scarlat Medeianu, soției sale, care cunoscând prietenia ce aveam pentru mort, mi le-a înfățișat zilele trecute.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-193

Am citit această scrisoare cu o vie emoție și am rămas adâncit în gânduri, interpretând sensul fiecărui cuvânt, fiecărei propoziții.

La un moment dat mi-am zis că e posibil ca sărmanul meu prieten să-și fi pierdut mințile pentru ca să fi scris asemenea lucruri. Apoi m'am gândit că se poate întâmpla ca cu modestele mele facultăți intelectuale și cu lipsa mea de știință în ce privește chestiunile privitoare la existența sufletului — să nu fi putut adânci bine ideile cari se găseau în această scrisoare.

O public totuși având convingerea că printre cititorii mei se vor găsi cercetători cunoscători ai științei sufletului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAP. XXI.

O scrisoare târzie

Trecuse patru zile dela împuşcarea lui Scarlat Medeianu şi lucrurile intraseră în făgaşul lor obicinuit, ca şi când nimic deosebit nu s'ar fi întâmplat.

Atunci într'o dimineaţă plină de ceaţă sosi la regiment un bătrân roşcat la faţă şi timid la înfăţişare.

Colonelul era tocmai în odaia de lucru când fu anunţat:

— „Boierul Ilie Candel vrea să vă vorbească!"

Avu un nod în gât, gândindu-se că va trebui să anunţe moartea lui Barbu, dar se linişti când văzu că bătrânul ştia şi chiar primise ultima scrisoare.

— „Cum aşa? Unde e?" îl întrerupse Colonelul.

— „Cu un soldat fugit din lagăr!" răspunse domol bătrânul... Il chemară Stănilă... soldat în regimentul 30 Infanterie.

— Aşi vrea să văd ce vă scrie! exclamă colonelul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bătrânul se căută în buzunare, se gândi puțin și apoi îi întinse următoarea scrisoare:

Dragă mamă și tată.

Sunt că voi muri... Sunt bolnav rău de tifosul, care nu iartă. De aceia mă gândesc întâi la voi și vă sărut mâinile ca atunci când eram copilaș.

Dar s'a sfârșit acum... Puterile mă părăsesc și n'aș putea să vă scriu tot ce am pe suflet, tot ce aș fi dorit în viață, tot...

Vă scriu însă numai atât: Rugați-vă lui Dumnezeu pentru mine că am făcut un mare păcat... Mă cătesc acum și mi se rupe inima de disperare; de aceia mi-aș luat inima în dinți ca să vă scriu și să împiedic urmările faptei mele.

Când veți primi această scrisoare duceți-vă într'o fugă cu plicul lipit ce îl găsiți înăuntru la domnul colonel comandant al regimentului...

Numai așt-fel îmi veți putea mântui sufletul...

Alergați fuga, în goană...

Dar nu mai pot scrie... Îmbrățișați pentru mine unchiul, cel bătrân din curte... Eu vă sărut pe voi de mii, de miliarde de ori, fără să-mi pot potoli setea de viață ce mă usucă.

Barbu

11 Aprilie 1917
Târgoviște.

* * *

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La ultimele rânduri citite cu iuțeală, colonelul ca lovit de-odată de un gând monstruos, începu să tremure și abia putu pronunța:

— Unde e scrisoarea mea?

—O am! O am! murmură Ilie Candel.

Și-i dădu o hârtie pe care erau scrise în mod nedibaciu următoarele vorbe:

Să trăiți Domn Locotinent,

După cum v-am spus la Pitești, m'am ținut de cuvânt!

Am venit la Târgoviște; dar Domnea-Voastră erați plecat...

Pe mine m-a mai prins odată ca prizonier, dar am scăpat și am venit la Dumnea-Voastră acasă.

Mi-a părut rău că nu v-am găsit, dar domnișoara Ana sora D-voastră, mă-a dat scrisori și o scrisoare de-a bașca pentru Don Locotenent Candel.

Cu greutate am scăpat printre Nemți și am ajuns la Bacău unde am dat scrisorile domnului Ilie Candel care a zis că are o scrisoare pentru Regimentul D-voastră și deci să-i dau lui toate scrisorile căci vi le aduce și vi le dă, dacă ați sosit...

Așa că trebuind a pleca la regiment, i-am dat lui scrisorile...

Cum voi avea o învoire, mă reped la D-voastră, dacă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-193

voiți, căci aș vrea să vă mai mulțumesc odată că prea mare curaj ați avut când cu fuga din Slatina... și pe drum la Satul-Nou, când era să vă împuște Nemți, că le strigaserăți barbari."

Să trăiți, Domnule Locotenent!

Soldat G. Stănilă

din Regimentul 30 Infanterie «Muscel».

În timpul citirei acestei scrisori bătrânul voise de mai multe ori să-i zmulgă scrisoarea zicând că a greșit că nu e aceia scrisoarea cu pricina dar Colonelul continuase a citi înfiorat de rândurile simple ale soldatului, presimțind groaznica eroare ce făptuise.

Sfârșind smulse scrisoarea ce i se întindea și citi următoarele rânduri.

Domnule Colonel,

În clipa morței vin plin de rușine să vă mărturisesc păcatul, ce mă apasă...

Aș vrea să vă povestesc toate suferințele mele, toate remușcările dar păcatul mă arde și trebuie să vi-l spun numai decât:

V-am mințit. Domnule Colonel, am fost un criminal.

Locotenentul Medeianu este un erou și faptele lui extraordinare de la începutul campaniei și până acum, nu au pereche.

Am fost un mizerabil invidios și am voit să-l distrug

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1938

În blestemata zi de Crăciun vă aduceți aminte că sunase telefonul diviziei...

M-am dus să vorbesc!... Sârma de legătură se rupsese. M-am dus pe fir la postul cel mai apropiat, care era tocmai în bordeiul locotenentului Medeianu. Cu greutate am putut vorbi cu maiorul de la divizie, care mi-a spus că din gura prizonierilor luați de locotenentul Medeianu, a aflat că regimentul nostru va fi atacat chiar în acea seară de Nemți.

Tocmai mă pregăteam să plec când pe masa de scris a comandantului meu văd o scrisoare cu cruce roșie, (aceia pe care v-am dat-o puțin timp în urmă). Mă uit la adresă și văd.

D-lui Comandant la Comp. III germană Batalionul III. Regimentul 20. În fața.

Crezui la început că visez că Medeianu e trădător.

Citind însă scrisoarea-mi ilădui seama că mă înșelasem, căci în ea nu erau scrise de cât următoarele vorbe, pe cari mi le aduc perfect de bine aminte:

Comandantul companiei a III-a este înștiințat că soldatul Hans Bebl e prizonier la Românii. Prizonierul roagă a i se înștiința familia la Rhindörfer.

Ideia însă „Medeianu trădător" îmi intrase bine în minte.

– „Cum să fac ca să-l pierd? mă gândeam în mod mișelesc?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Am tăcut legătura cu cele ce aflasem dela Divizie relațiile la atacul nemțesc din aceiași seară și de aceia am adăugat pe scrisoare înțelesul bine scrisul, următoarele vorbe:

Astă seară puteți veni în liniște, voi sunteți slabi.

Potrivirea era perfectă. Seara trebuia se aibă loc atacul, și toată lumea era să fie convinsă că Lt. Medeianu e vinovat.

Ce mișelie! Ce lașitate au făptuit!

In urmă a venit atacul nemțesc și am fost fiecare prizonier atât eu cât și Lt. Medeianu.

Veți afla de sigur mândra lui purtare în lagăr și evadarea curagioasă în haine de soldați nemțești. Sunt lucruri cari vă vor minuna pe D-v. înșivă și vă vor face să vă simțiți neînsemnat în fața acestui glorios erou.

Mă simt dator să mărturisesc toate aceste lucruri.

M'am gândit mult la fapta mea și mi-am dat socoteala că a fost pe cât de murdară pe atât de prosteacă. Lucru de care nu-mi dădusem socoteala în înfierbântata răzbunărei mele.

Vorbele pe care le adăugasem eram să fie spulberate imediat ce scrisoarea venea sub ochii lui Scarlat și acest lucru nu s'a întâmplat decât numai dintr'un concurs nenorocit de împrejurări.

Dar tocmai aceasta mare prostie, va constitui una dintre cele mai grave dovezi, după moartea mea.

Numai cu însumi aș putea mărturisi că am adăugat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acele vorbe, în momentul când la judecată Lt. Medeianu va nega, nimeni nu ar crede că am fost atât de slab la minte încât să comit un fals, care în scurt timp trebuia să fie descoperit.

De aceia vin acum, când sunt pe marginea groapei să vă mărturisesc totul, ca să nu i se întâmple nimic acestui mare Român.

Cât despre mine nu mai sper decât în ertarea lui Dumnezeu! Dumnea-voastră mă veți ierta căci în momentul când veți primi această scrisoare eu voi fi mort de mult. Și de morți nu se vorbește decât de bine!

Barbu Candel

11 Aprilie 1917
Târgoviște

***

In timpul cât citise scrisoarea, Colonelul întâi se înroșise la față, apoi roșeața se schimbase în vânăt, vinele i se umflaseră și ochii aceia cu sclipiri drăcești se topiseră într'o privire vagă.

Când ridică capul și văzu pe bătrân în fața lui, avu un moment de reculegere, ca și când s'ar fi întrebat ce căuta acolo acel străin. Apoi îi strigă sălbatec:

— „Afară! Să ieși numaidecât!"

Omul își vârî bărbia în piept ca un vinovat și eși, iar Colonelul rămase singur, țintuit locului, sub apăsarea unei greutăți imense...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nimeni nu ar putea să-și închipue sfâșierea sufletească îndurată de sufletul său, în momentul în care își dădea socoteală de marea greșală comisă.

Memoria mortului cerea o complectă reabilitare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1901-1932

CAP. XXII

D'incolo...

In momentul în care se făcuse lumină deplină fu toate sufletele, ce mai păstrară îndoială despre vinovăția lui Scarlat Medeanu — în acel moment plutise în aer un duh curios și fie-care simțise odată cu mustrarea că o făptură invizibilă îi privește și îi silește să îi ceară iertare.

S'ar fi zis că e sufletul lui Medeianu!

Asemănător unui ecou depărtat era sentimentul curios ce-l aveau și pe care nu-l puteau bine pricepe, pentru a-l analiza...

Era sentimentul de care ne vorbeau strămoșii atunci când povesteau despre stafiile ce stau în ruine și case singuratice...

Și ca înțeleși — pentru a căpătă iertare — fiecare își făcuse jurământul de a ține în taină nedreapta execuție și a nu povesti niciodată cuiva despre cele știute.

Atunci ca într'o minune, greaua atmosferă de plumb

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se ridicase încet. și vieţuitorii se simţiseră mai uşori, deslegaţi par'că de o mare îndatorire...

* * *

Şi dacă cine-va ar fi putut să se ridice atunci în lumea veşnică a sufletelor, atunci ar fi văzut acolo că era mai multă lumină ca oricând şi suflete mii ce veneau în mers vertiginos din toate părţile pământului.

O atmosferă de veselie plutea...

Şi sufletele se mişcau domol cu graţii şi eleganţă perfectă...

O muzică cerească cânta în surdină... şi era par'că completată de un râset şi o bucurie, cum pe pământ nu se pomeneşte....

Era lumea sufletelor...

Era lumea veşnică, era locul unde e numai bunătate şi visuri...

Era în acel moment sărbătoarea veseliei sufletului nou venit. A sufletului lui Scarlat...

Căci acolo mulţumirea unuia e mulţumirea tuturor, necazul unuia e necazul tuturor....

Lumea sufletelor este ajutorul şi puterea muritorilor pământului...

Viaţa sufletelor este cea mai nevisată fericire...

Ar fi de ajuns ca o singură dată să fie dat camenilor să vadă printr'o minune această viaţă pentru ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nici un om să nu mai aibă gustul să viețuiască pe pământ...

Fiecare și-ar da în acel moment moartea...

Iată de ce viața de apoi e învăluită în mister, iată de ce nici un muritor nu a putut pătrunde acolo..

Unul singur printr'o minune mare a pătruns: dar numai decât am văzut că și-a dorit moartea.

Mai mult chiar: a așteptat nebunește momentul în care desfăcut de legăturile cu corpul, să se poată înălța sufletește în raiul vieței veșnice...

Paris, 1919.

FINE